

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Motivy a důsledky zadlužení

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. et. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:

Bc. Josef Janů

Brno 2012

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Motivy a důsledky zadlužení zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Praze dne 22.08.2012

.....

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et. Mgr. Zdeňce Vaňkové za odborné vedení diplomové práce, vstřícný přístup, odborné poradenství, ochotu a příjemnou spolupráci.

Také chci poděkovat panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za pomoc, kterou mi poskytl na počátku zpracování mé diplomové práce.

Poděkování patří i všem respondentům za poskytnutá data

Bc. Josef Janů

OBSAH

Úvod

1. Zadlužování jako patologický jev	5
1.1 Psychologické pojetí motivace zadlužování	5
1.2 Sociologické pojetí jako možná příčina zadlužování	9
1.2.1 Zvýšení či udržení společenského statusu	10
1.2.2 Konzumní společnost zaměřená na spotřebu	11
1.3 Refinancování půjčky	13
1.4 Vliv reklamy	16
1.4.1 Obrana před reklamou	18
1.5. Záludnosti půjček a úvěrů	20
1.5.1 Kontokorentní úvěr	20
1.5.2 Kreditní karty	21
1.5.3 Revolvingový úvěr	21
1.5.4 Rozhodčí doložka	21
1.5.5 Drahé telefonní linky	22
1.6 Postoj státu	23
1.6.1. Legislativní rámec	24
2. Dopady dluhů na dlužníky	26
2.1 Psychologické dopady zadlužování	26
2.2 Ohrožení funkce rodiny	27
2.3 Vliv na fyzické a duševní zdraví	28
2.4. Sociální důsledky	30
2.5 Osobní bankrot	31
2.5.1 Podmínky osobního bankrotu	32
2.5.2 Jednorázové oddlužení	33
2.5.3 Oddlužení formou splátkového kalendáře	34
2.5.4 Povinnosti dlužníka	34
2.5.5 Výhody na obě strany	35
2.6. Exekuce majetku	35
2.6.1 Postup při exekuci	36
2.6.2 Způsoby exekuce	36
2.6.3 Efektivita exekuce	37
3. Dluhové poradenství	38
3.1 Spoření versus úvěry - rodinné rozpočty	38
3.2.1 Poradenství jako sociální pomoc	40
3.2.2 Poradenská síť v ČR	41
3.3 Práce v poradnách	42

4.	Empirický výzkum	46
4.1.	Cíle empirického šetření	46
4.2	Hypotézy šetření	46
4.3	Metody sběru dat	47
4.4	Dotazníkové šetření	48
4.5	Vyhodnocení dotazníkového šetření	69
	Závěr	73
	Resumé	76
	Anotace	77
	Seznam použité literatury a pramenů	78
	Seznam příloh	80

ÚVOD

Současná společnost je charakterizována překotným tempem vývoje. K tomu, aby tento vývoj bylo možno realizovat je však zapotřebí, kromě lidského potenciálu také, a možná především finančních zdrojů. Ostatně tak tomu bylo od nepaměti. A tak jsme svědky toku finančních prostředků mezi institucemi, jež disponují finančními zdroji a potom subjekty, jež jsou jejich příjemci. Čili letitý vztah věřitel a dlužník. Ještě nikdy v historii lidstva však nedosahoval tento jev tak zásadních rozměrů. Pro udržení vývoje současného stavu civilizace lidstva jak ji známe, je dokonce zdravá míra zadlužení potřebná. Zdůrazňuji však slůvko zdravá míra. Bohužel jsme svědky stavu, který se od pojmu slova zdravý liší.

Jsme svědky zadlužování na státní úrovni, zadlužování průmyslových podniků a v neposlední řadě samozřejmě i jednotlivců, řadových občanů. Zákonitě se tedy nabízí, že půjčování peněz je něco normálního a přirozeného. Bezesporu má smysl půjčit si na věc, jejíž hodnota s časem roste a to za předpokladu udržení si stávajících příjmů, lépe je-li vize vyššího příjmu v budoucnosti. Ano, jako všechno, i půjčování peněz je v rozumné míře jev zdravý a přirozený.

Bohužel v současné konzumní společnosti, pro kterou je charakteristická spotřeba jako program spolu se zábavou, se mnohdy jedná již o jev nezdravý a přímo škodlivý. V mnoha případech totiž dochází k půjčování nikoliv za účelem rozvoje a vzdělání, ale jen jako krátkodobé zvýšení životní úrovně pořízením si spotřebního zboží. Bez nadsázky můžeme hovořit o patologickém jevu, jež mnohdy ohrožuje samu podstatu a existenci dlužníka. Po několika letech se projevila odvrácená stránka tohoto trendu a tím je vzrůstající počet občanů, kteří z nějakého důvodu nesplácejí své závazky. V první kapitole hledám psychologické a sociologické aspekty tohoto jevu, tedy subjektivní příčiny, respektive motivy, jež vedou jedince k takovému chování.

Každý si alespoň jednou za život půjčil nějakou formou peníze, ať již krátkodobě, či dlouhodobě. Ne každý se však s vrácením půjčených prostředků dokáže jednorázově vyrovnat. Mnohdy první půjčka odstartuje sérii půjček dalších, a jejich výše se naopak zvyšuje, což v konečném výsledku vede k neřešitelné situaci. Dlužník si totiž půjčuje, aby mohl dostát svým dřívějším závazkům. Dostává se tak do začarovaného kruhu, ze kterého si těžko pomáhá sám. Touto problematikou se zabývám v druhé

kapitole práce, která má být určitým varováním, pro ty, jež ještě zcela nepropadli a zároveň i radou pro ty, jež již uvízli v tzv dluhové pasti svých věřitelů.

Téma této práce jsem si vybral, neboť problematika financí mě zajímá a dlouhodobě ji sleduji. Tuto práci pojmám nikoliv jako výčet půjček a úvěrů, hromadu čísel laikovi nic neříkajícímu, ale spíše jako návod jak předejít jevu samotnému. Stejně jako lékař primárně vhodnou osvětou může předejít vážnému onemocnění a vyhnout se tak sekundárně náročnému léčení důsledků onemocnění. Vždy je snadnější a určitě i levnější jevům předcházet, než je posléze odstraňovat. Chytrák udělá na začátku to co hlupák na konci. V tom osobně vidím poslání sociálních pedagogů, kteří mají svým zaměřením patologickým jevům ve společnosti předcházet a až v druhé řadě, pokud je již na prevenci pozdě a bezpečnostní systémy selhaly, umět poskytnout i adekvátní praktickou pomoc. A právě zde se nabízí místo pro práci sociálního pedagoga. Měla by existovat přímá úměra mezi vzrůstajícím počtem poskytovatelů úvěrů a půjček a zároveň i institucí či poraden, které budou lidem pomáhat v případě jejich ztráty a schopnosti svoje závazky splácet, tedy při jejich předlužení. Hovoříme o dluhovém poradenství lidem, kteří mají nějaké problémy při splácení svých závazků, o sekundární prevenci. Blížeji se tomuto tématu věnuji v třetí kapitole teoretické části práce.

Byl bych rád, kdyby data a poznatky shromážděné v této práci pomohly alespoň některým jedincům uchránit se před neblahými důsledky mnohdy svých nerozvážených rozhodnutí. Každý z nás může ve svém okolí radou a vlastním příkladem pomoci druhým, druhým jimž se nedostalo vzdělání v takovém rozsahu, aby mohli mnohdy pochopit sami sebe. Opět zvolím příměr ze zdravotnictví. Každý kdo požije alkohol s dobrým úmyslem podpořit svůj krevní oběh a zlepšit si náladu, toto nečiní s úmyslem stát se alkoholikem. Každý z nás sedá do automobilu s úmyslem dojet do daného cíle. Určitě mi ale musíte dát za pravdu, že ne každému se toto vždy podaří. Statistiky dopravních nehod jsou neúprosné. A obdobně je to s žadateli o půjčení peněz. Nikdo si nepřipouští, že to bude právě on, kdo nebude mít jednu na splátky. Tuto práci pojmám jako velkou výzvu pro nás, pro sociální pedagogy. Pedagogy, jež chtějí druhým pomáhat.

1. ZADLUŽOVÁNÍ JAKO PATOLOGICKÝ JEV

Finanční problémy zasahují do života jednotlivců i celých lidských společností velmi významným způsobem. S vývojem společnosti dochází ke změnám životních standardů i ke změnám priorit, které určují kvalitu života. Současně se s vývojem lidské společnosti mění i lidské potřeby. Tyto změny probíhaly po celou dobu existence lidstva a jiné standardy měli lidé ve starověku, středověku, v počátcích novověku, stejně jako byly tyto potřeby jiné před sto, padesáti a dokonce i před dvaceti lety. Současná ekonomická a finanční krize ukázala, že formování lidských potřeb je proces velmi flexibilní a že postačuje i několik měsíců či let ke změnám podmínek k životu celých populací.

Ovšem tuto skutečnost známe již z historie, standardy kvality života se měnily z roku na rok, nebo dokonce z měsíce na měsíc.

V této kapitole nastíním několik pravděpodobných motivačních činitelů k braní si úvěrů a půjček lidmi, kteří je nepotřebují na výstavbu a koupi bydlení či k určitým podnikatelským záměrům.

1.1 PSYCHOLOGICKÉ POJETÍ MOTIVACE ZADLUŽOVÁNÍ

Tuto kapitolu uvádím mottem: „Majitelé kapitálu stimulují proletariát ke koupi stále většího množství a stále dražšího zboží. K tomu využívají půjček, které sami poskytují. Zvrat nastane ve chvíli, kdy se tyto půjčky stanou nesplacitelnými. Nesplacené půjčky nutí banky k půjčkám u státních institucí...“¹, které kolovalo po internetu od roku 2009 a jehož autorem byl označován Karel Marx. Dle Milana Zeleného, působícího mimo jiné také na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně autorem tohoto citátu není Karel Marx, ale sám o sobě je tento citát vhodný a pravdivý pro naši dobu – právě proto, že z naší doby pochází. Plně se ztotožňuji s tímto výrokem, neboť výstižněji a stručněji současnou epochu existence lidstva nelze vyjádřit.

Jak velká je tato pravda svědčí současné marketingové strategie prodejců zboží, služeb, zážitků, prostě všeho co jde zpeněžit.

¹ <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-zeleny.php?itemid=6022>

Lidé jsou soustavně přesvědčováni ke spotřebě výrobků a služeb, které by mohly být z hlediska života považovány za nadstandardy. Dochází k tomu propracovanými přesvědčovacími metodami. To způsobuje, že poměrně velká část lidské společnosti, Českou republiku nevyjímaje, přijímá tyto uměle navozené stavy za legitimní životní potřeby, přestože skutečností stále je, že se jedná o nadstandardní služby a zboží pro běžně vydělávající osoby nedosažitelné. Pak tedy dochází k situacím, ve kterých se lidé zadlužují kvůli exotické dovolené, aniž by byli schopní následně splatit svůj dluh. Jsou cíleně přesvědčováni o tom, že nemohou být bez určitých výrobků a služeb, čímž se cítí méněcenní a na druhé straně nemají na tyto výrobky a služby finanční prostředky. Jako jediné východisko tedy vidí půjčku, často značně nevýhodnou, jako řešení situace.

„Pro druhou polovinu dvacátého století je příznačné užívání termínu konzumní způsob života, pro který je charakteristická spotřeba jako program spolu se zábavou. Životaschopnost konzumní společnosti je založena na existenci masmédií, která lidem sdělují na co nového na trhu je třeba vydělávat, na co se těšit, jak žít. Naopak určitou měrou do pozadí dnes ustupuje tvůrčí způsob života, orientovaný na vytváření hodnot, práci, radost z vykonávané činnosti, uspokojení z plnění svěřených úkolů.“²

Na serveru peníze.cz jsem si přečetl výrok, bohužel bez odkazu na citovaného autora „Příčiny zadlužení, stejně jako bohatství, najdeme v myšlení lidí a schopnostech své myšlení ovládat.“³

Dále mne zde zaujalo následující schéma:

Klasická cesta člověka, který se dostal do dluhové pasti, vypadá takto:

- 1 Mám potřebu a chci ji uspokojit.
- 2 Pokud na to nemám dostatek peněz, vypůjčím si.
- 3 Potřeba je na chvíli uspokojena a splácím dluh.
- 4 Mám další potřebu, ale nedostatek peněz na její uspokojení, vypůjčím si znovu (třeba za zvýšený úrok, hlavně aby potřeba byla uspokojena).

² Skripta Sociální pedagogika IMS Brno 2003

³ <http://www.penezze.cz/spotrebitel/182622-kurzy-financi-gramotnosti-obvykle-zachazet-s-penezmi-nenauci>

5 Potřeba je na chvíli uspokojena a splácím dluh atd., začínám se bát, že ztratím práci a nebudu schopen splácet závazky nebo nejsem v zaměstnání finančně spokojen a odcházím s nadějí, že jinde dostanu za práci zapláceno více.

6 Celý život jsem frustrován z nedostatku peněz na uspokojení svých potřeb.

Dle Čápa a Čechové „motivace (z latiny movere – hýbat se) vyjadřuje souhrn všech skutečností, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco konal či nekonal.“⁴

Základním zdrojem lidské motivace jsou vnitřní potřeby a vnější pobídky (incentivy). Potřeba je vlastnost organismu, která pobízí k vyhledávání určité podmínky nezbytné k životu a vyhýbání se nepříznivým podmínkám. Člověka mohou vést k určitému jednání různé motivy.

Říčan se v psychologické příručce pro studenty věnuje motivům následovně: „U většiny motivů snadno určíme předmět, jehož získání souvisí s uspokojením daného motivu. Chci-li např. zahnat nudu, vezmu housle a zahraji si. Cítím-li se osamělý, zavolám kamarádovi. Náš postoj k mnoha předmětům je dán nikoli tím, že by sloužily přímo k uspokojení některé z našich primárních potřeb, nýbrž tím, že nám usnadňují přístup k předmětům jež potřebujeme. Dosažení a využití takovýchto předmětů je cílem sekundárního motivu. Sekundární motivy jsou psychologické, i když jsou často odvozeny z biologických motivů. Příkladem sekundárního motivu je potřeba peněz, za něž si lze koupit jídlo, prestiž, příjemnou společnost a mnohdy i zdraví.“⁵

Dále také se inspiroji zmíněnou knihou Říčana Cesta životem a tematicky zaměřenému názoru Jana Švejnara, ekonoma, kandidáta na prezidenta bych dodal citací „Když vezmeme život člověka, tak v mladém věku a ve stáří potřebuje víc, než vyrábí, čili jasně si půjčuje a pak v prostředním věku produkuje víc, než spotřebovává. Takže je optimální si někdy půjčit a spotřebovávat víc a někdy naopak zase vyrobit větší hodnoty, než které spotřebováváme. Ekonom říká, že důležité je pracovat s dluhem inteligentně, tedy rozhodně si nepůjčovat na věci, jejichž spotřební hodnota je kratší než délka splácení.“⁶ Já však problém vidím v tom, že nejvíce dlužníků se rekrutuje z věku produktivního, tj. lidé si zejména půjčují na dosažení něčeho bez použití vlastních peněz. Jakou daň za to platí, o tom více v další části teoretické části práce.

⁴ Čáp, J. Čechová V. Rozsypalová, M. Psychologie. SPN. Praha 1992 ISBN 80-04-2449-7 s. 65-67

⁵ Říčan, P., Psychologie: příručka pro studenty. Praha, Portál, 2005. ISBN 80-7178-923-2 s. 186

⁶ http://finance.idnes.cz/svet-je-mnohem-nejistejsi-a-rizikovejsi-soudi-ekonom-jan-svejnar-pyc- /inv.aspx?c=A110830_155430_inv_zuk

Specifickou skupinou jsou manželé, tedy jako právní svazek se všemi důsledky. O dluhích v manželství toho bylo napsáno hodně. A nemusí se vždy jednat přímo o právní svazek. Mnohdy i běžní partneři vlivem emocionálního prožívání vzájemného vztahu přijmou závazek svého partnera - partnerky, který jejich svazek přežije, kladné emoce zmizí a zůstanou jen závazky vůči věřitelům. Pohlaví v tomto směru nehraje podstatnou roli. Nejčastějším obsahem kasuistických článků, jež jsem našel na internetu bylo: „splácím dluhy za svého manžela, manželku“. Zde se domnívám, že jde o situaci krachu a zániku manželství, kdy oba manželé odpovídají za svá aktiva i pasiva stejným dílem. Je to tematika opravdu složitá, kdy jeden z manželů chce mít například všechno „teď hned“ a finanční plánování není jeho silnou stránkou. V konečném důsledku to může vést i k rozpadu svazku. Vedení společné kasy nebo oddělených účtů v manželství je zase otázka další. Zásadní problém vztahu půjčky a manželství je situace, kdy jeden z partnerů neví o dluhích toho druhého. Dnes totiž banky a nejen banky nevyžadují souhlas k půjčce dalšího z manželů. Je tedy možné si půjčit bez vědomí svého manžela manželky. A opět pohlaví zde nehraje roli, je to otázka důvěry a zodpovědnosti. Svoje tvrzení bohužel dokládám svoji vlastní životní zkušeností, kdy právě neschopnost zabránit v zadlužování své partnerky nakonec vedla k zániku manželství.

Další skupinou jsou studenti, u nichž je známo, že mladý člověk, resp. kategorie jedinec se nejčastěji zadluží tím, že si půjčuje na svá studia. Poučnou kasuistiku jsem našel v knize Krotitele dluhů kdy zejména studenti medicíny a technických vědeckých oborů si vyřizují studentská úvěrová konta a produkty bank. „Pokud tedy student nedostává 10.000,- měsíčně od rodičů, příjmy musí vyrovnat. Častým způsobem jak si přivydělat jsou brigády, Ze začátku to možná takový problém není, ale pak přijdou poslední roky studia a ve škole přituhuje.⁷ Jejich studium je náročné na čas, nemohou si vydělávat na živobytí.

Stále více rodin začíná v reálu poznávat, že už nemůže současně udržet děti na studiích, jezdit každý rok v autě na dovolené či uvažovat o vlastním bydlení. Roky studia představují pro celou rodinu období velkého omezení dalších výdajů⁸.

⁷ Králová, L. a kol.: Krotitelé dluhů - Průvodce vaším rodinným rozpočtem, nakladatelství Plot, Praha 2009, ISBN 978-80-7428-017-7 s. 38

⁸ <http://www.novinky.cz/veda-skoly/276017-naklady-na-studia-deti-casto-ruinuji-rodinne-rozpocety.html>

O zavedení školného na terciální vzdělávání se vedou několikaleté diskuze. Zde již banky chystají několik systému úvěrů a půjček. Splácení školného až po dosažení standardní úrovně příjmů je zřejmě správné.

Dle mého názoru, finanční problémy, které více či méně ohrožují kvalitu života jednotlivce nebo rodiny se mohou dotknout každého člověka bez rozdílu. Někdo dluží za komunální odpad pět set korun a má výčitky svědomí a noční můry, jiný si na sebe nebo společně s manželkou vezme 15 smluvních závazků u různých splátkových společností, institucí a bank a situaci neřeší, nekomunikuje při problémech. Díky tomu lze tento problém označit jako celospolečenský s důrazem na jeho sociální zaměření. Jeho řešení závisí zejména na informovanosti a ukázněnosti klientů, stejně jako na ochotě občanů spolupracovat s osobami a institucemi, které jim mohou v jejich složité životní situaci pomoci. Podrobněji uvádím v kapitole Občanské poradny. Pokračuji v sociologickém pojetí, o sociologii jako vědě celospolečenské. Zadlužení je bezpochyby problém multidisciplinární, při jeho řešení je zapojeno několik odborností pomáhajících profesionálů (sociálních pedagogů, sociálních pracovníků, učitelů, lékařů, terapeutů apod.). Jakož i problém politický a právní – pro stanovení rámce půjčování finančních prostředků. Vím také, že má tíživé ekonomické důsledky, spotřeba výrobků a služeb je aspektem ekonomickým, dále rozměr filozofický a v neposlední řadě výchovný. Navzdory tomu všemu, na závěr první podkapitoly, si dovoluji malé odlehčení ve výroku, který mi utkvěl v hlavě v několikaletém běhu zájmu o tuto problematiku: „Když dlužíte bance milion, máte problém Vy, když dlužíte 100 milionů, má problém banka...“

1.2 SOCIOLOGICKÉ POJETÍ JAKO PŘÍČINA ZADLUŽOVÁNÍ

Díky postupně zvyšující se vstřícnosti ze strany bankovního sektoru, podpořenému velkou konkurencí, odbourávání administrativních překážek při sjednávání půjček a stabilnějšímu ekonomickému prostředí se domácnosti naučily "žít na dluh" (přibližným boomem zadlužování spotřebitelů se dle několika internetových odkazů stal rok 2000). Smrčka v knize Osobní a rodinné finance uvádí: „Zadlužení rodin se stalo novým fenoménem především od roku 2000.“ A dále: „Od počátku transformace ekonomiky do konce roku 1999 totiž vzrostly půjčky 3,4 násobně“. „Zato od roku 2002 se svět změnil k nepoznání – čtvrtinové a třetinové meziroční nárůsty objemů úvěrů se

staly standardem...“⁹ Možnost si vzít úvěr nebo půjčku, hypotéku a leasing se vžil do podvědomí všech občanů a to zejména prostřednictvím masivní reklamy ve všech médiích. Příčiny vidím v motivaci:

1.2.1 ZVÝŠENÍ ČI UDRŽENÍ SPOLEČENSKÉHO STATUSU

V sociologické literatuře definuje Anthony Giddens sociální status jako „prestíž, kterou má určitá skupina v očích jiných členů společnosti“.¹⁰ Obvykle je spojena s charakteristickým stylem života - způsobem chování, který se od členů dané skupiny očekává. Sociální status je vrozený (rasa, pohlaví) a získaný vlastním přičiněním. Toho může jedinec dosáhnout studiem či svědomitou prací. V zásadě prý vidí soudobí systémoví badatelé vývoj především ve změnách hodnotového systému, v postupném přechodu od determinovaného (objektivními okolnosti určeného) člověka k pojetí člověka otevřeného, tvůrčího. Zvýšení společenského statusu prostřednictvím spotřebních produktů k vybavení domácnosti je podle mého názoru velmi nevhodný způsob. Někdy bývá totiž životnost věcí, které si lidé pořídí na splátky či prostřednictvím půjčky kratší než doba splácení úvěru. Jsou to například mobily, spotřební elektronika či zahraniční dovolené, které právě slouží k demonstraci společenského statusu jedince a jeho rodiny před ostatními. Havlík definuje status jako „místo na společenském žebříčku.“¹¹ Společnost je pak rozvrstvena (stratifikována) na horní, střední a dolní vrstvy, eventuálně jemněji na vyšší střední apod. podle mnoha hledisek. Použitá kritéria mohou být subjektivní (sebezařazení, zařazení druhých, prestiž) nebo objektivní (příjem, povolání, dosažené vzdělání, bydlení). Zvlášť významným momentem ve vývoji je vznik a růst váhy tzv. nových středních vrstev a skupin obvykle vysoko kvalifikované práce zaměstnanců či drobných podnikatelů. Tento růst je však spojen především s hospodářským rozvojem a vývojem sociálního státu. Současná krize sociálního státu vede spíše k určitému poklesu početnosti a významu těchto tříd a k větší polarizaci společnosti.

⁹ Smrčka L. Osobní a rodinné finance. PB tisk Příbram 2007 ISBN 978-80-86946-41-2 s.85,90,91,

¹⁰ Giddens A. Sociologie. Argo. Praha 2005 ISBN 80-7203-124-4 s. 554

¹¹ Havlík, R.: Úvod do sociologie. Nakladatelství Karolinum, Praha 2005 ISBN 80-246-0381-0 s. 56-60

1.2.2 KONZUMNÍ SPOLEČNOST ZAMĚŘENÁ NA SPOTŘEBU

Vznik konzumní společnosti vyplynul z potřeb měnící se světové ekonomiky. Zatímco v poválečných desetiletích bylo zboží relativně málo, nyní je ve vyspělém světě je výrobků přebytek. Přispěly k tomu jak ekonomické nástroje, tak rozvoj technologií. Už není problém něco vyrobit, problém je výrobek prodat. Změnily se tak podmínky na trhu. Je to síla konkurence, která musí soutěžit o zákazníka. Tržní hospodářství je běh zboží, služeb a lidského kapitálu. Ty spotřebovávají firmy a domácnosti, jednotlivci. Jde o ekonomický růst, o který usiluje každá vláda a je spojen s růstem populace. „Existence ekonomického růstu je se znepokojující samozřejmostí ztotožňována s rozkvětem společnosti“¹².

V psychologické literatuře zastoupené prostřednictvím psychoanalytika, sociologa a filosofa Ericha Fromma je jeho teorie se vysvětlena především sociokulturními vlivy, které formují osobnost jedince. Fromm ve svých knihách tvrdě kritizuje tržní hospodářství, které se silně zaměřuje na mít, tedy snahu vlastnit a ovládat věci nebo lidi. Takového člověka označuje za neproduktivně orientováno, protože člověk ve společnosti netvoří nic ze sebe a nepodporuje růst a rozvoj svých vlastních fyzických, psychických i duchovních sil. Jenže člověk nemůže mít úplně všechno a proto takový člověk nemůže být úplně šťastný a nikdy nebude. Vždycky se totiž najde něco, co mu chybí, co nemá. V knize „Mít nebo být“ z roku 1976 uvádí „konzumování má dvojznačné vlastnosti – utišuje úzkost, protože co člověk má, mu nelze odejmout; ale žádá, aby člověk konzumoval stále více, protože dřívější konzumpce brzy ztrácí svůj uspokojující charakter.“¹³

V této knihu se dočteme, že „analýza lidského charakteru prokazuje, že průmyslový systém se opírá o maximalizaci slastného pocitu, egoismus, sobectví a chtivost. Radikální hédonismus a neomezený egoismus mají své kořeny v triumfu modu "vlastnění." Konzumování v průmyslových společnostech má dvojznačnou kvalitu protože snižuje strach, protože to, co jsem konzumoval, mi nemůže být odebráno, ale nutí mne také, abych konzumoval stále více, protože to ,co jsem již jednou spotřeboval, mne přestává uspokojovat. Dle mého názoru inspirovaného Frommem měnící se životní styl občanů směrem k vyšší poptávce po lepším bydlení, službách

¹² Křížek. Z., Crha I., Život s reklamou. Grada, Praha 2002 ISBN 80-247-0213-4 s. 154-155

¹³ Fromm.E. Mít nebo být? Aurora. Praha 2001, ISBN 80-7299-036-5 s. 43

i zbytečné potřebě je příčinou faktického růstu spotřeby produktů či služeb na trhu. Avšak je příčinou zvyšujícího se objemu poptávky půjček pro ty, kteří na tento trend nedokáží reagovat přirozeně – tedy ušetřit si a pořídit si jej z pravidelných finančních příjmů. Převažuje jakási dětská forma uspokojování potřeb, tedy „teď hned“ nad schopností uspokojení potřeby koupě věci (hračky) oddálit na později.

Modernější názor na problematiku parafrázovanou v knize Tři sociální světy od předního českého sociologa Jana Kellera, Lipovetskeho, který popisuje postmoderního člověka jako tvora, který experimentuje se svými konzumními zážitky a bez pevnějšího plánu přelétá z jedné módní značky na druhou. Tento autor prý ve zkratce shrnuje vše, co sociologové o postmoderně soudí. „Je to realita, ve které namísto donucení nastupuje svádění, namísto povinnosti hédonismus, namísto úspor výdaje, namísto slavností atmosféry bavičství, namísto slibu do budoucna vychutnání přítomnosti.“ Lipovecky dále soudí, že „způsob života členů postmoderní společnosti ovlivňují více peníze, jimiž kdo disponuje, než sociální vrstva, ze které pochází. V postmoderní době máme prý co do činění s lidmi, kteří se odpoutali od nudného vydělávání a věnují se mnohem zábavnějšímu utrácení. Společnost se osvobodila od tlaků ekonomiky a její členové se realizují nezávazně a zcela nenuceně, sledující přitom pouze své individuální preference, vkus a estetické hodnoty.“¹⁴

K tomu dodávám, že na rozdíl od stavovské společnosti, kde byla spotřeba statusově omezena, ta moderní rozbíjí hierarchické struktury, úloha jedince není dána, ale odvozuje se od možnosti jedinců starších 18 let (neomezených ve způsobilosti k právním úkonům) uzavírat smluvní vztahy s úvěrovými společnostmi, které jsou spojeny s různou mírou rizika pozdějšího nesplácení závazku.

¹⁴ Keller, J.: Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti. 2.vyd. Slon Praha 2011 ISBN – 978-80-7419-044-5 s. 157-158, 177

1.3 REFINANCOVÁNÍ PŮJČKY

Možná by bylo výstižnější uvést lidové moudro: „vytloukání klínu klínem“. Zde se již jedná o stav, kdy dochází k prvním náznakům nesplácení. Zatímco zadluženost je do určité míry normální a žádoucí jev současné ekonomiky států po celém světě, předlužení je již jevem nežádoucím. U předlužení se jedná o nesplnění platebních povinností dlužníka a spěje k jeho ekonomické a psychosociální destabilizaci. Předlužení je dlouhodobě trvající proces, který prochází určitým vývojem a spěje k soukromému bankrotu. O předlužení nehovoříme jen tehdy, kdy po odečtení pevných životních nákladů nestačí již zbývající část měsíčního příjmu na placení splátek, nýbrž přináší s sebou i masivní sociální a psychické důsledky.¹⁵ To je již negativním společenským jevem, který je jednou z hlavních příčin sociálního vyloučení. Zde již dochází nejen k ekonomické, ale zároveň psychosociální destabilizaci dlužníka. Rozdíl mezi hrozícím předlužením a předlužením není daný, je subjektivní.

Spouštěcí mechanismus vidím zejména v podobě kreditní karty nebo kontokorentu, kdy dlužník může, ale nemusí čerpat půjčenou finanční částku do určitého limitu. Většinou je otázkou času, kdy takto uvízne v pasti. Jednou, dvakrát dluh vyrovná ve stanovené době, posléze však z různých příčin (mimořádné výdaje, nemoc) dluh již nevyrovná a vzhledem k vysokým úrokům posléze je nucen refinancovat tyto druhy úvěrování řádnou půjčkou. A to bývají začátky.. Jedná se o velmi drahé produkty jak bankovních institucí tak splátkových společností. I přesto je poměrně oblíbený a hojně využíván. Zde platí stejně jako s ohněm a vodou: „Dobrý sluha, ale zlý pán“

Zde bych rád uvedl vlastní zkušenost z počátků využívání kreditní karty ukazující záludnost kreditních karet. Pořídil jsem si kreditní kartu penzijního fondu s úmyslem spořit si jedno procento ze zaplaceného objemu peněz, které mi mají být následně připsány na účet penzijního spoření. Vždy si dávám pozor, abych dlužnou částku zaplatil včas a v plné výši. Zkušenost spočívá v tom, že jsem jednou, jako vždy zaplatil dlužnou částku na účet banky s vědomím, že jsem dluh řádně vyrovnal. Přesto jsem v následujícím výpise z účtu kreditní karty našel položku úrok. Okamžitě jsem kontaktoval banku. Uvedl jsem datum, kdy jsem částku zaplatil a žádal zdůvodnění, proč mi byl připsán úrok. Vysvětlení mě zdrtilo: „Nezaplatil jste celou částku, chybí Vám uhradit 38 haléřů“. Okamžitě jsem reagoval emotivně a žádal vrácení částky úroku

¹⁵ Manuál Sdružení SPES pro školení sociálních pracovníků a pracovníků nevládních neziskových organizací a charit 2007

zpět, jinak převedu účet penzijního spoření k jinému fondu. V příštím vyúčtování byl úrok vrácen. Kolik lidí takto ale přispělo k rozkvětu bankovního sektoru se již zjistit nedá.

Motivace k zadlužování může být v rovině psychologické nebo sociologické, ale také ekonomické. V souvislosti s předlužením nehovoříme o motivaci, ale o příčině jevu. Existuje několik odborných názorů na toto téma a opravdu jako nejčastější příčina tzv. dluhové pasti uvádí souběžné nebo postupné zadlužování u věřitelských subjektů, hypotékou začínaje, leasingem, kontokorentem, spotřebitelským úvěrem, rychlou půjčkou a směnkou u lichváře konče. Podkladem mi je článek zveřejněný na idnes: Je v Česku víc zadlužených pštrosů, kukaček nebo smolařů?“ Zde jsou dlužníci roztríděni dle životního stylu do pěti kategorií „roztřídili jsme proto dlužníky podle životního stylu do pěti kategorií. Článek vychází z průzkumu o zadlužování Čechů, statistických a sociologických analýz a zkušeností expertů na dluhové poradenství:

Elévodé a kukačky

S půjčováním peněz sbírají v Česku dřív zkušenosti mladí muži než ženy, a v období kolem plnoletosti. V peněžence mají většinou od rodičů na měsíc vždy o něco méně peněz, než by si představovali. Už v 18 letech totiž dokážou někteří roztočit tučnější obnosy. Poprvé si půjčují na pivo, alkohol a další útratu v hospodě a jejich prvním věřitelem se stává solventnější spolužák či kamarád.

"Už před dvacátým rokem má s půjčováním peněz zkušenost 56 procent mužů a 46 procent žen," uvádí aktuální průzkum GE Money Bank. Některým "elévům v záběhu" půjčování peněz zachutná a žití na dluh se stane součástí jejich života. Z elévů se pak stávají úvěrové kukačky, které umějí žít dokonale na účet druhých.

Úvěroví požitkáři

I požitkářská skupina dlužníků si chce žít dobře, a to hned teď a bez ohledu na své finanční možnosti. Neváhají si půjčovat od kamarádů, přátel i nejbližších příbuzných. Podle průzkumu tak činí 65 procent Čechů ve věku 18 až 34 let. Jednotlivé částky, které požitkáři zprvu od svých věřitelů získají, nejsou závratné. Dohromady jim ale zajišťují život, jaký by si jinak nemohli dopřát. Přijde jim i normální, když blízcí lidé na drobnou půjčku třeba zapomenou nebo nechtějí peníze vracet.

Chuť konzumního způsobu života je postupně vede, aby si začali půjčovat v bankách nebo u nebankovních institucí. A půjčují si už větší částky. Pokud se jim do rodinného rozpočtu vloudí nenadálý výdaj, začnou mít se splátkami potíže a postupně jim dluhy začnou přerůstat přes hlavu..

Předlužení pštrosové

Většinu lidí, kteří se předluží, začne svírat strach. Naoko se tváří, že ještě není tak zle, ale většinou ani nezkoušejí spočítat, kolik a od koho si vlastně půjčili. Problém neřeší a dluhový kolotoč, do kterého naskočili, začíná nabírat na obrátkách. Berou si úvěry i na to, aby splatili předchozí půjčky. Do občanských poraden přicházejí takoví lidé až v momentě, kdy je splácení půjček vysoko nad jejich finanční možnosti a na krku mají exekuci.

Úvěroví smolaři

Všichni lidé si za dluhy nemohou zcela sami. Část takových lze nazvat smolaři, kteří přišli třeba tragicky o manžela nebo manželku, nebo ztratili ze dne na den práci či pravidelný zdroj příjmu a další zdroj obživy je pro ně i přes veškerou snahu v nedohlednu.

Dalším smolařům připravil dluhovou past těžký úraz a dlouhodobá pracovní neschopnost. Na vině může být i rozvod, kdy jeden z partnerů neprozřetelně kývne na to, že společný dluh po rozvodu zůstane na něm.

Mohou to být lidé s nižším vzděláním a malou finanční gramotností, ale i lidé s rozhledem a vysokoškolským diplomem, kteří naletěli úvěrovým společnostem. Nebo ti, kteří v dobré víře ručili za úvěr svým blízkým, a závazek spadnul nakonec na ně.

Zadlužení počtáři

Kategorie počtářů si chce díky půjčce rovněž změnit svůj život k lepšímu, na rozdíl od požitkářů si ale půjčují s rozmyslem. Po dobu splácení úvěru jsou ochotní se uskrovnit, aby si pořídili nové bydlení, investovali do rekonstrukce a vybavení své domácnosti nebo si koupili auto. Vyšší částky si půjčují převážně v bankách, nikoli v nebankovních institucích. Myslí i na rizika, která by splácení dluhu mohla zkomplikovat, jako je ztráta práce, úraz nebo smrt. Přesto se i oni mohou někdy přepočítat.¹⁶

¹⁶http://finance.idnes.cz/je-v-cesku-vic-zadluzenych-pstrosu-kukacek-nebo-smolaru-hlasujte-pyq-/uver.aspx?c=A100322_090426_uver_sov

1.4. VLIV REKLAMY

Vlivu reklamy na lidskou psychiku je nepopíratelný. Věřitelé jsou si toho náležitě vědomi a neváhají proto do reklamy investovat. Nejsem odborníkem na marketing, ale několik knih jsem se zájmem sobě vlastním prostudoval. Nejzajímavější se stala kniha od amerického autora Rushkoffa, kde některé reklamní triky charakterizuje jako prostředky manipulace a podvědomého ovládnutí lidí. Marketing má prý být podobor psychologie. V případě reklam na půjčky a spotřebitelské produkty to jsou zejména navození příslušné atmosféry a dále jednoznačným oslovením zaujmout co nejvíce příslušníků cílových skupin. V praktickém provedení je to pocit spokojenosti vyzářující z mladé rodiny s dětmi, která právě pořídila velký nákup. Další cílovou skupinou jsou příslušníci starší střední generace, která si chce něco či něčeho dopřát. Navození této touhy docílíme prostřednictvím reklamní techniky „vyvoláním dezorientace, navození regrese a vžití se do rodičovské role“, kdy navození pocitu koupě příslušného výrobku či služby je výhodné, normální a žádoucí – každý si může pořídit vše – tedy jak nazval kapitola „zákazníci si potřebují rozumně zdůvodnit svá emocionální rozhodnutí, nezapomeňme jim nějaký důvod poskytnout.“¹⁷

Vskutku výstižně charakterizuje reklamu Oliviero Toscani ve své knize „Reklama je navoněná zdechlina“. Toscani, který celý život pracoval v reklamě v této knize vyjadřuje svůj kritický postoj k reklamě a jejímu zhoubnému působení na lidský mozek. Jeho reklamy známe především pod logem „United Colors of Benetton“¹⁸

V Gidensově knize jsem našel tuto charakteristiku medií: „Masová media jsou často považována za pouhou zábavu a jejich vliv na život většiny lidí bývá vnímám jako vcelku okrajový. Tyto názory však nepostihují celou pravdu, neboť masová media ovlivňují i mnohé jiné formy našeho sociálního chování.“¹⁹ Dochází ta k ovlivňování lidských zvyklostí a zároveň formování nových postojů a především veřejného mínění.

Je neopominutelné, že dnešní na komerčních vztazích založený svět se bez reklamy neobejde. Jak uvádí Křížek „Je nesmírně silným nástrojem ovlivňování názorů, postojů a jednání lidí.“²⁰ Za vším stojí touha po penězích konzumentů. Prostředkem

¹⁷ Rushkoff, D. Manipulativní nátlak. Konfrontace, Praha 2002 ISBN 80-86088-07-3 s. 153 - 181

¹⁸ Toscani O. Reklama je navoněná zdechlina. Slovart, Praha 1996 ISBN 80-85871-82-3

¹⁹ Giddens A. Sociologie. Argo, Praha 2005 ISBN 80-7203-124-4 s.360

²⁰ Křížek, Z., Crha I., Život s reklamou. Grada, Praha 2002 ISBN 80-247-0213-4 s. 25-32

k tomu je produkt, výrobek, služba, přes reklamní sdělení, reklamní media, cílovou skupinu apod. Už známe několik sofistikovaných prostředků jako direkt marketing (mailing), světelné a mobilní billboardy aj., reklama je totiž velice flexibilní, musí být také interaktivní – reagovat na potřeby zákazníků a určovat potřeby potencionálních zákazníků. Do popředí vstupují termíny jako móda, idoly, mínění, hodnota zdraví, hodnota odlišení se. Podstatné je, že reklama samotná musí být krásná, aby byla úspěšná a lépe prodávala produkt nebo služby. Jistou kapitolu věnují autoři problematice značky. Říká se, že „než dosáhne průměrný batolecí Američan věku dvaceti měsíců, umí už rozeznat logo McD a mnoho dalších ikon známých značek.“

Současný svět, a to především u nastupujících generací je dán trendem, mít ten správný telefon, to správné oblečení konzumovat potraviny té správné značky. Výrobci dnes potřebují udržet zbytečnou spotřebu, protože pro ně znamená značný díl jejich tržeb. Současný svět si již stejně bez reklamy nedovedeme představit, Zřejmě nezbyvá než s touto skutečností smířit. Reklama je tady a je třeba se s ní naučit žít. Je to především o osobní zodpovědnosti a rozumném rozložení svých možností, případně schopností.

1.4.1 OBRANA PŘED REKLAMOU

V této kapitole bych chtěl nastínit jak se může běžný spotřebitel v rámci svých skromných možností bránit reklamním trikům. V knize Luboše Smrčky Osobní a rodinné finance, prvního dílu trilogie o rodinných financích mě mimo jiné zaujala kapitola: „Několik postřehů z hypermarketů“. Ne náhodou období velkého rozmachu hypermarketů a obchodních řetězců ze zahraničí koliduje s počátky vzrůstající křivky úvěrů běžných občanů. Do povědomí občanů se vžily tzv nákupní víkendy. Víkendy kdy člověk je stimulován k odpočinku nakupováním. S tímto nemohu souhlasit, neboť aktivní odpočinek určitě nemá spočívat v honbě za hmotnými statky, ale naopak máme si navozovat atmosféru uvolnění a střídmosti. Bohužel tomuto trendu podléhá většina domácností. Obchodní řetězce rádoby navozují do podvědomí spotřebitelů pocit, že čas strávený na jednom místě plném obchodů, kde je možno koupit vše co vlastně nutně nepotřebujeme je to pravé místo pro jinak po celý pracovní týden pracovní výtížené zaměstnance. Dnes má každý větší hypermarket svůj dětský koutek, služby pro muže

i ženy, často i otevřenou bankovní pobočku. Je zde možno koupit snad vše od kartáčku na zuby až po osobní automobil.

Hypermarkety jsou koncipovány tak, aby zboží, které je opravdu nutné pro běžný život potřebujeme, tedy pečivo, maso a nápoje byly co nejdále od pokladen. Nakupující je tedy nucen projít celý obchod hlavními cestami plnými akčního zboží, aby je zákazník nemohl přehlednout. Když se konečně dostane k cíli své cesty, např. čerstvému pečivu jistě v jeho nákupním košíku uvízne to pro co nepřišel a vzhledem k „výhodné akční nabídce“ prostě neodolal a zboží do nákupního košíku uložil. Na cestě zpět jej však čeká ta nejzákeřnější past moderního hypermarketu, fronta u pokladny je mu zpříjemněna pohledem na regály plné sladkostí. A řekněte, která maminka dokáže několik dlouhých minut čekání odolávat prosebným pohledům svého jistě milovaného dítěte?!

A nyní již volně k desateru podle Luboše Smrčka:

- 1) Nechoďte nakupovat s dětmi – vaše nakupování se jistě prodlouží a zcela určitě koupíte nějakou hračku a jistě i cukrovinky. Navíc vytváříme v dítěti pocit, že nakupování je smysl našeho života. Nejde ani tak o peníze, ale o fakt, že do budoucna mu nedáváme dostatečný odstup od dění, od světa spotřeby.
- 2) **NEJDĚTE NAKUPOVAT S PRÁZDNÝM ŽALUDKEM** – neobyčejně to zvyšuje touhu nakupovat potraviny a také ovlivňuje množství které nakoupíme. Hladový vezme třicet deka šunky místo patnácti, deset rohlíků místo pěti. Ač se to zdá být primitivní, pocit hladu je nejběžnější a hlavně velmi silnou lidskou potřebou.
- 3) Spěch nutí ke střídmosti – vyčleňte si na nákup stanovený čas a ten dodržte
- 4) Nakupujeme dle seznamu – připravte si seznam co potřebujete opravdu nutně do domácnosti a odolávejte nabídce toho co jste nepotřebovali a k čemu jste přesvědčování.
- 5) Definice výše útraty – stanovte si částku, kterou můžete za nákup vydat vzhledem k rodinnému rozpočtu. Definujte sumu, o kterou můžete plánovanou částku překročit. Pořád mějte na mysli, že do příštího příjmu ještě budete muset nakupovat a peníze takto vydané by vám chyběly.
- 6) Sleva je vždy relevantní – je to podobné, jako ve slavné povídce Šimka a Grosmana o návštěvě ZOO, kde učitel vyndá svoji stikorunu, položí ji na pult a říká. „Nechci slevu zadarmo...“ Většinou není ve slevě to zboží, které opravdu chcete, jenom něco podobného nebo něco, co byste mohli potřebovat.

- 7) Co vám sděluje reklama – Řekněte to svými slovy - reklamní slogany přeložené do češtiny odhalují prázdnotu sdělení, Klasik reklamy Ogilvy tvrdil, že pokud není inzerce o produktu a jeho vlastnostech, je to lež anikoliv reklama – tvrzení „S námi na to má každý . . . je nepochybně lživé.
- 8) Nevěřte reklamám – zvláště těm, kde se zpívá, kde vystupují děti a roztomilá zvířata – klasické heslo reklamního průmyslu zní: „Když nemáš co říci, tak to zazpívej . . .“ Je to podobné, jako když si režieér na divadle neumí poradit s inscenací, oblíbené řešení je alespoň někoho svléknout nebo předvádět soulož, Je to výsledek sejné bezradnosti, jako v reklamě šťastná maminka se šťastným dítětem, jak se cpou rostlinným tukem s cutí másla. (Již není válka abychom museli používat rostlinné tuky místo másla poznámka autora).
- 9) Vedení finančního deníku – alespoň po dobu dvou až čtyř měsíců si ved'te finanční deník kde na jedné straně jsou příjmy a na druhé jsou výdaje. Nezbytnou součástí deníku je také souhr SKLADOVÝCH ZÁSOB, s inventarizací spotřebovaných a nespotřebovaných věcí. Teprve přesné poznání finančních a zbožových toků může vést k opravdové racionalizaci výdajů.
- 10) Odolejte pokušení rozpustit úspory v nové spotřebě – pokud se vám podaří takto ušetřit, oddělte tyto prostředky a použijte je na dlouhodobé investice, vytvoření nebo posílení rezerv a tak navyšujte rodinné bohatství.²¹

Snad jen ještě malé doplnění autora na tucet:

- 11) Nakupujte bez košíku – pokud si jdete koupit pět rohlíku, neberte si nákupní vozík, a pokud si už musíte na nákup něco vzít, dejte přednost košíku před vozíkem. Nakoupíte toho méně, koupíte to, pro co jste přišli, nikoliv to co nepotřebujete.
- 12) Nekupujte větší množství než běžně – pokud kupujete zboží ve slevě, kupujte jen takové množství jako obvykle, tím, že víc nakoupíte víc neušetříte, právě NAOPAK

Na závěr ještě uvedu příklad jednoho obchodního domu, který je specifický tím, že vchodem neodejdete. Pokud jednou do tohoto domu vstoupíte, jste nuceni jej celý projít, všechno si prohlédnout a teprve po celém tom martiriu dlouhém stovky metrů je vám dovoleno opustit budovu východem vzdáleném od vchodu.

²¹ Smrčka L, Osobní a rodinné finance, 1.vydání Profesional Publishing, Příbram 2007,ISBN 978-80-86946-41-2 str. 62-63

1.5 ZÁLUDNOSTI PŮJČEK A ÚVĚRŮ

V kapitole jak se bránit reklamě jsem uvedl několik postřehů vhodných pro běžného spotřebitele. V této kapitole se zaměřím na produkty věřitelů, které sice provozují svoji živnost v rámci platné legislativy, ale používají mnohdy praktiky, jež dle mého názoru nejsou vždy v souladu s dobrými mravy. Pro podložení svého tvrzení uvádím volně upravenou citaci z projevu Johna Perkinse - Přiznání lovce ekonomik z www.youtube.com. Zde se jedná sice o to jak zadlužit stát, ale použitý vzorec je samozřejmě možno vztáhnout i na řadového občana: Nalezneme občana, který je ochoten si půjčit na něco co nabízíme a nemá dostatek financí. My mu finance půjčíme a to tolik, že je nebude moci splatit. Potom mu nabídneme přefinancování a donutíme jej splácet dluh do konce života, nebo jej připravíme o jeho veškerý majetek. Celé znění přepisu uvádím v příloze č. 2²⁴

1.5.1 KONTOKORENTNÍ ÚVĚR

Jedná se o bankovní produkt, který se tváří zcela nevinně. Na první pohled by se mohl zdát jako produkt velmi bezpečný a levný. Jedná se o možnost přečerpat výši svých vlastních prostředků na běžném účtu. Roční úroková sazba se sice pohybuje okolo 20%, ale klient pokud vyčerpá prostředky jež nejsou jeho vlastní platí tento úrok jen po dobu, jež je tzv v mínusu, tedy čerpá prostředky banky nikoliv svoje. V okamžiku kdy mu na účet přijdou jeho vlastní prostředky se účet vyrovná. Bohužel realita je poněkud horší. Často je výše kontokorentu sjednána na vyšší částku než je příjem majitele účtu a ne každý dokáže mít dostatečně zodpovědný přístup. Takto začíná velké množství dlužníků svoji dráhu notorického dlužníka. Ze zcela nevinného krátkodobého zapůjčení peněz, které ani nechtěl, jen využil nabídky banky se stává regulérní dluh, jež může být v kombinaci s dalšími úvěrovými produkty vážným problémem, zejména pro vysoký úrok.

²⁴ http://www.youtube.com/watch?gl=US&feature=player_embedded&v=EM31myP0tqE

1.5.2 KREDITNÍ KARTY

Opět zcela nevinně vyhlížející a zdánlivě výhodný způsob jak krátkodobě překlenou náhlou tíživou situaci. Stačí jen využít nabídku banky a pořídit si kreditní kartu. Na rozdíl od debetní karty kdy majitel karty čerpá svoje vlastní prostředky, kreditní karta slouží k čerpání finančních prostředků banky a to formou úhrady v obchodní síti. Princip na co majitele karty nalákat je bezúročné období. Tedy kartou zaplatíme účet u obchodníka a poté k rozhodnému dni musíme účet vyrovnat. Maximální délka je cca 40dnů, jsou již ale i bankovní domy jež nabízejí až 50 denní lhůtu k vyrovnání účtu. Princip je stejný jako u kontokorentního úvěru. Umožňuje majiteli karty nakoupit i v okamžiku kdy nedisponuje dostatečnými vlastními prostředky. Zde bych uvedl vlastní zkušenost. Vyrovnal jsem ve stanovené lhůtě vyšší dlužné částky. Jaké však bylo moje překvapení, když na příštím výpise jsem zaregistroval dlužný úrok. Operátor na caal centru mi vysvětlil, že jsem nedorovnal částku celou, tedy přesněji chybělo mi několik desetihaléřů, kterých jsem si nevšiml. Úrok mi byl ale vypočítán, jako kdybych nezaplatil nic. Jen můj důrazný postoj a hrozba vrácení kreditní karty zřejmě pomohl k tomu, aby mi neprávem naúčtované úroky byly vráceny.

1.5.3 REVOLVINGOVÝ ÚVĚR

Je jedním z dalších záludných typů úvěrů. Princip je jednoduchý. Žadatel je vnucena při uzavírání půjčky možnost půjčit si znovu aniž by musel opětovně žádat o úvěr. Tedy po zaplacení prvního, vyžádaného úvěru jsou klientovi okamžitě poskytnuty další finanční prostředky a úročení úvěru běží dál. Příkladem takového jednání jsou úvěrové produkty spíše nebankovních institucí.

1.5.4 ROZHODČÍ DOLOŽKA

Velmi častou praxí věřitelů je tzv. rozhodčí doložka. Ta má být alternativou k eventuelní soudní při. Rozhodčí řízení předpokládá dohodu sporných stran o tom, že jejich spor rozhodne nikoliv soud, ale rozhodce. Jedná se většinou o rychlý a elegantní způsob řešení sporu, který je navíc úsporný z hlediska času i nákladů.

Je to praxe jako z hororu. Opozdíte se se splácením spotřebitelské půjčky či hypotéky a přijde vám přípis o zaplacení horentního úroku ve výši 400 procent, proti kterému není odvolání. Napíše ho člověk najatý vaší bankou či firmou, která vám

půjčila peníze. Jmenuje se rozhodce a rozhodne neveřejně, písemně a neodvolatelně. Může tak učinit proto, že ve smlouvě o úvěru banka používá takzvanou rozhodčí doložku. Ve sporu mezi společnostmi Profi Credit a její klientkou však soudce ostravského krajského soudu Rostislav Krhut rozhodl o tom, že používání takové doložky je nezákonné.²⁵

1.5.5 PŘEDVÁDĚCÍ AKCE

Některé firmy zvou hlavně seniory na „nákupní zájezdy“. Vezmou je na oběd a pak je přesvědčují, aby si něco koupili. Často, až když si lidé něco odeberou, odveze je autobus domů. Podle nového zákoníku půjde od nákupu pod tlakem snadněji odstoupit. „Člověk dosud může od koupě odstoupit, pokud doručí obchodníkovi zboží zpět do dvou týdnů. To býval problém (firma se zapírala). Nově bude stačit do dvou týdnů poslat oznámení, že od smlouvy odstupujete,“ vysvětluje právník Tomáš Palla ze Sdružení na ochranu spotřebitelů.²⁶

1.5.6 DRAHÉ TELEFONNÍ LINKY

Existují firmy, u kterých je prodej zboží jen zástěrkou a ve skutečnosti prostě vydělávají už na telefonátu. Zneužívají přitom lehkovážnosti, nebo tíživé finanční situace lidí, kteří v domnění, že vyřídí půjčku z klidu domova svůj problém nevyřeší, ba naopak prohloubí. Osobně jsem získal sdělení jednoho takového nešťastníka, který na telefonní linku zavolal z půjčeného telefonu. Během tří půlhodinových hovorů dokázal protelefonovat cca.9.000,- . Na otázku proč volal i podruhé, když poprvé neuspěl uvedl, že peníze nutně potřeboval. Cenu za volání je možné zjistit ze čtvrté a páté číslice telefonního čísla, které udává cenu za minutu. Ve většině případu jde o ceny volání mezi 90 a 99 korunami za minutu hovoru.

Od roku 2013 by poskytování půjček a spotřebitelských úvěrů tímto způsobem mělo být zcela zakázané.²⁷

²⁵ http://byznys.lidovky.cz/hororova-praxe-konci-soudce-dal-sanci-zadluzenym-fbv-/moje-penize.asp?c=A100720_224539_moje-penize_pks

²⁶ http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp?v=031&r=z_domovaa&c=1528012

²⁷ <http://www.novinky.cz/finance/276677-predrazene-telefonni-linky-lakaji-na-pujcky-ministerstvo-to-chce-zarazit.html>

1.6 POSTOJ STÁTU

Tuto kapitolu uvádím otázkou: Jakou roli hraje stát? Jak jsem již v úvodu naznačil, zadlužení je problém nejen sociální, psychologický, ekonomický, ale také politický, který má dopady na život jedinců a rodin, ale také na státní aparát a jeho fungování. Postojem státu rozumím především to, že stát do jisté míry reguluje, resp. spíše určuje podmínky se zadlužováním spojené. Je to v rovině umožní půjčování, viz Listina základních práv a svobod, ale také v rovině ochrany.

V současné době jsou zprávy z médií plné článků týkajících se dluhů států. To znamená, že stát (státy) nejsou zrovna příkladem pro své obyvatele, jak správně hospodařit s penězi. Princip ekonomického hospodaření státu je dán na jedné straně půjčkami ve formě státních dluhopisů a na druhé zvyšujícím se ekonomickým růstem. Ekonomický růst zajišťuje eliminaci zvýšené jistiny dluhu o úroky. Pokud se totiž státu daří zvyšovat svůj hrubý domácí produkt, není zde problém splácet svoje dluhy včetně jejich úroků. Rozvíjející země mají jedinou možnost, jak uchránit svůj rychlý ekonomický růst - podpořit domácí spotřebu.³⁰ Jinými slovy tvrdím, že stát má zájem na zvyšující se spotřebě svých občanů, neboť tak zajišťuje svůj udržitelný vyvoj, bez ohledu jestli zdroje občanů jsou vlastní nebo půjčené. Toto svoje tvrzení mohu doložit článkem z ekonomického deníku E15: „Češi šetří, stát strádá“³¹. V článku se konstatuje skutečnost, že díky klesající spotřebě obyvatel a neochotě občanů utrácet, se nedaří plnit státní rozpočet a to ani díky zvýšené dolní sazbě daně z přidané hodnoty oproti roku 2011. Na jednu stranu dobrý signál o hospodárnosti domácností, na druhou stranu negativní zpráva pro státní rozpočet. Primárně tedy stát zadlužování občanů vítá neboť se tím stimuluje hospodářský růst a tento faktor příznivě působí i na zaměstnanost. Sekundárně však stát musí vynakládat značné prostředky v případě nesplácení dluhů .

Důkazem zátěže pro stát je článek na serveru novinky.cz: „Stát už přestává zvládat rostoucí dluhy Čechů“, z něhož cituji několik pasáží: „„Jedná se o enormní nárůst agendy. Jen v Severomoravském kraji činil nápad u okresních soudů v prvním pololetí 2009 přes 17 tisíc elektronických platebních rozkazů a v druhém pololetí 2011 to už bylo dokonce přes 73 tisíc,“ napsala v časopisu Soudce soudkyně Jana Jurečková z

³⁰ <http://www.investicniweb.cz/ekonomika/2012/1/24/clanky/ekonomika-co-take-ohrozi-rust-v-roce-2012/>

³¹ Ekonomický deník E15, ze dne 2.8.2012

Obvodního soudu pro Prahu 1, nebo: „Jen v letech 2009 až 2011 přišlo na okresní soudy přes 1,3 miliónu elektronických návrhů na platební rozkaz. To znamená, že soudy si jen u této agendy musely za tři roky vytisknout a zúradovat zhruba na třináct miliónů papírů. I kvůli desetikoruně.“,³²

1.6.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Půjčování se samozřejmě odehrává v rámci platných zákonů České republiky. Na prvním místě je třeba uvést občanský zákoník zákon č.40/1964 Sb. kde je formulována obecně smlouva o půjčce v § 657 a § 658. V obchodním zákoníku č.513/1991 Sb. zase nalezneme smluvní ujednání týkající se smlouvy o úvěru a to v § 497 - § 507. První rozdíl mezi těmito dvěma produkty, tedy půjčkou a úvěrem vidím v případě úvěrového produktu sjednání úplaty za sjednání závazku. Toto platí v případě že věřitel je držitelem živnostenského oprávnění opravňujícího podnikat ve finančnictví. Druhý rozdíl spočívá v úročení dluhu. Zatímco občanský zákoník úroky pouze připouští, v případě uzavření úvěru dle obchodního zákoníku se s úroky výslovně počítá.

Pokud se týká obchodního zákoníku tak zbývá ještě dodat § 54, který definuje pojem klamavá reklama.

V souvislosti s úroky je třeba zmínit i trestní zákon, zákon č. 140/1961 Sb. Kde v § 253 je lichva charakterizována jako stav, kdy někdo zneužije něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru . . .

Úvěry jsou dále upraveny zákonem o spotřebitelském úvěru č. 145/2010, který dozal od 1. ledna 2011 podstatné změny z nichž uvedu především.

1. Povinnost poskytovatele úvěru posoudit schopnost dlužníka dostát svým závazkům
2. Od smlouvy o půjčce je možno odstoupit do 14 dnů

³² <http://www.novinky.cz/finance/272939-stat-uz-prestava-zvladat-rostouci-dluhy-cechu.html>

3. Předčasné splacení úvěru je zpoplatněno méně a to u půjčky na více jak jeden rok max.1% z předčasně splacené částky a u kratších úvěrů pouze půl procenta
4. Pokud při koupi zboží na splátky zboží vrátíte, zaniká i smlouva o půjčce.
5. RPSN musí obsahovat všechny náklady na úvěr. ³³

Je však třeba dodat, že tento zákon upravuje jen spotřebitelské úvěry v rozmezí 5 000 až 1 880 000 korun.

Pokud dojde k nesplácení dluhů platí exekuční zákon, zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti upravující exekuci na majetek dlužníka. K tomuto zákonu je třeba ještě dodat vyhlášku č. 330/2001 Sb. upravující hrazení nákladů spojených s exekucí a to především: odměnu exekutora, náhradu hotových výdajů a náhradu za doručení písemností.³⁴

Na závěr uvádím insolvenční zákon zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení jež upravuje možnost dlužníka prohlásit na sebe insolvenční.³⁵ K tomuto zákonu podrobněji v kapitole o osobním bankrotu.

³³<http://www.penize.cz/spotrebitelske-uvery/183940-novy-zakon-o-spotrebitelskem-uveru-dluznikum-pomuze-vse-ale-zdaleka-neresi>

³⁴ Vyhláška č.330/2001 Sb.

³⁵ Zákon č. 182/2006 Sb

2. DOPADY DLUHŮ NA DLUŽNÍKY

Pokud dlužník splácí svoje závazky je jistě všechno v pořádku. Časté jsou však i situace, kdy nová věc, nový výrobek se stane již nedílnou součástí života, ale přestává zbývat na splátky dluhy s pořízením věci. Splátky se potom stávají noční ale i denní můrou dlužníků. Horší situace nastává v okamžiku nezaplacení splátek v řádném termínu. Problémy se splácením se postupně začnou projevovat nejen ve stránce ekonomické ale především psychické. Dlužník je vystaven stresu, neboť již v prvních písemných výzvách k uhrazení závazku je cítit důrazné varování ze strany věřitelů. Toto je často doložené postoupením dluhu vymahatelským společenstvem. Pokud dlužník včas nezareaguje, dojde i na telefonáty těchto firem zabývajících se vymáháním pohledávek a to je teprve začátek.

Dokladem, že zadlužování se dotýká stále většího počtu lidí je i článek na servru idnes : „České domácnosti v listopadu navýšily své půjčky u bank a splátkových firem o 5,3 miliardy korun na **1,108 bilionu korun**. Za rok jejich zadlužení stoupl téměř o 58 miliard korun, vyplývá z dnešních údajů České národní banky. Zadluženost podniků v listopadu meziročně vzrostla o více než 51 miliard korun na 962,5 miliardy Kč“³⁶.

2.1 PSYCHOLOGICKÉ DOPADY ZADLUŽOVÁNÍ

V časopise Psychologie Dnes mě zaujal článek „Dlužíš, dlužím, dlužíme“: „Konfrontace s povinností splácet závazky lidem záhy působí psychický diskomfort, a proto se ji snaží vytěsnit či popřít. Snaha o zbavení se dluhů může zahrnovat jak impulzivní jednání na jedné straně, tak depresivní stavy na straně druhé. V náhlém hnutí myslí se dlužník rozhodne, že zkusí peníze vyhrát a může začít sázet. Depresivní stavy naopak oslabují schopnost peníze vydělat prací a brzdí jedince v pokusech podnikat některé aktivity vedoucí ke snížení dlužných částek. Průvodními symptomy depresivních stavů jsou: „úzkosti, ztráta radosti a potěšení, ztráta zájmů, podrážděnost, neschopnost soustředit se, pocity viny a ztráty smyslu života.“³⁷

³⁶http://ekonomika.idnes.cz/dluhy-domacnosti-v-listopadu-narostly-o-5-3-miliardy-fho-ekonomika.aspx?c=A111230_101716_ekonomika_vem

³⁷ Časopis - Psychologie Dnes, 02/2007 ISSN - 12-129607

Čáp a Čechová jednotlivé zátěžové situace a jejich působení charakterizují takto:

- a) stres - z psychologického hlediska lze chápat stres jako stav nadměrného zatížení či ohrožení
- b) frustrace - je stav, kdy je člověku znemožněno dosáhnout uspokojení nějaké subjektivně důležité potřeby
- c) deprivace - je stav, kdy některé z objektivně významných potřeb, biologických či psychických, není uspokojována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu
- d) krize – přichází, jestliže se jedinci nepodaří vyrovnat vliv stresorů (v případě předlužení upomínky k zaplacení či exekuce a další životní těžkosti) dochází ke krizovému stavu, jež je vyvrcholením běžné psychické nestability. A to v důsledku náhlého vyhocení situace, dlouhodobé kumulace či situačního nárůstu problémů. Tento stav bývá doprovázen negativními citovými prožitky jako je tenze, úzkost, zoufalství, beznaděj. Mění se jedincovo uvažování a to směrem k ochromení, bezmoci, bezradnosti a s pocitem neschopnosti situaci zvládnout. Dalšími symptomy jsou smutek, nechutenství či nespavost.³⁸

2.2 OHROŽENÍ FUNKCE RODINY

Samozřejmě prvním místem kde se projevuje stres z nezaplacených splátek je dlužníková rodina. Nedostatek finančních prostředků se primárně odráží v ekonomické situaci rodiny a sekundárně na chování mezi partnery. Častým jevem také může být neplacení výživného, kdy jde již o trestný čin. O neblahém vlivu takového stavu na děti vyrůstající v takovém prostředí není třeba polemizovat. Nejsou i výjimky kdy zadlužení jednoho z partnerů vede k rozpadu partnerského svazku. Tehdy nastávají opravdu dramatické situace. Dochází ke ztrátě sociálního zázemí, člověk zůstává osamělý a jeho situaci tento stav jen zhoršuje.

Faktický problém nastává u sezdaných partnerských svazků. Pokud partneři nemají sepsanou předmanželskou smlouvu platí opět ustanovení občanského zákoníku upravujícím společné jmění manželů: „majetek nabytý některým z manželů za trvání manželství, ale také závazky, které některému z manželů nebo oběma společně vznikly

³⁸ Čáp, J. Čechová V. Rozsypalová, M. Psychologie. SPN. Praha 1992 ISBN 80-04-2449-7 s. 60

za trvání manželství“. Přitom neplatí, že jeden z partnerů nevěděl o dluzích druhého. Dnešní běžná praxe věřitelů, a to platí i o bankách, nevyžaduje k půjčce žadatele souhlas jeho partnera. Bohužel toto mohu doložit svojí vlastní zkušeností. A tak se mnohdy dary rodičů a mimořádné odměny v zaměstnání stanou přes noc nesplácenou pohledávkou.

Druhou rovinou rodinných vztahů je půjčování mezi příbuznými. Zde bych uvedl citaci nejmenovaného autora: „Chceš-li se něčeho zbavit, tak to půjč!“ Manželští a rodinní poradci dle článku Koucké prý varují před půjčkami rodinným blízkým či partnerům založených na současné důvěře³⁹. Dle mého názoru půjčování mezi příbuznými nebezpečné není, a je poměrně oblíbené. Důležité je ale mít půjčku písemně doloženou. K sepsání takové smlouvy postačí ujednání občanského zákoníku viz kapitola legislativní rámec. Pro běžného uživatele internetu není problém vzor takové smlouvy najít. Nejčastějším případem jsou půjčky rodičů dětem, ale nemusí to být pravidlem. Z vlastního okolí vím, že rodiče běžně půjčují dětem a to nejen při jejich startu do života, ale i v časech pozdějších.

2.3 VLIV NA FYZICKÉ A DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

Dalším projevem nesplácených pohledávek je vliv na zdraví jedince. V první řadě je to vliv na duševní zdraví, který se odráží ale i na fyzickém zdraví dlužníka.

O vlivu stresu na zdravotní stav člověka toho již bylo napsáno hodně. Na prvním místě je to nespavost, přímo korespondující se soustředěností a to nejen při práci v zaměstnání, ale i v běžném denním životě. Na druhém místě je možno uvést nesprávný styl stravování a to jak nechutenství tak i projevy přejídání. Celkově dochází k opomíjení zásad zdravého životního stylu. Tento stav často vede k závažným zdravotním důsledkům. Fatálním důsledkem takových stavů pak bývá i ztráta zájmu o vlastní život. V knize Rodinné finance, ekonomická krize a krach optimismu Smrčka uvádí: „Zvláště tragický příběh přinesly agentury 27. ledna 2009, kdy v americkém Los Angeles zastřelil muž manželku, pět dětí a posléze i sebe.“⁴⁰ Důvodem tohoto činu byla neschopnost splácet půjčku a ztráta bydlení.

V knize Psychopatologie pro pomáhající profese jsem našel následující charakteristiku suicidálního jednání jedince takto: „různé sociální zátěže mohou

³⁹ Čáp, J. Čechová V. Rozsypalová, M. Psychologie. SPN. Praha 1992 ISBN 80-04-2449-7

⁴⁰ Smrčka I. Rodinné finance Ekonomická krize a krach optimismu, C.H.Beck, Praha 2010 ISBN 978-80-7400-199-4 s.57

fungovat jako faktory zvyšující riziko sebevraždy. Tak závažný důsledek mají tehdy, jestliže se jeví pro jedince subjektivně významné a jiným způsobem nezvládnutelné. Jedná se snížení pocitu vlastní hodnoty, ztráty životní perspektivy, nedostatek optimismu a víry v budoucnost. Dále selhání celoživotních plánů a představ, ztráty dosavadního smyslu života.“⁴¹

Ztráta schopnosti splácet svoje závazky vůči věřitelům je dle mého názoru v přímé souvislosti s vyjmenovanými zátěžemi. Zásadní problém vidím ve ztrátě naděje v lepší budoucnost. Z výše uvedené knihy cituji ještě: „...špatné sociální zázemí, neuspokojivé sociální vazby s možností podpory a osamělost zvyšují riziko sebevraždy.“ V knize O sebevraždách jsem se dočetl: „ne všichni sebevrahové byli depresivní, nebo že by většina depresivních lidí uvažovala o sebevraždě.“ Dále cituji: „Nicméně ještě nikdo nevysvětlil příčinu toho, že jeden člověk sebevraždu spáchá a druhý za stejných podmínek nikoliv. O tom u dluhových případů nemůže být řeč, protože kasuistických determinant je příliš mnoho. V počtu pokusů převažují ženy, v počtu dokonaných sebevražd muži. Je to jakási forma úniku od problémů“.⁴²

Mladé fronta Dnes ze dne 5.1.2012 otiskla článek: „Výjezdů kvůli psychiatrickým diagnózám měli středočeští záchranáři v loňském roce o čtvrtinu víc než v roce 2010. Přibylo i pokusů o sebevraždu. V roce 2010 napočítali dva tisíce výjezdů kvůli potížím, které patří mezi psychiatrické diagnózy. Loni jich bylo dva a půl tisíce.“ Ta čísla mě osobně překvapila, je to významný nárůst. A to i u výjezdů kvůli intoxikaci nebo oběšení," řekl ředitel středočeské záchranky Martin Houdek. Oběsit se loni chtělo o třicet lidí víc než předloni, pokusů o otrávení přibylo 241. Právě kvůli pokusům o sebevraždu záchranka vyjíždí v rámci těchto diagnóz nejčastěji, což potvrzuje i psychiatr příbramské nemocnice Martin Konečný. "Mohu potvrdit, že výjezdů přibývá a převažují pacienti, kteří se pokusí o sebevraždu. Jde i o různé akutní psychotické stavy, velmi časté jsou i toxické psychózy, protože v Česku narůstá spotřeba drog, hlavně u mladých lidí," vyjmenoval psychiatr.

Přibývá úzkostných pacientů kvůli krizi

Podle Houdka se na zvýšeném výskytu psychiatrických diagnóz významně podepisuje současná ekonomická situace, zvláště u lidí produktivního věku. "U nich

⁴¹ Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Portál, Praha 2004 80-7178-802-3 s. 490-496

⁴² Frankel, B. , Kranzová R.: O sebevraždách. Nakladatelství LN, Praha 1998. ISBN 80-7106-234-0 s. 53,8

bych se odvážil říci, že je v tom přímá úměra. Mají strach, co bude, že přijdou o práci. Zkušenost z hospodářské krize třicátých let 20. století je stejná, tehdy také stoupl počet psychických onemocnění i sebevražd," řekl.⁴³

Na stejném portálu jsem našel i článek: „Po Praze se v pondělí ráno objevily figuríny oběšenců. Přihlásilo s se k nim seskupení, které si říká Prak. Upozorňuje tak na zhoršující se ekonomickou a sociální situaci, která prý vede řadu lidí k sebevraždám. K figurínám vyjížděla policie i hasiči. Prak tvrdí, že sebevražd přibývá a stále častěji mají ekonomický důvod, jako jsou dluhy, neschopnost splácet, exekuce, existenční nouze, ztráta bydlení či práce.“⁴⁴

2.4 SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY

Neschopnost splácet závazky bývá spojena bezesporu s tzv. sociální deprivací, kdy jedinec a jeho rodina je omezena v souvislosti s nedostatkem finančních prostředků při uspokojování svých osobních potřeb či potřeb rodiny. Tento stav se logicky může projevit v neplacení nájmu a účtů za energie. Vyústěním dlouhotrvajícího neplacení zákonitě vede ze strany poskytovatelů energií k přerušení jejich dodávek.

Deprivovaní lidé klesají pod konsensuální životní standard, který je dosahován majoritou. Ve společnosti, kde se všechny statky a služby kupují, bývá deprivace způsobena především nedostatečnými příjmy získávanými především na trhu práce. Ať v oblasti stravování, bydlení, vybavení domácnosti, povaze a podmínkách práce, rekreace, trávení volného času a přístupu ke vzdělání. Koncept deprivace je, vedle pojmů nerovnosti, sociální spravedlnosti a vyloučení spojených v diskursu moderní společnosti s chudobou. „Chudoba je obvykle chápána jako popis podmínek a příčin silné a mnohonásobné deprivace. Rozumí se tím stav neuspokojených potřeb v důsledku nedostatku zdrojů všeho druhu (hmotných, nehmotných, osobních i mimoosobních)“.⁴⁶

Nejhorším řešením tohoto stavu je pasivní přístup dlužníka. To často vede až k vyústění v exekuční řešení neplacených dluhů. V ten okamžik dojde k nárůstu

⁴³http://praha.idnes.cz/stredoceske-sanitky-jezdi-stale-casteji-k-lidem-s-psychickymi-potizemi-1n3-/praha-zpravy.aspx?c=A120105_1710989_praha-zpravy_ab

⁴⁴http://zpravy.idnes.cz/prahu-ozdobili-obešenci-upozornuji-na-sebevrazdy-z-financni-tisne-1dt-/domaci.aspx?c=A120109_113642_praha-zpravy_cen

⁴⁶Mareš, P. Sociologie nerovnosti a chudoby. Sociologické nakladatelství. Praha 1999. ISBN 80-85850-61-3 s. 76-77

dlužných částech ještě o náklady s tímto spojené. V tento okamžik již bývá situace pro dlužníka kritická a hrozí zde stav sociálního vyloučení. V knize *Rezidenční segregace* jsem našel následující charakteristiku: „Sociální vyloučení má svou ekonomickou dimenzi, je typicky spojeno s materiální chudobou a kriminalitou. Narušuje sociální soudržnost obyvatel. Jde o nerovné postavení skupin a snižování šance segregovaných osob na jejich uplatnění ve společnosti.⁴⁷“

2.5 OSOBNÍ BANKROT

Tuto kapitolu bych rád uvedl článkem z ekonomického deníku E15 ze dne 14.12.2011: „**Osm procent Čechů nesplácí úvěr**“ V České republice stoupl počet neplatičů úvěrů přibližně o třetinu. Potížím s úhradou svých finančních závazků aktuálně čelí 7,68 procenta všech dospělých obyvatel Česka. Vyplývá to z údajů zveřejněných sdružením Solus, které provozuje registr dlužníků. Nejméně zodpovědně se podle údajů Solusu zadlužují obyvatelé Ústeckého kraje, kde čelí potížím se splácením celých 14,2 procenta místních lidí. Naopak nejlepší bilanci má kraj Vysočina s 5,3 procenta neplatičů.⁵⁵

Vzhledem ke skutečnosti, že osobní bankrot je jistě poslední šancí jak se vyrovnat s nesplacenými pohledávkami a začít nový život s čistým štítem, věnuji se této problematice podrobněji.

Slovo bankrot jistě nevyvolává kladné emoce, přesto pro dlužníky, jež uvízli v dluhové pasti a nejsou schopni dostát svým závazkům může znít slovo bankrot povzbudivě. Dosud totiž platilo, že dlužník se svých dluhů nemohl zbavit jinak než jejich splácením. A to v mnohých případech není díky vysokým splátkám a sankčním úrokům možné ani v teoretické rovině. Znamenalo to tedy doživotní splácení bez vidiny lepšího zítřku. To samozřejmě dlužníky nemohlo vést k spořádanému životu, každodenní práci a řádnému placení daní, zdravotního a sociálního pojištění. Naopak tito lidé byli motivováni k práci v tzv. stínové ekonomice, tedy k práci, kde jim byla poskytována odměna lidově „na dřevo“ bez jakéhokoliv dokladu.

Přestože o osobní bankrot může potažmo požádat každý dlužník neschopný splácet svoje závazky vůči věřitelům, ne každý toho je schopen. Podmínky pro vyhlášení osobního bankrotu jsou samozřejmě tvrdé a oddlužení také není zadarmo.

⁴⁷ Sýkora, L. *Rezidenční segregace*. FF UK. Ministerstvo pro místní rozvoj 2010 ISBN 978-86561-34 s.79

⁵⁵ Ekonomický deník E15, ze dne 14.12.2011

Nejde totiž o automatické smazání dluhů. Jde zde o výrazné snížení životní úrovně po dobu maximálně pěti let a zřeknutí se většiny zpeněžitelného majetku.

Stávající legislativa upravuje osobní bankrot zákonem č. 182/2006 Sb. „o konkurzu a vyrovnání“ účinném od 1.1.2008, v povědomí občanů známém jako „**insolvenční zákon**“⁵⁶. Konkrétně se jedná o část zákona v hlavě páté, §389 – 418. Jak jsem již uvedl, ne každý je schopen o osobní bankrot požádat a vyhovět všem dikcím zákona, jež posuzují a v konečném verdiktu rozhodují krajské soudy. Podrobněji uvádím podmínky vyhlášení insolvence v následující podkapitolách.

2.5.1 PODMÍNKY OSOBNÍHO BANKROTU

Lidé, kteří uvíznou ve spirále úvěrů obyčejně nedisponují relevantními informacemi a bez odpovídajícího právního vzdělání mají potíže vyplnit předepsané formuláře stanovené prováděcím předpisem, a splnit předepsané administrativní náležitosti. Osobní bankrot nelze aplikovat jedná-li se o dluhy vzniklé podnikatelskou či jinou obdobnou činností. Jak vidno z dalších řádků bez zkušenosti odborníků si sami dlužníci těžko pomohou. A ani potom ještě nemají vyhráno.

Oddlužení má dvě základní roviny, a to jednorázové zpeněžení majetku dlužníka nebo plnění splátkového kalendáře stanoveného soudem a rozvrženého do pěti let. Zde platí podmínka, že míra uspokojení věřitelů jejichž pohledávka není zajištěna majetkem dlužníka musí představovat alespoň 30 procent jejich pohledávek. Jistou alternativou je samozřejmě jejich souhlas s nižší mírou uspokojení daný písemně.

Podat návrh na oddlužení u soudu je oprávněn pouze samotný dlužník. K návrhu je nutno zejména předložit seznam majetku, potvrzení o příjmech dlužníka za poslední tři roky a zároveň doklad o očekávaných příjmech dlužníka v následujících pěti letech, tedy v období nucené správy financí. V případě, že je dlužník ve svazku manželském musí návrh na oddlužení podepsat a tedy odsouhlasit i druhý z manželů. Jistou výjimkou je situace, kdy oddlužením nemůže být dotčen majetek z nevypořádaného společného jmění manželů a rozsah vyživovacích povinností dlužníkova manžela. Návrh dále podepisují osoby ochotné zavázat se při povolení oddlužení jako spoludlužníci nebo ručitelé dlužníka. Samozřejmostí je úřední ověření všech podpisů, jak dlužníka, tak případných dalších osob.

⁵⁶ Zákon č.182/2006 Sb

Od tohoto okamžiku soud zkoumá, zda pro povolení oddlužení jsou splněny i následující podmínky a to:

- Zda neexistují důvodné předpoklady nepoctivého záměru, nebo že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 procent jejich pohledávek, pokud s tím tito výslovně nevydají souhlas.
- Zda již žádost nebyla zamítnuta dříve, nebo dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Soud prověřuje u žadatele finanční situaci a poctivost jeho záměru. Soud posuzuje, zda se jedná o nejlepší způsob uhrazení dluhů. Po schválení plánu oddlužení soudem jej musí věřitelé respektovat a nemohou svoje pohledávky vymáhat nad rámec plánu oddlužení.

2.5.2 JEDNORÁZOVÉ ODDLUŽENÍ

Při jednorázovém oddlužení jde o realizaci zpeněžení majetkové podstaty dlužníka insolvenčním správcem. Majetkovou podstatou se pro tento případ rozumí:

- a) Peněžní prostředky
- b) Věci movité a nemovité
- c) Podnik, soubor věcí a věci hromadné
- d) Vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů
- e) Akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva
- f) Obchodní podíl
- g) Dlužníkovi peněžité i nepeněžité pohledávky včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné

Z výše uvedeného seznamu lze a je nutno vyloučit věci potřebné k vedení řádného života, tedy základní vybavení domácnosti, běžné oděvní součásti, zdravotnické potřeby a věci, jež dlužník nezbytně potřebuje vzhledem ke svému zdravotnímu stavu eventuelně tělesnému postižení. Dále snubní prsten a věci nebo předměty identického charakteru, stejně tak i hotovost do výše jednoho tisíce korun, samozřejmě českých.

Při vypořádávání věřitelů platí dikce, že první se vypořádávají zajištění věřitelé a na druhém místě věřitelé nezajištění.

2.5.3 ODDLUŽENÍ FORMOU SPLÁTKOVÉHO KALENDÁŘE

Druhou formou oddlužení je potom život po dobu pěti let za velmi přísných podmínek. Život kdy dlužníkovi z jeho příjmů zůstává pouze životní minimum a všechny ostatní prostředky jsou předmětem plnění vůči věřitelům. Metodiku rozsahu měsíčních splátek upravuje § 277 a §279 předmětného zákona. Stržené příjmy jsou rozvrženy mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Věřitelé zajištění jsou uspokojeni ze zpeněženého majetku, jež bylo provedeno insolvenčním správcem. Postupuje se po schválení oddlužení pomocí splátkového kalendáře, nejdříve však po zajištění pravosti, výše a pořadí zajištěných pohledávek.

2.5.4 POVINNOSTI DLUŽNÍKA

Jak jsem již uvedl, dlužníka čeká poměrně strastiplná cesta k vytoženému cíli. Je povinen plnit několik povinností a v případě jejich opomenutí může insolvenční soud svoje rozhodnutí zrušit. Dlužník je zejména povinen:

- vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat, nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat
- Hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře
- bez zbytečného odkladu oznámit insolventnímu soudu, insolventnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání
- vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolventnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých šest kalendářních měsíců
- nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolventního soudu, insolventního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení
- neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody
- nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit

Nad dodržováním těchto podmínek během pětiletého splátkového kalendáře bdí insolvenční správce. Ten plní informační povinnost vůči insolventnímu soudu a výboru věřitelů.

2.5.5 VÝHODY PRO OBĚ STRANY

Ač zavádějící opravdu může být osobní bankrot výhodný pro všechny zúčastněné strany. Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny svoje povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Tím zbaví dlužníka povinnosti splácet dluhy do konce života. Věřitelé jsou povinni toto akceptovat. Výhodou pro věřitele je získání alespoň určitého plnění svých pohledávek. V případě, kdy by se dlužník uchýlil do stínové ekonomiky, případně zvolil raději ukončení života, by věřitelé vyšli zcela naprázdno, takto mají soudem garantované uhrazení určené části své pohledávky. O tom že, někdy dlužník volí fatální řešení je pojednáno části práce věnované zdravotním důsledkům a toto svoje tvrzení mohu podepřít sice ne vlastní zkušeností, ale činem jednoho mého letitého kolegy, který mě navštívil 14 dnů před svým posledním rozhodnutím.

2.6 EXEKUCE MAJETKU

Pokud se dlužníkovi nepodaří včas realizovat osobní bankrot za podmínek uvedených v předešlé kapitole velmi často skončí jeho majetek v exekuci. Do přijetí zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti⁵⁷ bylo toto břímě zcela v kompetenci soudů a tato činnost se řídila občanským soudním řádem.

Jak již z názvu vyplývá exekuci majetku neprohlašuje dlužník jak v případě bankrotu, ale oprávněná osoba, nesplní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul.

⁵⁷ Zákon č.120/2001 Sb.

2.6.1 POSTUP PŘI EXEKUCI

Jak jsem již uvedl, exekuční řízení zahajuje oprávněná osoba, obvykle u okresního soudu v jehož obvodu má dlužník trvalé bydliště. Návrh na provedení exekuce musí obsahovat: označení exekutora, který má být pověřen provedením exekuce, osobou, která činí návrh, věci, které se týká a co sleduje. Návrh musí být podepsán s uvedením datumu. Následně nastupuje činnost soudu průběhem nalézacího řízení, která je završena vydáním pravomocného rozhodnutí. Dochází k autoritativnímu rozhodnutí o výši peněžité pohledávky, jejím příslušenství a splatnosti nebo obsahu a rozsahu peněžitého plnění. Rozhodnutí nemusí být pouze formou rozsudku, ale i vykonatelného správního rozhodnutí, rozhodčího nálezu nebo notářského zápisu s doložkou vykonatelnosti či exekutorského zápisu.

Následně je provedením exekuce pověřen příslušný exekutor do 15 dnů, za předpokladu splnění všech zákonem stanovených předpokladů. Usnesení je doručeno exekutorovi, oprávněnému, povinnému a orgánu, který je pověřen vedením evidence zástavním práv k movitým, evidence majitelů a držitelů motorových vozidel a centrální evidence exekucí, orgánům pověřeným vedením evidence právnických osob, centrálnímu depozitáři a jiným oprávněným k vedení evidence investičních nástrojů a katastrálnímu úřadu, v obvodu jehož územní působnosti se nachází sídlo soudu, který exekuci nařídil.⁵⁸

Platí, že povinnému se usnesení doručuje zpravidla jako poslednímu a tak mnohdy dochází k situacím, že dlužník se o rozhodnutí soudu dozvídá až v okamžiku, kdy u jeho dveří stane exekutor.

2.6.2 ZPŮSOBY EXEKUCE

Provedení exekuce se řídí exekučním řádem a lze jej provést:

- a) Srážkami ze mzdy a jiných příjmů - Jedinci zůstává na živobytí pouze tzv. nezabavitelná část příjmu, které upravuje příslušná ustanovení občanského soudního řádu a nařízení vlády o nezabavitelných částkách (596/2006 Sb.) Zbylou část výdělku lze exekučně postihnout. Může se jednat i o další příjmy

⁵⁸ Smrčka I. Osobní a rodinné finance, Professionál Publishing Praha 2007, ISBN 978-80-86946-41-2 s.221-222

- jedince např. podpora v nezaměstnanosti, starobní či invalidní důchod, rodičovský příspěvek. Dávky pomoci v hmotné nouzi podle zákona 111/2006 Sb.
- b) Příkázáním pohledávky – Jedinec takto přichází o možnost disponovat se svými prostředky na účtech v bance. Banka je totiž na základě rozhodnutí soudu povinna zablokovat účet povinného. V tomto případě se jedná o nejrychlejší způsob.
 - c) Prodejem movitých věcí a nemovitostí – Klasickým projevem tohoto způsobu je dražba a to většinou nedobrovolná. Tento způsob bývá emočně nezatěžujícím pro dlužníka a jeho nejbližší okolí. Dochází ke značnému diskomfortu v jeho dalším životě. Předmětem dražby se běžně stává zařízení domácnosti, osobní vozidlo a v případě, kdy dluhy jsou příliš vysoké může přijít na řadu i dražba bytu, nebo domu.
 - d) Prodejem podniku – Tento způsob je samozřejmě možný pouze u osob jejíž předmětem činnosti je podnikání.

Běžným způsobem je kombinace všech výše uvedených možností. Co však nemůže exekutor zabavit jsou věci, které již byly uvedeny v podkapitole jednorázové oddlužení.

2.6.3 EFEKTIVITA EXEKUCE

Z pohledu věřitelů jde jistě o velice efektivní způsob domožení se svých pohledávek. Na rozdíl od osobního bankrotu nejsou dopady exekuce omezeny časově a například v případě srážek ze mzdy mohou být dlužníkovi jeho prostředky kráceny do doby neuhrazení jeho dluhu. Teoreticky je to možné i do konce života.

Z pohledu dlužníka příliš jde především o „úhrady nákladů spojených s exekučním řízením, kde na prvním místě je odměna exekutorovi, dále náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručování písemností, odměna a náhrada nákladů správce podniku“⁵⁹

Pokud bych na závěr měl uvést radu jak předejít exekuci, tak je to především přebírání pošty. Dlužníci často o svých dlužích ani nevědí, jako typický příklad je možno uvést nezaplacení jízdného v MHD nebo nezaplacené pokuty za dopravní prostředky. Ze svého okolí znám několik případů, kdy se dlužník o svém dluhu dozví až při obstavení své mzdy za práci.

⁵⁹ Smrčka I. Osobní a rodinné finance, Professionál Publishing Praha 2007, ISBN 978-80-86946-41-2 s.222

3. DLUHOVÉ PORADENSTVÍ

3.1 SPOŘENÍ VERSUS ÚVĚRY – RODINNÉ ROZPOČTY

V první kapitole jsem se pokoušel najít mnohé příčiny zadlužení, nyní se pokusím nastínit, co je vhodné činit, aby problémy jedinců, rodin, společnosti nebyly tak velké. Jedním momentem je výchova k umírněné spotřebě, hospodaření s penězi, spatřuji v ní obrovské pole působnosti sociální pedagoga. V tematické publikaci Smrčka uvádí, že nejmarkantněji si můžeme výchovy k hospodaření a vůbec celkové opatrnosti a střídmosti v nakládání s peněžními prostředky všimnout za dob předcházející první republice a za první republiky. Vždyť hlavním mottem prvního ministra financí samostatného Československa Aloise Rašína bylo „Pracovat a šetřit.“⁶⁰ Spolu s Karlem Englišem byli zastánci vyrovnaných rozpočtů a toto své smýšlení se snažili vštěpovat i národu. Tyto dvě osobnosti prvorepublikového vývoje dbaly tradice rodinných rozpočtů a uznávaly rodové dědictví.

I samotné podnikatelské prostředí přispívalo ke vštěpování nutnosti hospodařit s finančními prostředky. Vzpomeňme zde například na „zakladatele“ Zlína Tomáše Baťu. Tato osobnost českého podnikání je samozřejmě do značné míry mnohdy až neopodstatněně glorifikována. Vynaložené mzdové prostředky se mu tak obratem vracely ve formě příjmů a zisku z obchodů a dalších zařízení. Připomeňme zde však jen pár hesel, která bychom mohli spatřit v tehdejší době na zdech jeho areálu: „Bud’me věřiteli, ne dlužníky.“ „Plat’ hotově, nevypůjčuj.“ „Pomoz si sám.“⁶¹ Následovalo období komunismu, kdy „všichni měli stejně“, přičemž ale platilo, že spořit ve státní spořitelně se vyplatí. Uvědomění lidského jednání a rozhodování je potřebné k hlubšímu pochopení celé problematiky. Zejména v případech popsaných výše totiž dochází ve společnosti k nepochopení lidí postižených finančními problémy díky svému vlastnímu zavinění. Názor, který je v této souvislosti nejvíce slyšet, lze obecně shrnout větou „dostali se do toho sami, půjčovali si na dovolené, tak ať si to teď odnesou“. Je nutné si uvědomit, že v oblasti sociální platí zásada, že nelze rozlišovat důvody, kvůli kterým se člověk dostává do tíživé životní situace a dle těchto důvodů se

⁶⁰ Smrčka, L. Rodinný rozpočet a společnost spotřeby. 1. vyd. Professional Publishing, Praha 2008. ISBN 978-80-86946-78-8. s.41

⁶¹ Smrčka, L. Rodinný rozpočet a společnost spotřeby. 1.vyd. Professional Publishing, Praha 2008. ISBN 978-80-86946-78-8. s.34

rozhodnout k poskytnutí nebo neposkytnutí pomoci. Tento princip by měl být stejně uplatňován jako je tomu například v oblasti zdravotnictví. Bylo by totiž z hlediska naší civilizace nepřijatelné zkoumat, zda pacient postižený vážnými zdravotními problémy byl kuřák a v tom případě odmítnout poskytnutí lékařské pomoci, popřípadě tuto pomoc vyúčtovat na pacientovy náklady s vysvětlením, že si za své problémy může sám. Jsme lidské bytosti, mající své nešvary, které nás více či méně v našem životě ovlivňují a jejichž důsledky následně pociťujeme. A pokud dojde k závažné situaci, máme v civilizované společnosti právo na pomoc, pakliže tuto pomoc ovšem dokážeme přijmout.

Dnes však oproti minulosti máme velkého pomocníka v internetu, kde toto téma je široce zastoupené. Konkrétně uvádím článek na serveru idnes „Šetříme. Udělejte si inventuru ve svých financích“⁶² kde se čitateli přímo vysvětluje jak na rozpočty svépomocí. V textu najdete odkaz na server „Moře financí“, kde si můžete natáhnout data z výpisu z bankovních účtů, kdy data z elektronických souborů jsou ihned po přehrání údajů o transakcích smazána. Nahraná data se sama rozdělí do přednastavených kategorií, můžete si je ale libovolně rozšiřovat a měnit podle svého. Systém pracuje na základě klíčových slov, lidé mají přehled o tom, kolik utratí měsíčně nebo týdně v jednotlivých kategoriích, najdou je v tabulkách a grafech. Samozřejmě i tento způsob správy domácích financí vyžaduje pravidelné doplňování dat. Výhodou pro zapomnětlivé je možnost nastavit si upomínku, která pak přijde na e-mail. Jde tedy o inventuru. Pak je vhodné přemýšlet, kde ušetřit, omezit výdaje, jako první se nabízí alkohol nebo tabák, jiný ušetří změnou dodavatele elektřiny či plynu, stokoruny až tisíce ročně lze také ušetřit na změně banky, ať už jde o běžný účet, spoření nebo třeba hypotéku. A nemalé částky lidé uspoří například přehodnocením pojištění či případnou změnou pojišťovny. Prý již existuje tu celá řada srovnávačů, porovnávačů nebo přímo šetřičů. Vedle již zmíněného serveru Morefinanci.cz mohou občané zkusit stránky internetového tržiště Chytrý Honza, případně na server Úspory.cz.

⁶²Zdroj:http://finance.idnes.cz/setrime-udelejte-si-inventuru-ve-svych-financich-f70-viteze.aspx?c=A120106_134357_viteze_zuk (cit 20.1.2012)

3.2 PORADENSTVÍ JAKO SOCIÁLNÍ POMOC

Pokud však již nastane situace, kdy si samotný dlužník neví rady, a příčiny mohou být objektivní, ztráta zaměstnání, dlouhodobá nemoc nebo subjektivní a tady vidím především vlastní nezodpovědnost jedinců a absenci schopnosti odhadnout možná rizika, je třeba aby nastoupili vyškolení a znalí odborníci. Otázkou však je, zda jedinec dokáže tuto pomoc najít, respektive je ochoten ji vyhledat.

Pokud lze situaci řešit ještě radou dokáží mu školení odborníci v poradnách pomoci například se sestavováním vlastního rozpočtu. V rovině psychologické je to mírnění důsledků se zadlužením spojených a také především dokázat člověka motivovat ke splácení a šetření. Zároveň zde platí i okřídlené rčení : Sdělená starost poloviční starost“.

V knize Krotitelé dluhů Králová uvádí: „sestavovat finanční plán jako stavět dům.“⁶³ Musí stát na třech kamenech. Klíčovým je Příjem, druhým je Bydlení a třetím je Renta. Tři základní kameny je třeba ochránit a k tomu slouží finanční rezerva, která je překrývá jako střecha. Má být min. ve výši tří, lepší však šesti měsíčních platů (osobně se ztotožňuji s 6 měsíčními platy). Nejlépe je využívat spořicí účty nebo fondy peněžního trhu. Největší prostory domu tvoří Spotřeba, tedy částky výdajové. Máme i komín, kterým uniká teplo v podobě zaplacených daní, poplatků, ale i zbytečných výdajů. Základním bodem jsou příjmy, od nich se odvíjí životní standard jedince nebo rodiny. Podle mého názoru jde v podstatě o následující koncept: **Zvýšit příjmy, snížit výdaje a určitou dobu se držet podle plánu...** Jednoduše se to však napíše nebo vysloví, hůře realizuje.

Tomková ve své knize uvádí mnoho rad jak zvládat své finance lépe, od šetření s energiemi, potravinami, komunikačními technologiemi jako mobil nebo internet. Jednu kapitolu nazvala „šetření na lidech“, jde o to, že i rituály jako svatby, pohřby, narozeniny, svátky, ale i Vánoce musí někteří dokázat uspořádat levněji, dle svých možností⁶⁴.

⁶³ Králová, L. a kol.: Krotitelé dluhů - Průvodce vaším rodinným rozpočtem, nakladatelství Plot, Praha, 2009 ISBN 978-80-7428-017-7 s.10

⁶⁴ Tomková E., 111 Tipů jak šetřit svoje peníze, CPRESS Brno 2009, ISBN 978-251-2565-6

O vlivu na psychiku nejsem hoden polemizovat, o pětiletém žití pod životním standardem v rodinách nemůže nikdo podat žádnou zprávu, zákon umožňující oddlužení je účinný teprve od roku 2008. Je dobré o svých dluhových patáliích napsat knihu, jako to udělala právě L. Vrbková, první Češka, které soud povolil oddlužení⁶⁵. Stále častěji mohou do popředí vstupovat články o šetření jako životním stylu, tento můj názor koresponduje s nadpisy článků ze serveru Idnes.cz z roku 2011. „Ani korunu měsíčně neušetří téměř 40 procent rodin“, „Čtvrtina Čechů žije od výplaty k výplatě“, „Tisíce českých důchodců mají finanční potíže“, „Českým rodinám na utrácení zbývá stále méně“, „Výdaje českých rodiny začínají převyšovat příjmy.“

3.2.1 PORADENSKÁ SÍŤ V ČR

Mezi nejrozšířenější skupinu poraden patří bezesporu „Občanské poradny“ jež mají zastoupení v celkem 66 místech ČR. Tyto poradny jsou sdruženy v Asociaci občanských poraden a poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství. Na jejich internetových stránkách občanské poradny.cz se například dočteme: „Asociace občanských poraden dlouhodobě spolupracuje v oblasti dluhové problematiky s pražskou radnicí, která má zájem na řešení problémů zejména sociálně slabších jedinců, seniorů, svobodných matek atd., kteří jsou nejvíce ohroženi předlužením.“⁶⁷

Cílovou skupinou jsou lidé nacházející se v obtížných životních situacích, občanům sociálně slabým, nezaměstnaným či jinak znevýhodněným. Služeb však využívají i lidé s nadprůměrnými příjmy a opět zde platí bez rozdílu vzdělání. O tom, že poradny se věnují i lidem, kteří se stali obětí dluhů svědčí i projekt „Finanční gramotnosti proti dluhové pasti“ za podpory Československé obchodní banky a.s., Poštovní spořitelny, a.s. a Magistrátem hlavního města Prahy. Partnerem projektu je Ministerstvo spravedlnosti ČR.

O kvalitě v občanském poradenství jsem se dočetl v brožuře: „Kvalita v občanském poradenství“, která je dána především strukturou, počtem pracovníků a jejich vzděláním a dovednostmi odpovídajícím posláním zařízení, poskytovanými

⁶⁵ Vrbková, L. Už nikdy dlužníkem, Cofet, Praha, 2009

⁶⁷ <http://www.obcanskeporadny.cz/tiskove-zpravy/mnoho-prazanu-je-ohrozeno-osobnim-bankrotem/>

službami a potřebami uživatelů. Zejména pracovníci, kteří se podílí na přímé práci s uživateli, jsou zaškoleni a průběžně vzděláváni.⁶⁸

Dalším místem kde je možné vyhledat pomoc odborníků je Poradna pro dlužníky Sdružení SPES. Tato poradna však působí pouze v Olomouci, ale na dotazy zaslané e-mailem dostane občan elektronickou odpověď. Možné jsou i telefonické konzultace, ale to pouze ve čtvrtek. Poradna vznikla v rámci projektu „Nic není zadarmo“ a je financována Radou vlády ČR pro romské záležitosti. Zajímavostí u této poradny je její mobilita, kdy například v roce 2008 vyjelo sdružení do pěti severomoravských měst s pojízdnou poradnou pro předlužené domácnosti.⁶⁹ V praktické příručce „Půjčujte si s rozumem“ vydané Sdružením SPES mě zaujala výstižná charakteristika příčin předlužení: „Mnoho dluhů, které je těžko splatit, vzniká proto, že dlužník podepíše smlouvu, kterou si řádně nepřečetl nebo nevěnoval dostatečnou pozornost jejímu obsahu. Takovýto přístup je zcela nesmyslný a v případě neschopnosti dlužníka splatit svůj dluh může nakonec po sečtení všech nákladů spojených s jeho splacením dosáhnout výše mnohonásobku původně zapůjčené částky.“

Poradna při finanční tísní, o.p.s. je specializovaná poradna jak již z názvu vyplývá právě pro jedince a domácnosti jež v důsledku změny své životní situace nemohou řádně platit svoje dluhy. Stejně jako předchozí poradny i zde najde klient radu v případě platební neschopnosti. Specializovaní pracovníci poradny poradí jak předejít exekuci a pokud již není zbylí mohou pomoci se sestavením podání žádosti i o osobní bankrot.

3.3 PRÁCE V PORADNÁCH

Hlavním smyslem občanského poradenství je umožnit lidem, kteří se dostali do nepříznivé životní situace, řešit tuto situaci prostřednictvím bezplatných, nestranných, nezávislých a diskrétních informací, rad a případné další pomoci. Činnost poraden se řídí jejich definovaným posláním, prací s definovanou cílovou skupinou a stanovením měřitelného cíle, přičemž průběžně dochází k jejich vyhodnocování a naplňování.

Matoušek v knize *Metody sociální práce* uvádí postup při plánování práce s klientem (Rose, Moore, 1995) v pěti krocích:

„1. Identifikace vhodného klienta

⁶⁸ Příkrylová B. a kol., *Kvalita v občanském poradenství*, Asociace občanských poraden, Praha 2006 s.57

⁶⁹ http://www.pomocsdluhy.cz/SPES_projekty.html

2. Určení klientových potřeb
3. Naplánování služby nebo léčby
4. Napojení klienta na adekvátní zdroje
5. Monitorování případu, poskytující zpětnou vazbu o tom, zda a jak jsou služby poskytovány.⁷⁰

Jako v každé lidské činnosti tak i v práci poradců se především prolíná otázka mezilidských vztahů. Je důležité, aby pomáhající profesionál byl náležitě teoreticky vybaven. Velkou roli hrají určitě i zkušenosti z dosavadní práce, ale především a to chci zdůraznit, na prvním místě jsou mezilidské vztahy. Je nesmírně důležité a pro celý proces pomáhání rozhodující, navázat mezi osobou poradce a klienta atmosféru důvěry a pochopení. Průběh procesu potom vypovídá o způsobu, jímž klient podává informace. Emoce a pocity, které klient projevuje při sdělování informací. Je na poradci, aby uměl správně posoudit co klient potřebuje především, co je pravým zdrojem jeho potíží. Mnohdy totiž klientova slova neodráží skutečné postoje, které klient může projevovat emocionálními projevy nebo řečí těla.

Podle nestora a významného autora odborných publikací předmětu sociální pedagogiky Blahoslava Krause pomáhající profesionál organizuje výchovný proces a působí na subjekty výchovy ve dvou rovinách: Integrační – sociální pedagog se zaměřuje na osoby jež potřebují odbornou pomoc a podporu nebo Rozvojové – sociální pedagog podporuje a upevňuje žádoucí rozvoj osobnosti, který by měl směřovat ke správnému životnímu stylu a hodnotnému a užitečnému naplňování volného času, pak jde vlastně o sociální prevenci, která se týká celé populace (zejména však dětí a mládeže.) „Náplní činností sociální pedagoga je spolupráce s rodiči nebo s jinými pedagogickými pracovníky – dalšími odborníky a sociální pracovníky, věnuje se pochopitelně i organizačním a manažerským aktivitám. Vytváří koncepce, podílí se na různých projektech, na tvorbě metodických materiálů nebo se zúčastňuje výzkumných záměrů.“⁷²

Ke konci roku 2011, v souvislosti s reformními úspornými opatřeními české vlády mne zaujal článek: „**Více než třetina Čechů si předsevzala snížit své dluhy**“ – uveřejněného na portále Profit dne 29.12.2011. „Zjištění vyplynulo z pilotního evropského průzkumu společnosti ING Bank, kterého se zúčastnilo třináct evropských

⁷⁰ Matoušek, O. : Metody a řízení sociální práce. Portál, Praha 2008 ISBN: 978-80-7367-502-8 s.70

⁷² Kraus. B. Základy sociální pedagogiky. Portál, Praha 2008 ISBN 978-80-7367-383-3 s. 198-200

zemí a jehož cílem bylo sledovat postoje k šetření v jednotlivých evropských regionech. Češi překvapivě chtějí i změnit banku, a to ve 12 % dotazovaných. Předsevzetí týkající se financí si na Nový rok dá celých 62 % české populace. Z těchto respondentů by pak 35 % chtělo snížit své dluhové zatížení, 28 % chce lépe nakládat se svými financemi a více kontrolovat výdaje a jen čtvrtina dotázaných uvedla, že by chtěla začít více šetřit. „Lidé v tomto případě přemýšlejí logicky. Nejdříve se snaží zbavit dluhů, a teprve potom spořit,“ komentuje výsledky Libor Vaníček, ředitel retailové části ING Bank ČR.⁷³

Inspiraci pro práci sociálních pedagogů v dluhové problematice jsem našel v knize *Inventura hodnot*, kde autoři citují a vysvětlují výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti. Jedním z autorů je socioložka a sociální environmentalistka Hlana Librová, která provedla sondu domácností žijících tzv. ekologicky příznivým způsobem života, kdy se zaměřila na sledování hodnotově orientovaného přístupu k životnímu stylu vázanému na venkovský prostor, přírodu a kulturu. Autorka empiricky zkoumala takřka padesát domácností, jejichž členové zvolili dobrovolnou skromnost. Jejich způsob života neodpovídal rychlé dynamice nákupu a spotřeby domácnosti devadesátých let (snažící se dosáhnout míry spotřeby západoevropského světa představující hodnotu blahobytu.) Librová tyto lidi rozčleňuje do dvou podskupin – Zelení, kteří se záměrně a přímo zabývají ekologickými aktivitami a ochranou přírody jako významné hodnoty, a Pestří, jejichž aktivity jsou ekologicky prospěšné jen zprostředkovaně, a to nízkou úrovní spotřeby. Důležitým mediátorem je generace prarodičů pocházející z venkova, kteří jim vštíplili hodnotu přírody jako důležitého zdroje života a nutnosti respektu k přírodě. Často jsou zapojeni do lokálního vládnutí a svůj vliv orientují také na uchovávání či utváření kulturních tradic. Vzdělání je významným zdrojem Pestrých. Jde o vzdělání v oboru zemědělství, lesnictví anebo umělecko – řemeslného oboru a u žen o vzdělání v oblasti zdravotnictví a speciální pedagogiky. Důležitou dimenzí je mezigenerační přenos hodnot. Děti Pestrých životní styl přebírají i přesto, že zřetelně cítí rozdílnost v životním stylu svých vrstevníků zejména ve srovnání informací z rozličných médií – Pestří nemají televize, značkové spotřební zboží. Ze společenství svých vrstevníků však nejsou exkludováni, ale naopak přijímání s jinakostí, která dokonce imponuje. V sebehodnocení životního stylu označují rodiny svůj dobrovolně zvolený skromný způsob žití je významným zdrojem hodnot důležitých pro ně v každodenním žití – klidu, soukromí, bezpečí a kvalitní vody

⁷³<http://profit.tyden.cz/clanek/vice-nez-tretina-cechu-si-predsevzala-snit-sve-dluhy/>

a potravin, práce, která je baví a má smysl. Jde o kvalitativní výzkum, jehož celou podstatu můžeme najít v knize autorky z roku 1994. **Pestří a zelení** (kapitoly o dobrovolné skromnosti.) Brno, Hnutí duha. Dále také v další monografii autorky z roku 2003 **Vlažní a váhaví** (kapitoly o ekologickém luxusu) Brno, Doplněk.⁷⁴

V Marešově knize o Sociologii nerovnosti a chudoby je Librova opět parafrázována s tím, že žití v kontextu „udržitelného způsobu života“ ve spojení s dobrovolnou skromností narušuje konceptualizaci chudoby, kterou tradiční sociologie chápe jako nedobrovolnou. Tito lidé se vyznačují nízkou dynamikou spotřeby (nakupují v second handech, nevlastní auto, necestují na dovolené), přesto chybí atributy deprivace. Jejich jednání je výrazem toho, že nemají chuť vydělávat a nakupovat. „Nejenže žití mnoha sociálními aktivitami, ale i jejich sociální status a podíl na lokální moci jsou velmi často vysoké.“⁷⁵

Vztaženo k profesi dle Fromma si беру za své „*modus Mít se spotřebovává, ubývá. Proces Bytí praxí roste*“. Síly rozumu, lásky, uměleckého a intelektuálního tvoření, všechny bytostné síly rostou tím, že je realizujeme. Pojdme studovat tuto poměrně novou oblast sociální patologie a zasazovat se o to, aby profese sociálních pedagogů byla s tímto tématem více a častěji spojována. Snad můžeme začít tím, že v závěru teoretické části práce si opět dovolím vlastní názor či spíše nápad jako impuls k tomu, aby profese sociálních pedagogů usilovala o vytvoření vlastního rámce na pomoc zadluženým, který stojí mimo primární i sekundární prevenci a není běžnou součástí praxe žádných z poraden. Jedná se o tzv. „*svépomocné skupiny*“, tedy prevenci terciální. Realizace neklade nároky na personální vybavení, ale na prostorové. Svépomocné jsou v ČR jen ojediněle rozvíjeny. Jsou spíše doplňkem terapie alkoholiků, gamblerů, rodičů nemocných dětí nebo pacientů s různými onemocněními. Sociální pedagogové by mohli tuto aktivitu svým klientům nabízet, jedná se o sdílení životních zkušeností spojených s dluhy. Proces oddlužení či definitivního splacení dlužných částek jedincem nebo rodinou je dle mého názoru záležitost dlouhodobějšího charakteru, záležitost sociálně terapeutická a odborně velmi náročná. Jako taková si zaslouží být předmětem dalšího studia, přehledu nápadů studentů a odborníků. Mým přáním je, aby k tomu přispěla i má práce.

⁷⁴ Prudký L. a kol. Inventura hodnot. Akademia, Praha 2009. ISBN978-80-200-1751-2 s.150-152

⁷⁵ Mareš, P. Sociologie nerovnosti a chudoby. Sociologické nakladatelství. Praha 1999. ISBN 80-85850-61-3 s.211

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Otázka zadlužování je problém opravdu široký a stejně takové jsou i dopady na spotřebitele, kteří se dostanou do situace, kdy dluhy překračují únosnou mez a náklady se splácením převyšují získaná aktiva. V teoretické části jsem nastínil možné psychologické a teoretické projevy spotřebitelského chování. Praktická část, empirický výzkum by měla toto tvrzení doložit i v odpovědích dotazovaných respondentů a verifikovat tak data obsažená v teoretické rovině.

4.1 CÍLE PRŮZKUMU

Cílem empirického šetření je zjistit zda se lidé chovají zodpovědně při financování svých potřeb na dluh. Zda umějí zhodnotit potřebnost dané věci v souladu se svými možnostmi. Další nabízející se otázkou je míra s jakou se nechávají ovlivnit dnes všudypřítomnou reklamou. V neposlední řadě také jestli věk je určující pro míru odpovědnosti jedince.

4.2 HYPOTÉZY ŠETŘENÍ

Smyslem praktické části je poodhalit motivy, jež ovlivňují chování spotřebitelů v situaci, kdy nedisponují adekvátní finanční hotovostí a realizují koupi věci za prostředky, jež budou muset jednou vrátet.

H.1: Předpokládám vliv reklamy na chování spotřebitelů při rozhodování o koupi výrobků a služeb. Účelnost produktu není na prvním místě při jejich rozhodování.

H.2: Předpokládám zadlužování lidí bez zvážení případných negativních dopadů spojených se ztrátou schopnosti splácet vypůjčené finanční prostředky.

H.3: Předpokládám trend, kdy mladší generace je ve spotřebitelském chování zodpovědnější.

4.3 METODY SBĚRU DAT

Pro zodpovězení stanovených hypotéz jsem použil metodu kvantitativního výzkumu, konkrétně metodu standardizovaného dotazování. Respondenti byli požádáni o anonymní zodpovězení otázek postihujících jejich chování v případě, kdy nedisponují finanční hotovostí a přesto se rozhodnou danou věc zakoupit.

K vytvoření odpovědí na tyto hypotézy bylo použito dotazníkové metody. Dotazník je metodou určenou k získání dat od více osob současně – pak hovoříme o anketě. Dotazníky obsahují různé druhy otázek, jimiž zjišťujeme, jak tzv tvrdá data (objektivně dané skutečnosti), tak i tzv měkká data (subjektivně formulované názory, postoje, zkušenosti, osobní vlastnosti a atd.). Otázky používané v dotaznících mohou být uzavřené, otevřené a škálové. Sestavování dotazníku patří mezi náročné činnosti, které vyžadují jak vědomosti, tak i určité zkušenosti.⁷⁶

Úvodem konkrétního dotazníku jsem potenciální respondenty oslovil s žádostí o anonymní vyplnění následujících otázek. Správné odpovědi mají být označený v kroužku. V případě pochybností doporučuji vybrat tu nejuvýstižnější odpověď. Dotazník byl koncipován tak, aby bylo možno případně na základě dvou různých otázek potvrdit pravdivost při jejich odpovědích. U většiny otázek se předpokládala pouze jedna odpověď. U otázek kdy bylo možno vybrat více odpovědí byli respondenti na tento stav upozorněni přímo při zadání otázky.

První část dotazníku tvoří tvrdá data, tedy data daná a objektivní (pohlaví, věk, sociální zázemí, vzdělání a výše příjmu). Respondent vybírá z předtištěných odpovědí. Tyto odpovědi mají charakterizovat daný vzorek dotazovaných respondentů.

V druhé části následuje 15 otázek zjišťujících subjektivní názory respondentů, respektivě projevy jejich spotřebitelského chování. Otázky mají předtištěné odpovědi, z kterých se vybírá nejuvýstižněji charakterizující. U otázek, kdy je možno více odpovědí je na tuto skutečnost respondent upozorněn. Pokud využije více jak jednu odpověď, je vyzván aby číslicí označil pořadí významu nebo důležitosti daných odpovědí.

Poslední dvě otázky 16 a 17 jsou koncipovány jako volné a jsou určeny k vyjádření vlastního názoru respondentů na dotazovanou problematiku. Jejich osobní zkušenosti případně životní postřehy. Jejich vyplnění není vyžadováno.

⁷⁶ Vízdal F. Techniky poznávání osobnosti, IMS Brno 2005 s.35

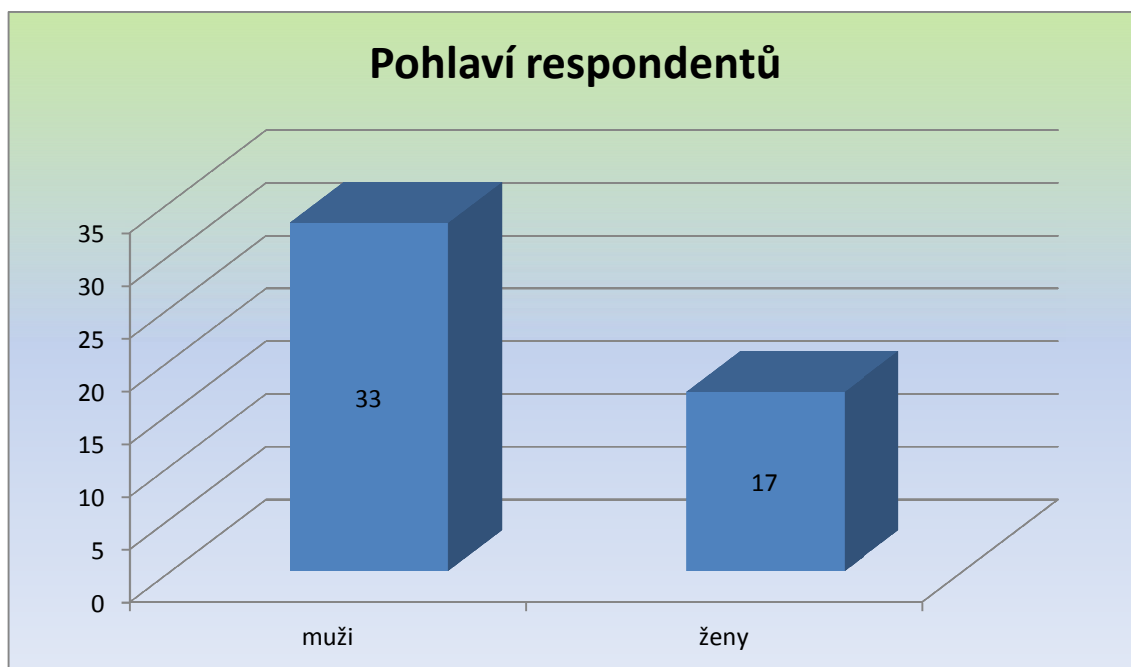
Při zpracovávání odpovědí respondentů byli jednotlivé dotazníky řazeny do sekcí po 10 kusech a byla z nich čerpána data. Tento postup byl zvolen z důvodu, aby v dalším hodnocení bylo možno snadno dohledat charakteristiku respondentů u extrémních odpovědí. V druhé části byly dotazníky rozděleny dle věku respondentů z důvodu srovnání některých odpovědí s ohledem na věk. Jako hranice byl stanoven věk do 39 let a nad 40 let.

Tato metoda byla v praxi uplatněna na vzorku obyvatel České republiky, jež jsou v zaměstnaneckých poměrech a nejedná se o živnostníky nebo osoby samostatně výdělečně činné. Převážná část respondentů je z hlavního města Prahy a pracuje v soukromých bezpečnostních agenturách a dále u České pošty. Asi pětina respondentů je zaměstnána na obecních úřadech.

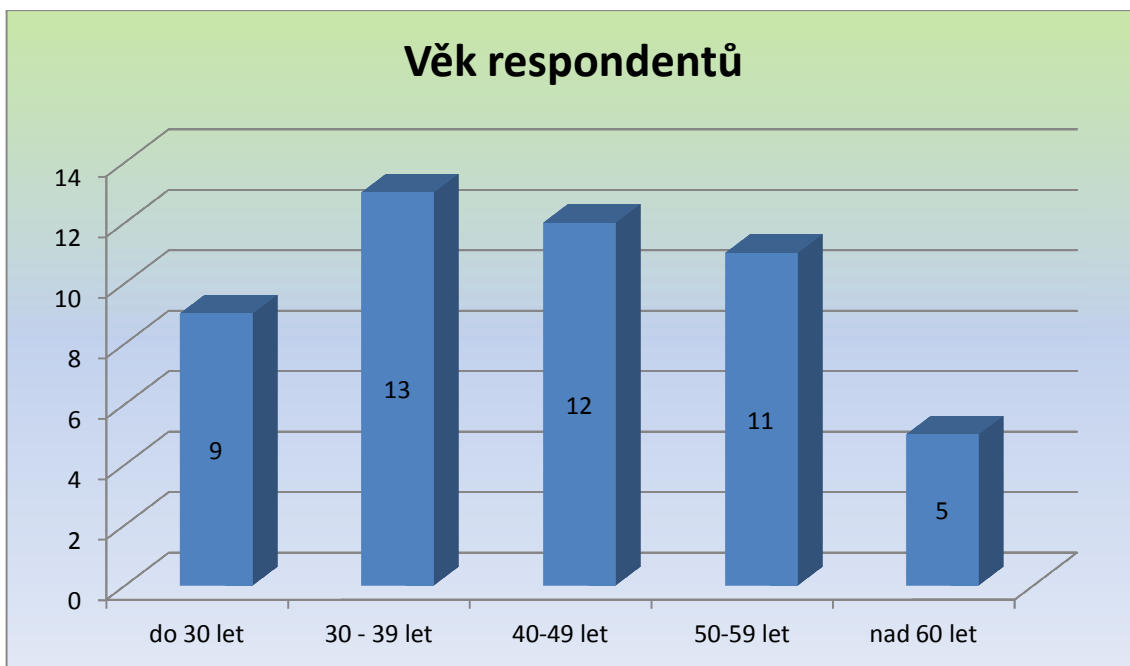
4.4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Na dané otázky podložené jednotlivými hypotézami odpovídalo celkem 50 respondentů z toho:

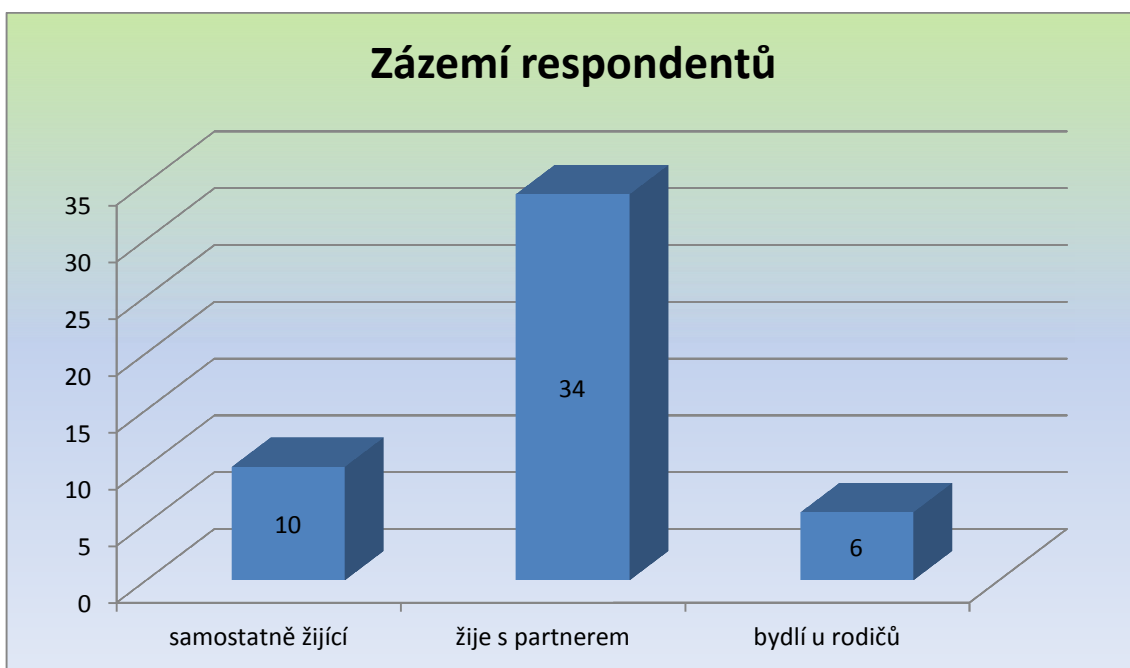
A) 33 respondentů bylo mužů a 17 žen

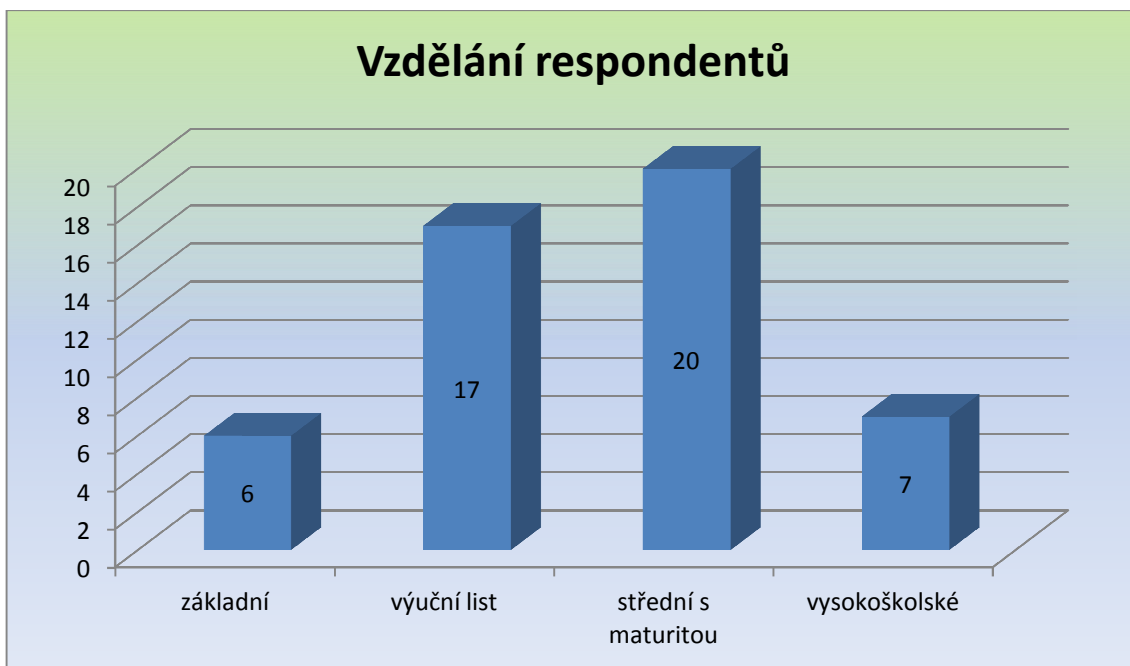
B) Ve věku do 30let bylo 9 respondentů, ve věku 30-39 let bylo 13 dotazovaných, 12 uvedlo svůj věk v rozmezí 40-49 let, 11 respondentů určilo svůj věk mezi 50-59 lety a 5 respondentů uvádí věk nad 60 let.

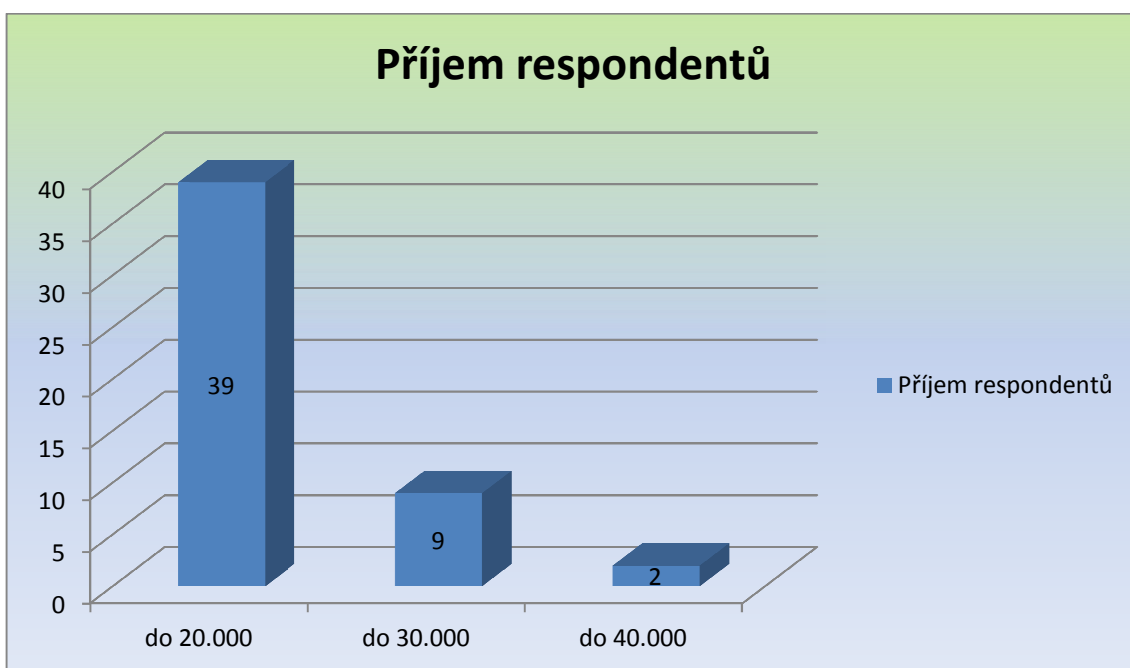
C) Z oslovených respondentů jich 10 žije osaměle, 34 dotázaných uvedlo společné bydlení s partnerem, partnerkou a 6 odpovědělo, že bydlí u rodičů.

D) Pouze základní vzdělání uvádí 6 dotazovaných, 17 respondentů disponuje výučním listem, 20 respondentů má střetí vzdělání s maturitou a 7 respondentů má dosažené vysokoškolské vzdělání

E) V parametru měsíčního příjmu má převážná část respondentů příjem do 20.000 Kč hrubého, konkrétně 39. Devět respondentů udává měsíční příjem do 30.000 Kč a jen dva respondenti uvedli příjem do 40.000 Kč měsíčně

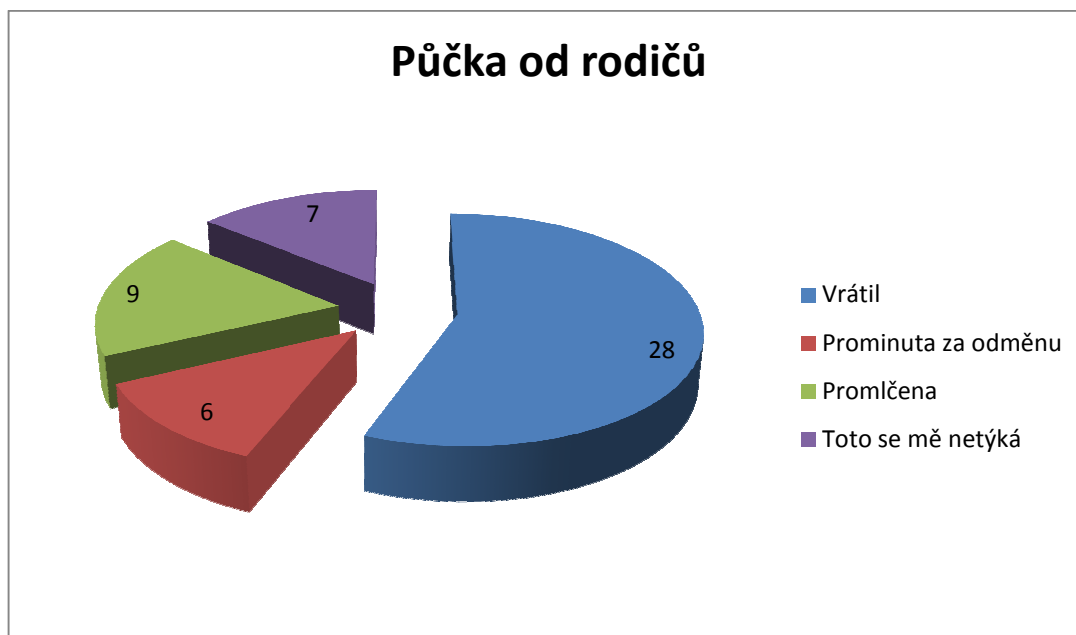
Dle výše uvedených parametrů lze charakterizovat vzorek populace jako průměrný. Převaha mužů je dána zaměstnáním většiny dotazovaných, tedy

u bezpečnostních agentur, kde převažují muži. Ostatní profese tento vliv zcela neeliminovaly. Věkové rozvržení vykazuje odpovídající zastoupení v rámci populace, snad výjimkou je malé procento zastoupení respondentů do 30 let. Dvě třetiny respondentů žije v partnerském svazku a jedna třetina buď osaměle, nebo u rodičů. Paradoxně věk v tomto případě není limitující. Dosažené vzdělání zhruba odráží stav soudobé společnosti. Zcela jistě u vysokoškolsky vzdělaných lidí, zřejmě procento lidí se základním vzděláním bude v celkové populaci nižší, než je ve stanoveném vzorku respondentů.

Otázka č.1:

Půjčku od rodičů, parodičů

- a) Jsem vždy vrátil (a)
- b) Byla mi prominuta (za vysvědčení, za narozeninový dárek)
- c) Vracel (a) jsem pomalu až mi byla prominuta
- d) Toto se mě netýká

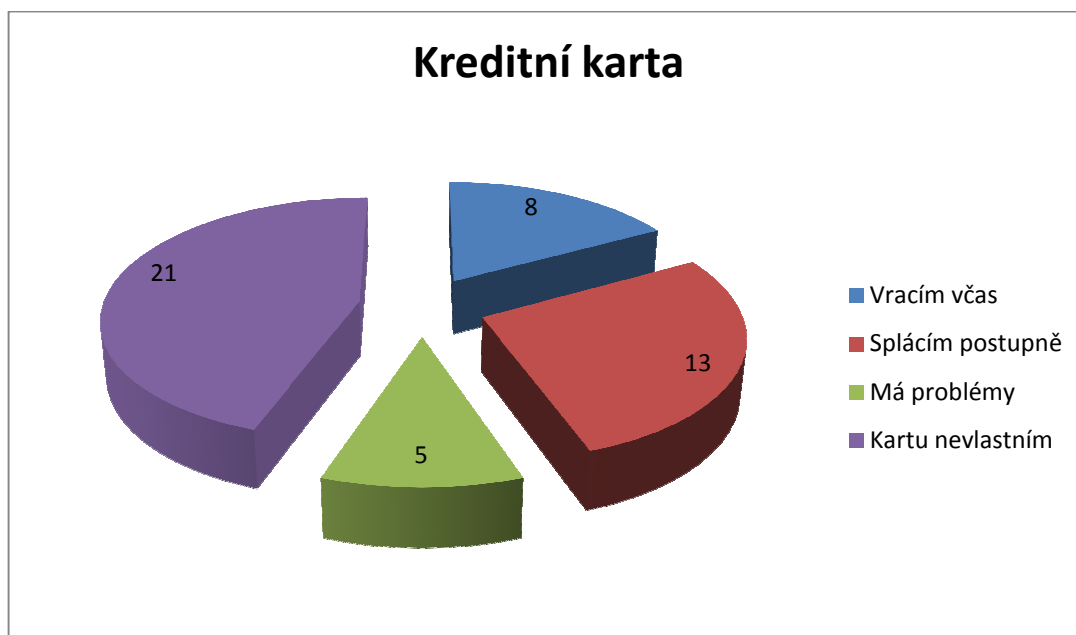
Touto otázkou hledám kořeny lehkovážnosti při vracení půjčky. Opravdu výrazná většina, celkem 28 respondentů půjčku vrátilo samo bez problémů. V patnácti případech byla půjčka prominuta, nebo promlčena. V tomto nevidím dobrý výchovný příklad. Může to vést k pocitu, že budoucnost vyřeší přítomnost.

Sedm odpovědí bylo nezúčastněných. Zřejmě v těchto případech k půjčce vůbec nedochází. Přestože otázka byla myšlena spíše do minulosti, mohl na ní být odpovídáno i v čase přítomném. V otázce 13 totiž jako způsob půjčování uvádí 20 respondentů půjčku v rodině a to by mohl být tento případ. Tedy, že dochází k půjčování od rodičů i v průběhu produktivního věku. Celkově však odpovědi na tuto otázku hodnotím pozitivně.

Otázka č.2:

Půjčku za kreditní kartu

- a) Vracím vždy včas, využívám bezúročné období
- b) Splácím postupně
- c) Mám problémy se splácením
- d) Nemám kreditní kartu

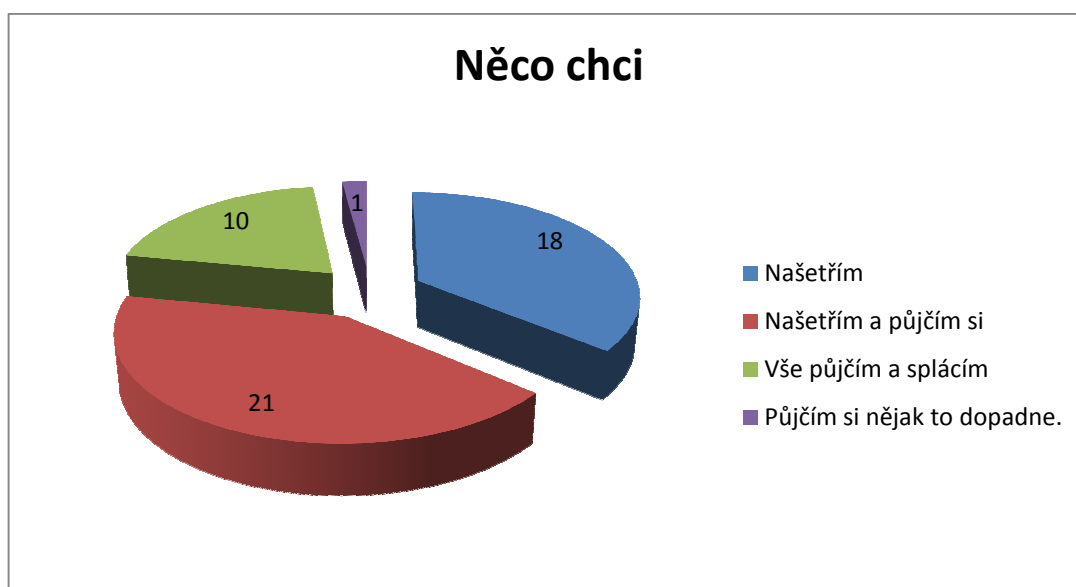

V této otázce jsem hledal určitou spojitost s půjčkami od rodičů. Tato teorie se nepotvrdila. Až kupodivu celých 42 % respondentů uvádí, že kartu nevlastní. Problémy se splácením uvádí 5 respondentů tedy 10%, jedná se vždy o respondenty nad 40 let. Pokud ale nezapočítáme respondenty kartu nevlastnící, dostáváme se na necelých 20% což už je poměrně velké procento. Věk zde nehraje roli, 11 respondentů do 40 let a 12 respondentů nad 40 let. Osm respondentů vrací včas, tedy využívají bezúročné období. Poměr do a nad 40 let je stejný, čtyři. Třináct respondentů splácí postupně. Tito již tedy nevyužívají bezúročné období a platí z půjčených peněz úrok. Pokud zahrneme majitele karet s problémy a majitele karet splácejících postupně, pouze z počtu vlastníků karet tak celých 69,2% platí za tuto službu úrok, jež v případě kreditních karet je výrazně vyšší než úrok z půjček. Zbýlých 30% tedy třetina majitelů karet může o kreditní kartě říci, že je to dobrý sluha. V kreditních kartách vidím past na spotřebitele, kteří by si půjčku za normálních okolností neobstarali, ale díky možnosti čerpat i do mínusu se nevědomky (nebo možná i vědomě) zadlužují.

Otázka č.3:

Když něco chci

- a) Na věc si našetřím
- b) Část prostředků našetřím, část si půjčím
- c) Půjčím si vše a postupně splácím
- d) Půjčím si, nějak to dopadne

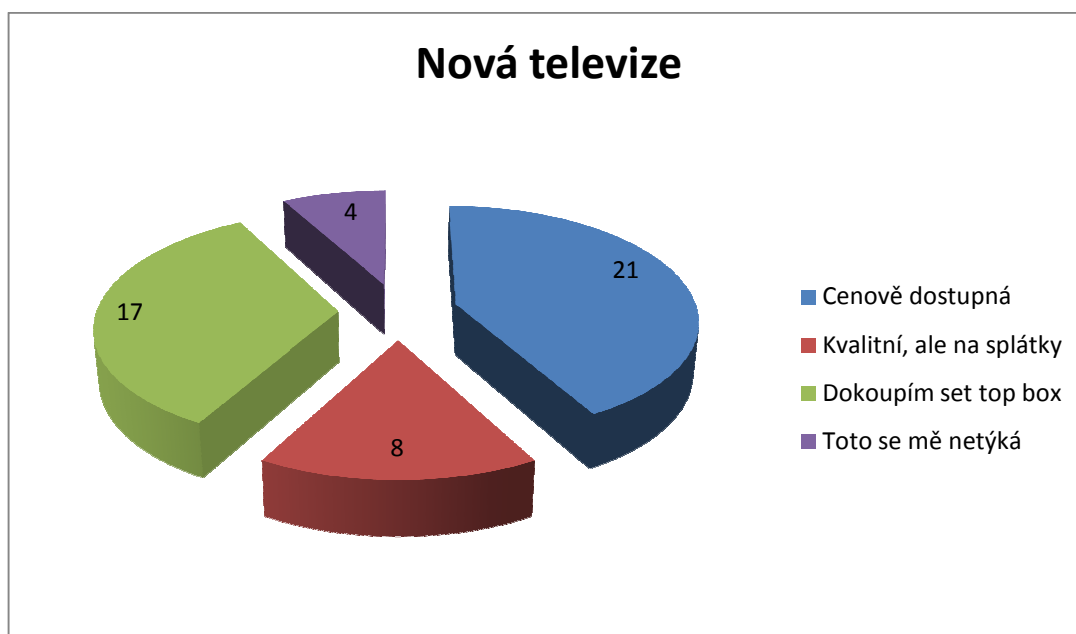

Tato otázka má ukázat ochotu si půjčit a to ať již zcela nebo zčásti. Osmnáct respondentů si na věci šetří z toho je 6 do 40 let věku a 12 nad 40let. Ochotno si půjčit je 32 respondentů, z toho 10 respondentů je ochotno si půjčit vše. Naštěstí jen jeden respondent volil zcela lehkomyšlnou odpověď: nějak to dopadne (věk nad 40 let). Přesto celkově hodnotím přístup jako pozitivní, neboť výrazně víc spotřebitelů si chce na věc našetřit než je počet těch co si chtějí všechno půjčit. 42% spotřebitelů volí kompromis, tedy část si půjčí a část si naspoří. Přesto ale většinově si spotřebitelé jsou ochotni půjčit a to celých 62%. Vše záleží jakým úhlem se na věc díváme a jak ji posuzujeme. Tímto dokladuji princip marketingu a reklamy, kdy použitím jiného úhlu dostaneme žádoucí odpověď. Jde o to se jen vhodně zeptat. A obdobné to je s nabídkou, jde o to jen vhodně nabídnout. Nezodpovědný přístup jednoho respondenta je zarážející, ale dokládá, že i tací lidé jsou mezi námi.

Otázka č.4:

Moje televize nemá digitální tuner

- a) Koupím si novou, ale cenově dostupnou televizi s digitálním tunerem
- b) Koupím si kvalitní televizi s digitálním tunerem na splátky
- c) Koupím si set top box, vyjde to levněji
- d) Toto se mě netýká

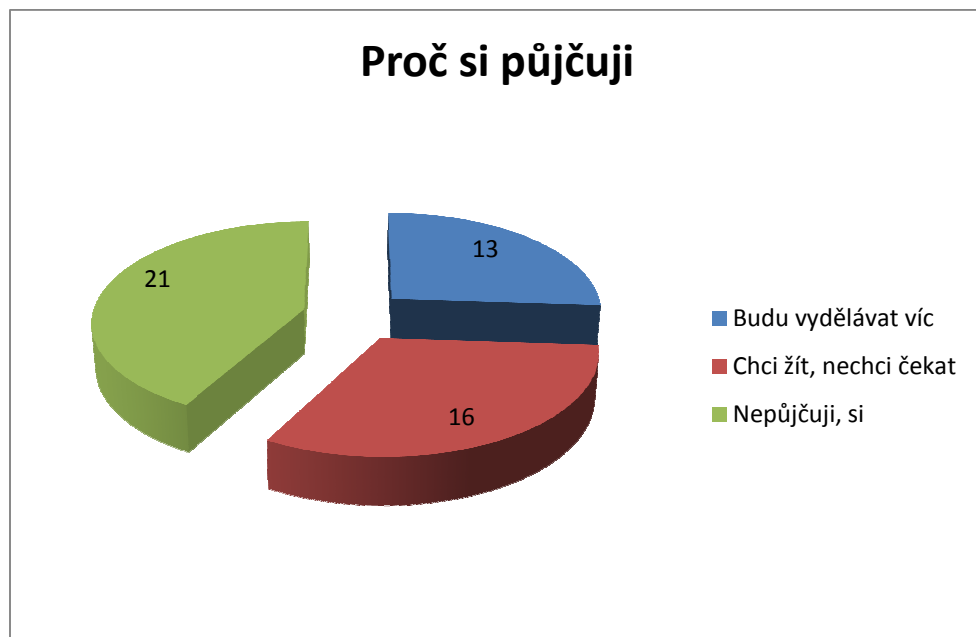

Tato otázka je zaměřena na ochotu kupovat věci, i když je nezbytně nepotřebujeme. Televizní přístroj je dnes součástí snad každé domácnosti. Někde jako kulisa, jinde jako nerozlučný společník. S přechodem na modernější způsob vysílání byli diváci nuceni řešit situaci koupí nového přístroje nebo dokoupením alternativního řešení v podobě set top boxu. 29 respondentů je ochotno kupovat novou věc, přitom jistě televizní přístroj vlastní. 17 respondentů se spokojí s výrazně levnější variantou a to dokoupením set top boxu. Poměr vychází 1/3 respondentů je konzervativních a spokojí se se stávající kvalitou a 2/3 touží po novém moderním spotřebiči. I krátká historie nové televizní technologie však dokládá, že ten kdo odložil koupi nové televize jistě ušetřil, neboť cenová hladina LCD a LED televizorů za posledních několik roků propadla z původních cen okolo 20.000 na ceny, kdy se dá průměrná televize koupit pod 10.000,- Kč. Pravdou je, že otázka nezohledňuje lidské priority a neodráží morální stáří původních spotřebičů.

Otázka č.5:

Půjčím si, protože

- a) Budu vydělávat víc a tím ušetřím
- b) Chci žít teď, nemám čas čekat
- c) Nepůjčuji, si

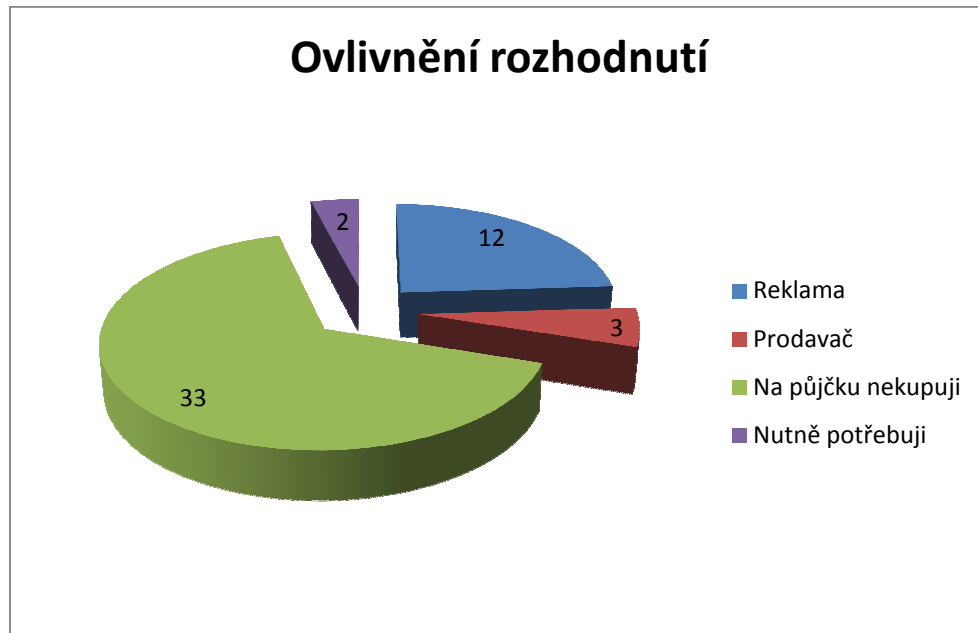

Tuto otázku jsem vybral jako jednu ze stěžejních celého dotazníkového šetření. Větší třetina respondentů, tedy 21 uvedla, že si nepůjčuje, 9 z nich je do 40 let a 12 nad 40 let. Ovšem dvě třetiny si půjčují. Odpověď „Chci žít teď, nemám čas čekat!“ použilo celých 32% dotázaných, z toho do 40 let 9 respondentů a nad 40 let 8. Očekávání vyších příjmů druhé části se mi jeví spíše jako jejich přání, nikoliv jako očekávaný stav na reálných předpokladech. V otázce 12 totiž 18% procent respondentů uvádí, že příčinou jejich dluhů je právě ztráta lepšího výdělku.

Otázka č.6:

Kupuji si věc na půjčku, moje rozhodnutí ovlivnilo:

- a)Každý den slyším reklamu a chci to co ostatní
- b)Nic jsem si kupovat nechtěl, přesvědčil mě prodavač
- c)Na půjčku si nekupuji, to by to muselo stát v budoucnu více

V této otázce jsem si chtěl ověřit jak dalece je marketingová strategie účinná při oslovení zákazníků. Při vyloučení nadpoloviční většiny, která uvádí, že si nepůjčuje, tak vliv reklamy je nepopíratelný. Ze 17 odpovědí respondentů, kteří si půjčí se nechá ovlivnit reklamou 12, což je 70%. Toto potvrzuje teorii, že vložené peníze do reklamy se vrátí. Poněkud mě překvapily 2 respondenti, kteří uvedli, že věc nutně potřebují. S touto odpovědí nebylo v zadání počítáno, ale přesto ji vyhodnocuji, neboť to zřejmě vskutku odráží stav společnosti. V jednom případě se jednalo o muže ve věku do 30 let bydlícího u rodičů s výučním listem a příjmem do 20.000,- Kč V druhém případě to byl opět muž bydlící u rodičů, s příjmem do 20.000,- Kč, ovšem se středoškolským vzděláním s maturitou, ale ve věku nad 50 let.

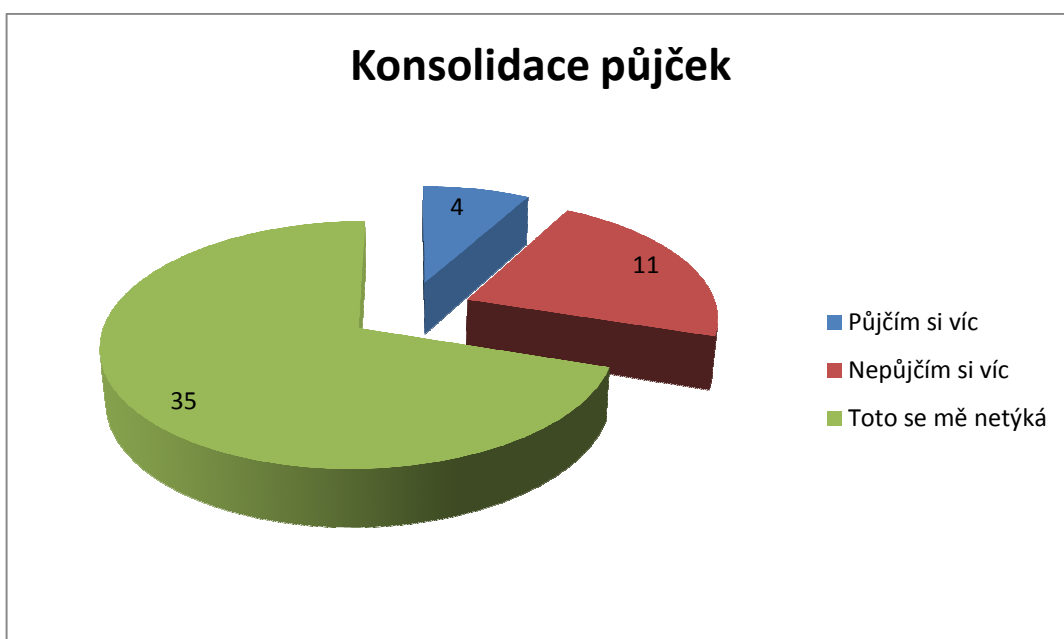
Otázka č.7:

Mám několik půjček, v bance mi nabídli konsolidaci půjček do jedné, a protože moje souhrnná splátka bude stejná jako součet předcházejících, mohu si půjčit pár tisíc navíc

a) Ano, půjčím si něco navíc, vždyť si potřebuji něco koupit

b) Ne, chci konsolidaci půjček, nikoliv si půjčit další peníze

c) Toto se mě netýká

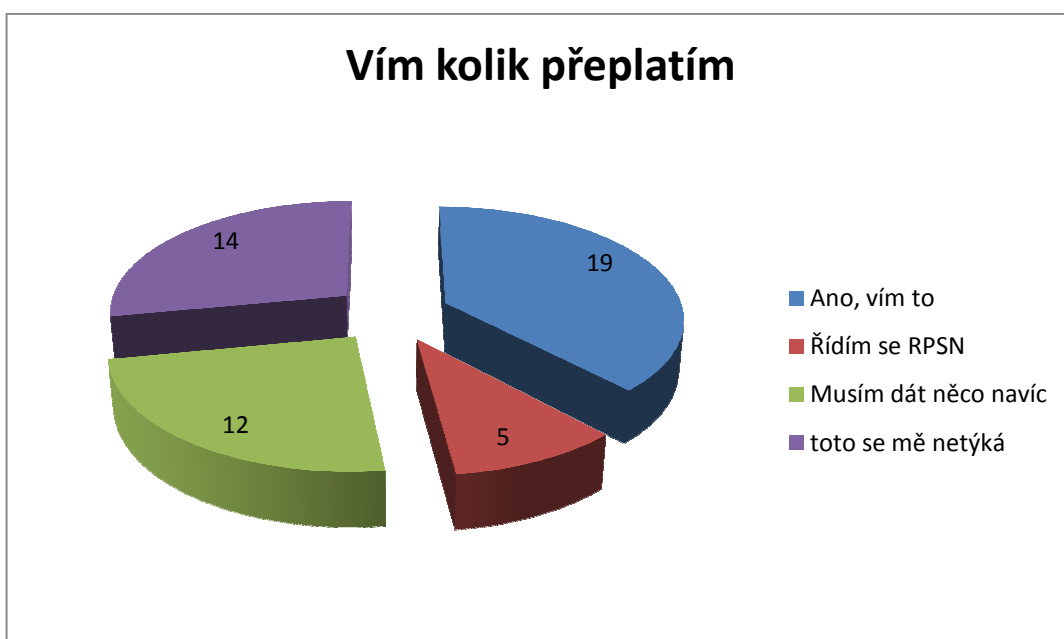
Cílem této otázky bylo posoudit jestli zkušenost vede k zodpovědnosti. Zároveň se podařilo verifikovat počet respondentů, kteří si nepůjčují. Ve dvou po sobě jdoucích otázkách odpovědělo stejné procento respondentů, že si nepůjčují, nebo se ho to netýká. V prvním případě 66%, v druhém potom 70%.

Zodpovědný přístup uvádí 11 respondentů což představuje 22%, naproti tomu 4 respondenti by si půjčili ještě víc. Z procentuálního hlediska jde o 8%. Pokud však budeme pracovat pouze s respondenty, kterých se to týká je číslo výrazně větší. Celá jedna čtvrtina dlužníků je ochotna v půjčování pokračovat. Jen uvádím, že konsolidace se využívá při prvních známkách problému se splácením, nebo v případě, že žadatel o půjčku vzhledem k svému příjmu není schopen již více splácet a požaduje další úvěr.

Otázka č.8.

Když si půjčuji

- a) Vím o kolik přeplatím v penězích na úrocích a na poplatcích
- b) Řídím se RPSN (roční procentní sazba nákladů)
- c) Když něco chci musím dát něco navíc, to je jasné
- d) Toto se mě netýká

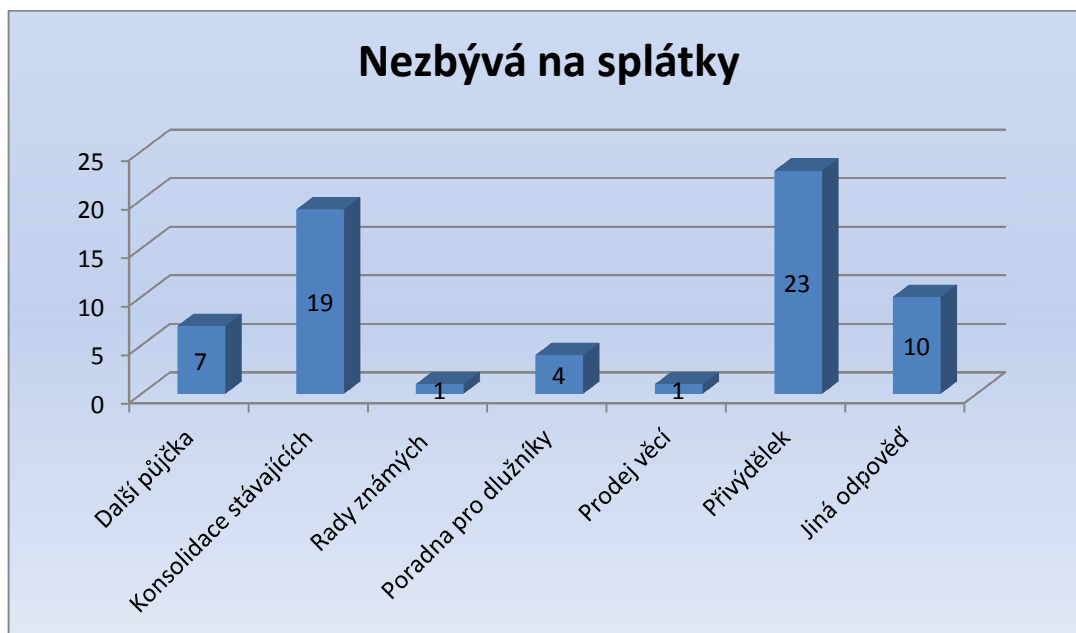

První z vědomostních otázek ukázala, že celá polovina respondentů si je vědoma ceny za službu. Z 24 odpovědí bylo 12 do 40 let a 14 nad 40 let. Odpověď 12 respondentů, z toho 5 dotazovaných do 40 let a 7 nad 40 let: Musím dát něco navíc vyjadřujících 24% dotazovaných však prezentuje dle mého názoru lehkovážný přístup, vyhýbá se přímé odpovědi a vybírá odpověď únikovou. Z toho soudím, že tito lidé si neuvědomují cenu, kterou budou nuceni později zaplatit za to, že mohou mít i to na co nedisponují aktuálně potřebnými prostředky. Obdobně bych hodnotil i odpověď 14 respondentů, kteří uvádí, že se jich to netýká.

Otázka č.9:

Nezbývá mi na splátky (možno i více odpovědí)

- a) Vezmu si další půjčku
- b) Nechám si poradit v bance (konsolidace půjček, prodloužení doby splácení)
- c) Dám na rady známých
- d) Navštívím poradnu pro dlužníky
- e) Prodám něco ze svých věcí
- f) Najdu si přivýdělek
- g) Jiná odpověď

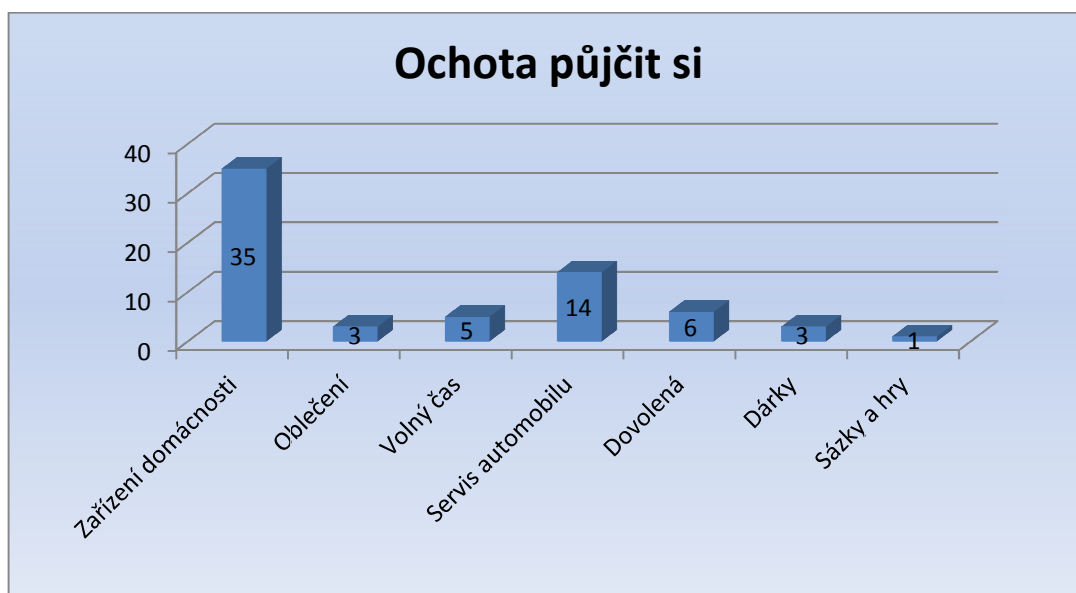
V této otázce bylo možno více odpovědí, proto jsem nepoužil kruhový graf.

Skoro polovina dotázaných vidí řešení v posílení příjmové stránky a tedy získání většího počtu finančních prostředků. Toto řešení si myslím má být na začátku. Nejdříve posílit příjmy a teprve potom tomu přizpůsobit výdaje. Správnou odpověď vidím v hledání rady v poradnách pro dlužníky, neboť já cestu vidím ve snižování výdajů. A je až kupodivu kolik lidí vydává svoje příjmy neefektivně. Podrobněji toto zmiňuji v kapitole úspory versus rodinné rozpočty. I v odpovědích respondentů na tuto otázku se potvrzuje stálost skupiny v rozmezí 10% - 17% s přímo nezodpovědným přístupem. V tomto případě, by 14% respondentů vytloukalo klín klínem, tedy by pouze získalo čas ale problém se splácením by vlastně o získaný čas jen navýšili.

Otázka č.10:

Jsem ochoten si půjčit na (možno více odpovědí, maximálně 3)

- a) Zařízení domácnosti (nábytek, pračka, lednička, televize)
- b) Oblečení
- c) Sportovní potřeby, mobilní telefon, věci pro volný čas
- d) Díly na auto, servis vozu včetně oprav, obnova staršího vozu
- e) Dovolená
- f) Dárky
- g) Sázky a hry

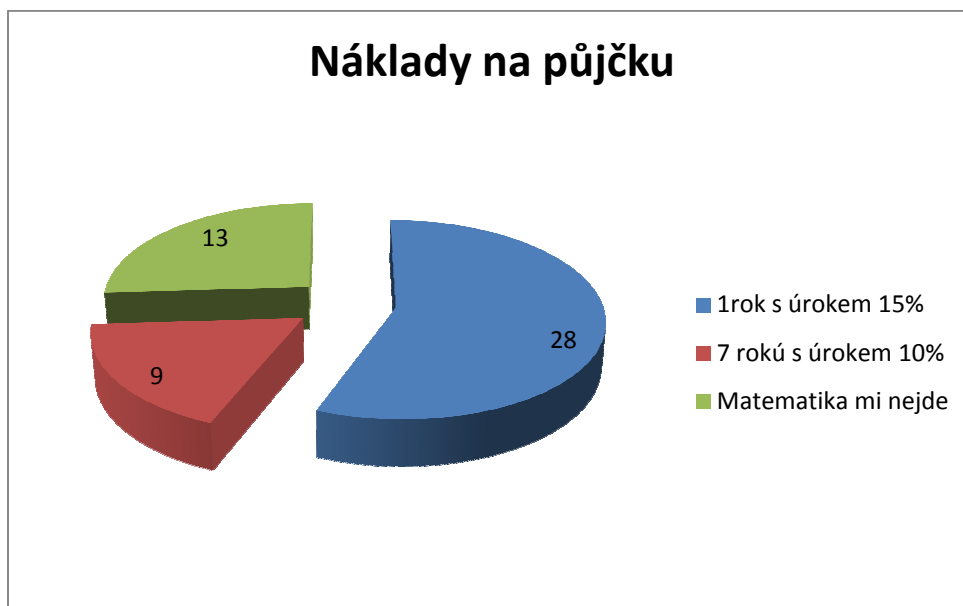

Tato otázka má posoudit odpovědnost při půjčování. Opět bylo více možných odpovědí (maximálně ale 3). Nejvíce respondentů upřednostňuje svoji domácnost, kam jsou ochotni směřovat půjčené prostředky. Toto se ovšem dalo předpokládat. 14 respondentů čítající druhou početnou skupinu si půjčí na provoz vozu (opravy, servis). V tomto případě, pokud jsou prostředky vynaloženy efektivně a automobil je pro jedince prioritní (dojíždění do práce, s dítětem k lékaři apod) lze považovat odpovědi za akceptovatelné. Pokud, ale sečteme odpovědi týkající se dárků, dovolených, oblečení a volného času zjistíme, že 22% respondentů si je ochotno půjčit i na věci nezbytně nutné a jejich uvažování není tedy racionální. O jednom respondentu, který si půjčuje na sázky a hry jsem dohledal následující charakteristiku: Muž ve věku 40-50 let, bydlící u rodičů s výučním listem a příjmem do 20.000,- Kč. Ve volné otázce č. 17 přímo říká: „Začal jsem sázet. Jsem rozvedený a je to moje vášeň. Někdo chodí na pivo, já hraju automaty“.

Otázkač.11:

Myslím si, že levnější půjčka je

- a) Půjčka na jeden rok s úrokem 15%
- b) Půjčka na 7 let s ročním úrokem 10%
- c) Matematika mi nikdy nešla

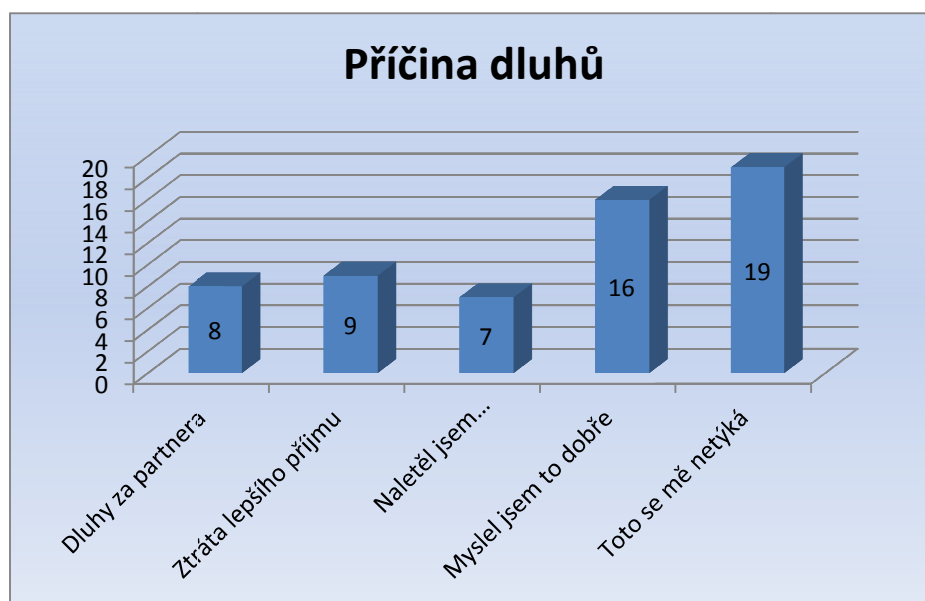

Další z vědomostních otázek ukazuje realitu gramotnosti občanů týkající se schopnosti posoudit náklady spojené s půjčováním. Větší polovina respondentů je schopna reálně posoudit náklady spojené s půjčkami. Z tohoto počtu bylo 12 respondentů do 40 let a 16 respondentů nad 40 let. Bohužel se potvrdil předpoklad, že skoro stejná část, i když o něco menší toho schopna není. 18% respondentů chybně označilo půjčku sice s nižším úrokem ale delší dobou splácení za levnější. Čtyři respondenti byli ve věku do 40 let a 5 respondentů ve věku nad 40 let. 26% respondentů využilo únikové odpovědi a označilo se za neschopné si spočítat co je případná půjčka bude stát. V tom vidím zásadní problém, kdy lidé nejsou rozumově schopni předem odhadovat svoje možnosti. V kategorii do 40 let se jednalo o 6 respondentů a v kategorii nad 40 let 7 respondentů.

Otázka č.12:

Jsem ve dlužích, protože

- a) Splácím dluhy za partnera, po partnerovi
- b) Přišel jsem o dobře placenou práci
- c) Naletěl jsem podvodníkům
- d) Myslel jsem to dobře, ale vymklo se mi to z rukou
- e) Toto se mě netýká

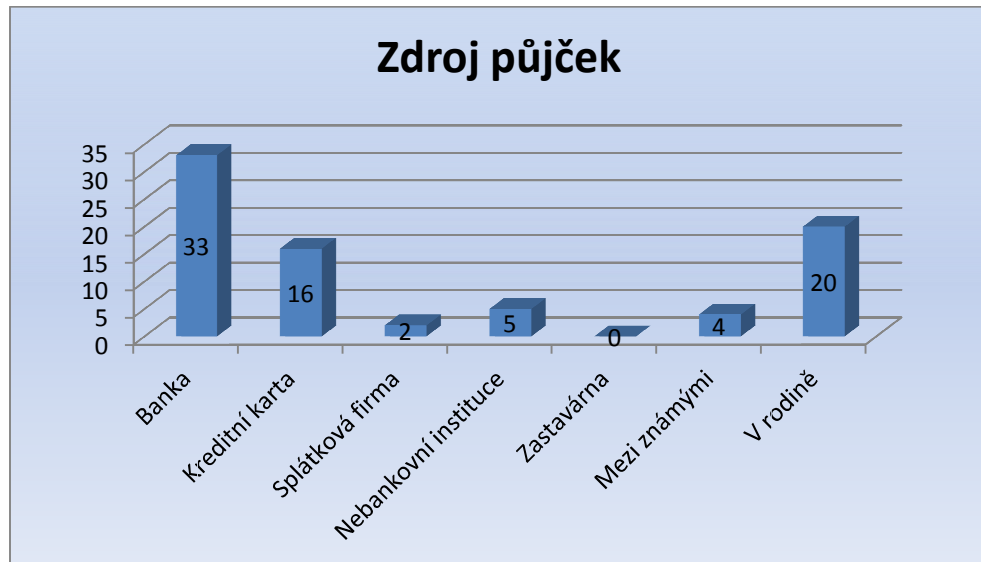

V této otázce zkoumám příčinu dluhů. Výběrový vzorek ve své podstatě odráží stav ve společnosti. Opět zhruba čtvrtina respondentů využívá únikové odpovědi, dobrý úmysl a cizí úmysl. Chybu nevidí v sobě, ale v těch druhých. Pokud vezmu v potaz i 8 odpovědí, kdy respondenti uvádějí dluhy z partnerského svazku je toto procento vyšší a dosahuje 62%. Ztrátu vyššího příjmu uvádí 18% dotazovaných což koresponduje s realitou současné ekonomické situace. Pětina respondentů se tato otázka netýkala a tak zcela to neodpovídá odpovědím z předcházejících otázek 6 a 7. Přesto to potvrzuje fakt, že minimálně 38% lidí si není ochotno půjčovat. V otázce 6 to uvádělo 66% respondentů a v otázce 7 dokonce 70% dotazovaných.

Otázka č.13:

Půjčil (a) jsem si (možno více odpovědí, pořadí dle důležitosti označte:1,2...)

- a) V bance
- b) Díky kreditní kartě
- c) Ve splátkové firmě
- d) V nebankovní instituci
- e) V zastavárně
- f) Mezi známými
- g) V rodině

Tato otázka spíše dokresluje charakteristiku výběrového souboru. Mezi zdroji svých půjček respondenti uvádějí nejvíce banky spolu s kreditními kartami. Poměrně velká část využívá i možnosti půjčit si v rodině. Nenašel se však nikdo kdo by si půjčil v zastavárně, což ovšem koresponduje s otázkou řešení dluhů, neboť zde pouze jeden respondent uvedl, že by byl ochoten v případě chybějících finančních prostředků na splácení dluhů prodat něco ze svých věcí.

Otázka č.14:

Splácím

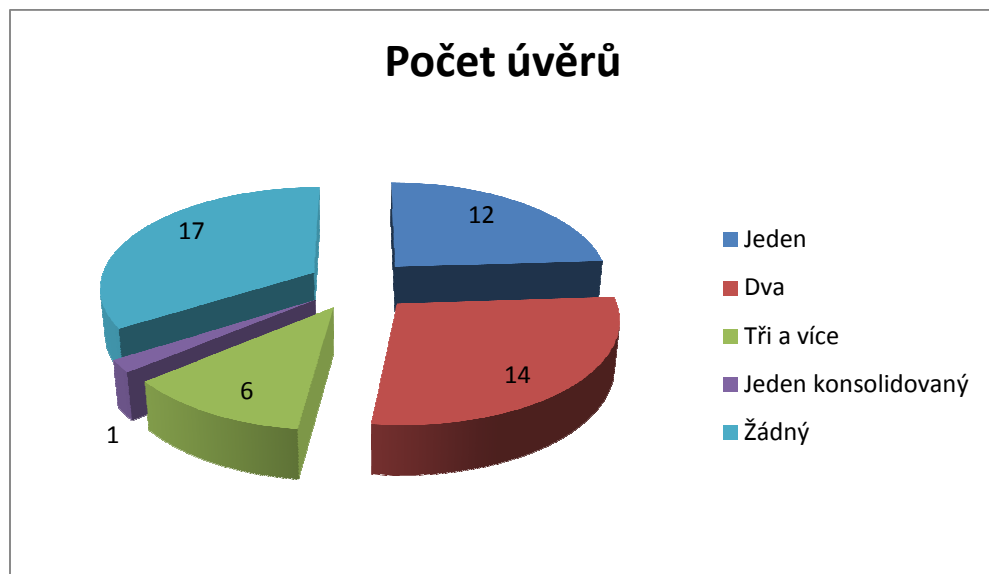
a)Jeden úvěr

b)Dva úvěry

c)Tři a více úvěrů

d)Jeden v kterém jsou všechny předcházející

e)Žádný

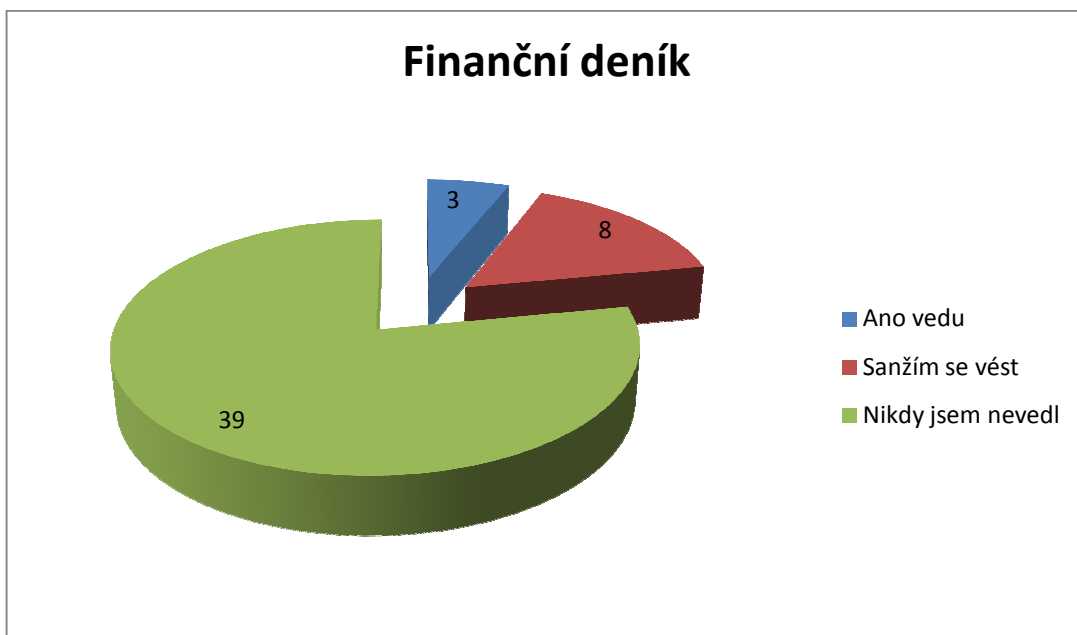
Předposlední otázka je opět na dokreslení výběrového souboru a potvrzení pravdivosti předcházejících odpovědí. Celkem 34% respondentů nesplácí dluh. V otázce č.12 uvedlo 38 respondentů, že nedluží. Tyto čísla nevidím ve zjevném rozporu.

Přesto z výsledku vyplývá, že 36 respondentů splácí dluh, což představuje 72% z dotazovaných a toto číslo bude korespondovat se situací na trhu půjček. Vždy se najdou lidé, kteří si nejsou ochotni půjčit, přestože většinová společnost tohoto trendu je účastna. Pozoruhodné je, že jen jeden z respondentů uvádí, že provedl svoji konsolidaci půjček. Osobně jsem toto číslo očekával větší. Samozřejmě počet úvěru neodráží jejich výši a otázku tohoto typu jsem nezařadil z důvodu předpokládaných nepravdivých odpovědí.

Otázka č.15:

Vedu si finanční deník, knihu příjmů a výdajů

- a) Ano pravidelně
- b) Snažím se vést ale zapomínám
- c) Nikdy jsem nevedl.

K této otázce mě inspirovalo setkání s jedním kolegou v zaměstnání, který si každý výdej zapisoval do malého notýsku. I Smrčka ve své publikaci rodinné finance uvádí, že za první republiky hospodyňky důsledně zaznamenávaly každý výdej a příjem.

Výsledek však naplnil negativní očekávání. Celé tři čtvrtiny z dotazovaných se tímto nezabývá. Tři respondenti, což je příjemné konstatování si deník vedou a 8 tuto snahu alespoň má. V kategorii do 40 let odpověděli dva respondenti, že si deník vedou a 3 mají snahu jej vést. V kategorii nad 40 let pouze 1 respondent deník vede a 5 jej někdy vedlo.

Otázka č. 16:

Jaké jsou Vaše zkušenosti s půjčováním?

Poslední dvě otázky byly koncipovány volně, bylo na dotazovaných jak se vyjádří, případně nevyjádří. Na tuto volnou otázku jsem dostal 20 odpovědí. Deset respondentů odpovědělo, že si nepůjčují. Jako špatné označili svoje zkušenosti 4 respondenti. O tom, že je lepší si půjčovat v rodině se vyjádřil jeden respondent. Jeden respondent uvedl, že je nutno podepisovat smlouvy s lupou. Jedna respondentka uvedla, že má zkušenosti dlouholeté.

Poslední tři odpovědi uvádím doslovně:

Žena, věk do 30 let, žijící sama, mající středoškolské vzdělání a příjem do 20.000,- Kč uvedla: „Půjčila jsem si na automobil. Auto jsem si vzala na úvěr. Udělala jsem chybu, protože auto nebylo nové a do roka jsem musela do auta investovat stejnou částku, za kterou jsem ho kupovala.“

Muž, věk do 30let, bydlící u rodičů, vzdělání výuční list a příjem do 20.000,- uvedl: „Na trhu půjček se vyskytuje mnoho podvodníků. Stačí jedna nesplacená splátka a banka Vám nepůjčí.“

Muž ve věku nad 50let žijící v rodině, mající základní vzdělání a příjem do 20.000,- radí: „Půjčit si můžeš, vrátit musíš.“

Otázka č. 17:

Upadl jsem do dluhů protože:

Na tuto otázku jsem dostal 10 odpovědí. Tyto odpovědi byly opravdu různorodé.

1. Žena, věk nad 50 let, žijící sama, výuční list:
„Nemám na splátky“
2. Muž, věk nad 50 let, žijící v rodině, vysokoškolák:
„Uvěřil jsem pojistce proti ztrátě schopnosti splácet.“
3. Muž nad 50 let, žijící sám, střední s maturitou:
„Nevydařené podnikání“
4. Muž, věk nad 40 let, žijící v rodině, základní vzdělání, s příjmem do 30.000,- Kč:
„Přišel jsem kdysi na 9 měsíců o práci“.
5. Žena, věk nad 30 let, žijící sama, výuční list:
„Jsem samoživitelka, rozvedená s 13.letým synem“.
6. Muž, věk nad 30 let, žijící u rodičů, základní vzdělání:
„Protože půjčku potřeboval otec“
7. Muž, nad 30 let, žijící sám, výuční list:
„Odešla mi přítelkyně a zbyly mi dluhy“.
8. Žena, mladší 30 let, žijící v rodině, výuční list:
„Finanční situace je čím dál složitější. A zaměstnavatel Vám radši dá smlouvu o provedení práce. Takže si sama musím platit sociální a zdravotní pojištění.“
9. Muž, věk nad 40 let, bydlící u rodičů, výuční list:
„Začal jsem sázet. Jsem rozvedený a je to moje vášeň, někdo chodí na pivo, já hraju automaty.“
10. Žena, věk nad 30 let, žijící v rodině, vzdělání střední s maturitou:
„Vyděláváme málo a chceme žít taky jako ostatní. Je dobré si půjčovat, člověk stejně tolik nevydělá, aby na to našetřil. Platíme vysoký nájem – máme obecní byt a manžel pije. Děti nemáme. Ani je nechceme, kdo by to živil? Žijeme na dluh už 12 let a zatím to funguje. Nebo máte lepší nápad jak žít lépe?“

4.5 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU

Tuto kapitolu věnuji vyhodnocení cílů průzkumu a zároveň potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.

Hlavním cílem mého průzkumu bylo zjistit, jak dalece jsou lidé zodpovědní při financování svých potřeb na dluh. Položené otázky měly dále zjistit, zda jsou vybraní respondenti schopni zvážit a odhadnou svoje možnosti, aby byli schopni dostat později svým závazkům. V neposlední řadě jsem se pokusil nalézt odpověď, jak dalece se při svém rozhodování spotřebitelé nechávají ovlivnit marketingovými strategiemi prodejců, jakou váhu přikládají reklamě na výrobky a zboží.

K odpovědím na stanovené cíle jsem formuloval tři hypotézy, pomoci nichž jsem na vybraném vzorku respondentů, kteří mi poskytli svoje data, ověřoval zda se hypotéza potvrdí, či zda nikoli.

H.1: Předpokládám vliv reklamy na chování spotřebitelů při rozhodování o koupi výrobků a služeb. Účelnost produktu není na prvním místě při jejich rozhodování.

Jak již bylo v teoretické části práce uvedeno, vliv reklamy na spotřebitelské chování je evidentní. Zajímalo mě, jestli pro toto tvrzení najdu odpovídající důkazy.

V otázce číslo 4 uvedlo 29 respondentů ochotu koupit si novou televizi v souvislosti s přechodem na digitální vysílání oproti 17 respondentům, kteří volili evidentně levnější verzi a tedy dokoupení set top boxu. Otázka nezohledňovala morální stav jejich současného příjma ani stupeň priority TV v životě.

O tom, že prostředí v kterém žijeme ovlivňuje chování lidí svědčí 32% odpovědí: proč si lidé půjčují v otázce č.5, charakterizující odpovědí: Chci žít teď, nemám čas čekat.

V otázce číslo 6 však paradoxně 66% respondentů uvedlo, že pokud by si měli půjčit tak vliv reklamy není podstatný. Prokazatelný vliv reklamy uvedlo 24% respondentů.

Z výše uvedených odpovědí se potvrdilo, že se spotřebitelé nechávají ovlivnit reklamou, veřejně se to však zdráhají přiznat. Najde se však i dost těch, co reklamu ignorují. Konstatuji, že první hypotézu se nepodařilo přesvědčivě dokázat.

H.2: Předpokládám zadlužování lidí bez zvážení případných negativních dopadů spojených se ztrátou schopnosti splácet vypůjčené finanční prostředky.

Tato hypotéza byla klíčová pro celý průzkum. Pokud se jedná o půjčování v rodině, v našem případě od rodičů, pouze třetina respondentů vyjádřila svoji liknavost a přiznala, že svému závazku nedostála. V otázce číslo 2 pouze 10% respondentů připouští, že při splácení dluhu z kreditní karty má potíže finanční prostředky vrátit. V otázce číslo 3 uvádí 22% respondentů skutečnost, že je ochotno si půjčit všechny potřebné prostředky. Většina respondentů předpokládá svoje vlastní prostředky. V otázce číslo 7, konsolidace půjček, pouze 8% respondentů připouští u svých dluhů další prohloubení. Celých 70% odpovědí uvádí, že se jich toto netýká. V otázce číslo 8 zkoumající rozumovou schopnost zhodnotit cenu za půjčku se pouze 24% respondentů vyhýbá přímé odpovědi, z čehož usuzuji, že tito respondenti nejsou schopni, nebo ani nechtějí znát skutečnou cenu půjčených peněz. Převažuje opět větší část, polovina respondentů, jež si umí spočítat cenu půjčených peněz.

Další rozumová otázka číslo 11, náklady na půjčku, potvrdila výsledek předcházející otázky číslo 8, tedy že si umí spočítat cenu půjčených peněz a to potvrdilo celých 56% odpovědí respondentů. Bohužel z této otázky vyplynulo, že zřejmě 44 procent respondentů toho schopno není. Pokud budeme posuzovat spotřebitelské chování v otázce č.10, na co si jsou respondenti ochotni půjčit, vyplývá jednoznačně, že prioritou je zvelebení domova, případně osobního vozidla. Opět jen třetina respondentů uvádí věci, jež k životu nejsou nezbytné. Tato část respondentů je ochotna půjčkou financovat svůj volný čas, dovolenou, dárky a jeden respondent dokonce sázky.

Hypotéza předpokládající nezodpovědný přístup respondentů se nepotvrdila. Ve výběrovém vzorku výrazně převýšila skupina, jež se nezadlužuje, skupina, jež je schopna zhodnotit svoje možnosti a umí si i spočítat cenu půjčených peněz. Samozřejmě se našly odpovědi, které potvrzují liknavý, nezodpovědný přístup, mnohdy zřejmě podložené neschopností toto posoudit. Naštěstí v jednotlivých otázkách tento počet respondentů nepřevýšil 30 procent. Soudím, že vzorek respondentů odráží i stav ve společnosti.

H.3: Předpokládám trend, kdy mladší generace je ve spotřebitelském chování zodpovědnější.

Pokud jsem rozdělil respondenty do dvou kategorií dle věku, zjistil jsem následující. V případě kreditních karet udávají problémy se splácením pouze lidé starší. Pět odpovědí oproti žádné u mladších respondentů. V počtu vlastníků karet a respondentů, kteří využívají bezplatné bezúročné období byl poměr odpovědí stejný čtyři mladší a čtyři starší.

Ochotu našetřit si na nákup věcí projevilo 12 respondentů starších, oproti šesti respondentům mladším.

Pokud jsem posuzoval odpovědi v otázce proč si respondenti půjčují, byl výsledek opět zhruba stejný. Tendenci žít teď sice uvedlo 9 respondentů mladších a jen 8 respondentů starších, ale toto se dalo předpokládat v souvislosti se stylizací otázky.

V rozumových otázkách na cenu úvěru a schopnosti zhodnotit cenu úvěru byly odpovědi procentuálně stejné. Zásadní rozdíl zde nebyl patrný. Mladší respondenti odpověděli 12 x kladně na otázku zda ví o kolik přeplatí půjčené prostředky stejně jako 12 starších respondentů. Liknavý přístup připustilo 10 respondentů mladších oproti 12 respondentům starším. Náklady na půjčku si umí spočítat 12 respondentů mladších a 16 respondentů starších. Naopak neumí posoudit výši nákladů připouští 10 mladších respondentů a 12 respondentů starších.

Pokud budeme hodnotit kolik respondentů vede finanční deník tak kladně odpověděli 2 mladší respondenti a jeden starší. Snahu vést deník uvádí 3 respondenti mladší a 5 respondentů starších.

Zvýše uvedených odpovědí nelze potvrdit, že se mladší generace chová zodpovědněji při rozhodování půjčovat si peníze na dluh. Tato hypotéza se tedy nepotvrdila. Z odpovědí vyplývá, že věk nehraje v zodpovědnosti spotřebitelů zásadní roli. Vypovídá to o různorodosti lidí stejně jako o různorodosti jejich chování. Nedá se ani říci, že starší by byli zkušenější. Pokud člověk získá nějaké návyky a projevy chování, je velký předpoklad, že jej tyto provázejí celý život.

Pokud mám zhodnotit odpovědi jako celek, tak musím konstatovat, že se mi podařilo oslovit skupinu respondentů, která může odrážet stav současné společnosti. Převaha respondentů projevovала ve svých odpovědích tendenci nepůjčovat si celou

finanční částku na pořizování zboží. Ve většině případů, pokud dluhy mají, jsou schopni je splácet. Na dané skupině respondentů nelze doložit bezhlavé a bezúčelné vynakládání prostředků. Samozřejmě i zde se našli jedinci, kteří si jsou ochotni půjčit i na věci, které nejsou k životu nezbytně nutné.

Potvrzuje se, že většina společnosti přistupuje k životu zodpovědně. Je zde charakterizující tendence spíše šetřit než utrácet. Negativní tendence jsou možná dány slabší rozumovou stránkou jejich nositelů. Stavů kdy emoce převládají nad schopností se zodpovědně postavit k problému. Toto tvrzení zakládám, především na současných zkušenostech řadových zaměstnanců společnosti, kde pracuji.

Přiznám se, že odpověď respondentky uvedená jako poslední u otázky číslo 17 byla pro mě poněkud šokující. Její přístup k životu je souhrnem všech negativních tendencí současnosti. I zde se potvrzuje, že stejně jako věk není limitující pro zodpovědnost, není tomu ani tak se vzděláním. Musíme doufat, že tyto tendence v budoucnosti nepřeváží a zůstanou ojedinělými.

ZÁVĚR

Tuto poslední část své práce bych uvedl slovy: „Dluhy kam se podíváš!“ Denně se na každém kroku na každé ulici, v denním tisku i dalších médiích dozvídáme o půjčkách a úvěrech všeho druhu. Denní zpravodajství jsou plná zpráv týkajících se státních dluhů a reakcí politiků na tyto zprávy. V popředí jsou zprávy ze států: Řecko, Španělsko, Portugalsko, Itálie a poněkud v ústraní se nemluví o bankrotu Islandu. Politikové předních evropských států přicházejí se snahou tento problém řešit. Výchovný účinek těchto zpráv na běžného pracujícího občana jistě nebude pozitivní.

Jedná se tedy bezesporu o jev charakterizující současnou epochu vývoje lidské společnosti a moderní civilizace. Zatímco minulé století bylo stoletím válek a to ať již dvěma světovými konflikty, tak posléze válkou studenou na jejímž pozadí probíhaly válečné konflikty v regionálních částech světa. Korea, Vietnam, Afgánistán a v poslední řadě například válka v Iráku.

Jak již bylo v této práci uvedeno, v českých poměrech mluvíme o rozmachu půjček a úvěru od prvních let tohoto století. V zahraničí, myšleno spojené státy americké a západoevropské státy (včetně Řecka a jihu Evropy) je tento jev příznačný již od konce minulého století. Vysvětlení tohoto stavu je spíše otázkou pro ekonomy, ale laickým pohledem se pokusím o vlastní tezi. V době válek dochází k obrovským škodám na majetku a lidé jsou nuceni při obnově stavu nakupovat nové zboží za to zničené. Pokud je však absence válečného konfliktu (válek se prolínají celým vývojem lidstva, nejen minulého století jak již bylo zmíněno), dochází k jevu, kdy lidé nejsou tak masivně nuceni nakupovat nové zboží a vznikají zde ekonomicko-politické tlaky jak tento prodej stimulovat.

Bohužel na běžného jedince tento vývoj nebere ohled. Lidé jsou tak ovlivňováni prostředím a dobou v které žijí a mění své zvyky a bezesporu ne k lepšímu. Jak jsem již uvedl v teoretické části práce, dnes není problém věc, produkt vyrobit a uvést na trh. Problém dnešní doby spočívá v umění zaujmout výrobkem potencionálního kupce, a přesvědčit jej o nezbytnosti danou věc vlastnit. V případě, že daný subjekt nevlastní prostředky ke koupi produktu aktuálně dochází k způsobům jak jej danému spotřebiteli

zprostředkovat. Slovo zprostředkovat je myslím dostatečně charakteristické. Ještě před dvaceti, třiceti lety bych volil význam slova spíše obstarat, tedy přímo nabýt, a to sehnáním lepe placené práce, případně zvýšením pracovního výkonu a tím zvýšením i svých příjmů. Toto je v dnešní době problematické, neboť obecně již volných pracovních míst příliš není a pokud jsou tak většinou odrazejí význam slova zprostředkovat. Vy nám zprorostředkujete kupce na naše zboží či služby a my Vám za to zaplatíme. Možnost jít pracovat do preferovaných oborů jak jsme jej znali z minulosti horník nebo stavební dělník na velkolepých státních stavbách, kde nebyl problém vydělat nadprůměrný příjem, dnes nepřipadá v úvahu. Efektivita lidské práce je na tak vysokých úrovních, že její další zvyšování je problematické a diskutabilní.

V části věnované roli státu poukazují na fakt, že stát má vlastní zájem na zvyšování spotřebitelské poptávky. Dovolím si postavit na roveň škodlivost kouření s nebezpečím v půjčování peněz bez dostatečných záruk jejich splacení. A zatímco lidé jsou před škodlivostí kouření varováni ve zdravotnické osvětě a například přímo na výrobku, tedy krabičce cigaret, kde to zákon výrobcům přímo ukládá, při uzavírání půjček toto varování jejich potencionálních příjemců chybí. A tak zatímco na krabičce cigaret si přečteme velkými písmeny co nás může čekat, v případě podpisu úvěrových smluv takto varováni nejsme. Ba právě naopak. Výstižně to uvedl jeden respondent slovy: „Podepisovat smlouvy s lupou!“. K tomu snad není potřeba co dodat.

A právě zde se nabízí nové prostory pro práce sociálních pedagogů a to především v osvětě mezi občany. Neboť jak z dotazníkového šetření vyplynulo tak skoro celá polovina respondentů si neumí spočítat, možná ani nechce znát skutečnou cenu, kterou budou nuceni v konečném důsledku zaplatit. Sociální pedagogika je věda především teoretická a právě v tomto směru by mělo být i zaměření práce jejich absolventů. Umět danou problematiku vysvětlit, racionálně zdůvodnit a umět doložit a přesvědčit dnešní konzumenty o výhodnosti, lépe nevýhodnosti jejich počínání.

Nejedná se o věc jednoduchou a troufnu si říci jedná se o záležitost značně náročnou. Marketingové strategie prodejců jsou opravdu profesionální a je těžké jím oponovat. Proto bude pro nadcházející období nesmírně důležité, aby bylo dostatek kvalifikovaných, vzdělaných a věci oddaných odborníků, neboť jen dlouhodobá, cílevědomá a především důsledná osvětová činnost může tyto nastartované trendy ve

společnosti zpomalit v ideálním případě eliminovat jejich škodlivé důsledky na jednotlivé občany.

Pokud se toto v plném rozsahu nepodaří, přichází na řadu i praktická činnost práce sociálního pedagoga a ta by měla být zaměřena na pomoc jednotlivým postiženým jedincům. Jedná se o práci zodpovědnou a zcela jistě i náročnou jak uvádím v poslední teoretické části práce. Myslím tím práci prostřednictvím poraden a poradenských center. V dnešní době je jejich síť již poměrně rozsáhlá a zkušenosti jejich pracovníků jsou jistě přínosem pro zkvalitňování jejich práce.

Byl bych rád, kdyby tato práce pomohla k lepší osvětě, k většímu pochopení problému. Na závěr dodám již jednou citovaný výrok Tomáše Bati: „hlupák udělá na konci to co chytrák na začátku“.

RESUMÉ

Tato diplomová práce na téma: „Motivy a důsledky zadlužení“ je ve své teoretické části rozdělena do tří kapitol.

První kapitola: „Zadlužování jako patologický jev“ hledá motivy a příčiny lidského chování, jež vedou k financování nákupů jinými než vlastními zdroji. V této části je pojednáno i o marketingových vlivech jež na lidské chování působí s úmyslem jej manipulovat.

„Dopady dluhů na dlužníky“ je název druhé kapitoly, jež má být obecným varováním před nebezpečími, jimiž nás zadlužování ohrožuje. V této části je i podrobněji rozebrána poslední možnost řešení pro dlužníka, jíž je „osobní bankrot“.

Předposlední kapitola je pojata jako výzva pro sociální pedagogy, jež mohou svoje uplatnění najít v systému občanských poraden, v pomáhajících profesích v práci s ohroženými jedinci současnou složitou společensko ekonomickou situací.

Empirická část je poslední částí práce a v jejím průzkumu na vybraném vzorku populace je prezentován současný stav myšlení a chování spotřebitelů.

Závěr je logickým shrnutím všech poznatku této dané problematiky.

ANOTACE

Diplomová práce pojednává o příčinách motivů vedoucích k financování potřeb jinými než vlastními zdroji. Zobrazuje odvrácenou tvář charakteristického jevu, jímž je žití na dluh a nabízí i možnosti pomoci ohroženým jedincům. Prakticky dokládá současný trend v chování lidí a její význam spočívá v hledání možností jak pozitivně z pohledu pedagoga v tomto směru působit.

KLÍČOVÁ SLOVA: Předlužení, reklama, osobní bankrot, poradny, sociální pedagog

ANOTATION

The thesis deals with the theme of the causes leading to the funding the needs by other than its own resources. It shows a characteristic phenomenon, which is living on credit and offers options to individuals at risk. Practically demonstrates the current trend in the behavior of people and its importance lies in the search for options how to positively work, from the perspective of the educator, in this direction.

KEYWORDS: Financial over extension, advertising, personal bankruptcy, counseling, social pedagogue

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

Zákony

1. Zákon č.40/1964 Sb. občanský zákoník
2. Zákon č.513/1991 Sb. obchodní zákoník
3. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník
4. Zákon č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru
5. Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti
6. Zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení
7. Vyhláška č. 330/2001 Sb.

Knihy

8. Čáp, Čechová, Rozsypalová, Psychologie, SPN, Praha 1992
ISBN 80-04-2449-7
9. Frankel, Kranzová, O sebevraždách, Nakladatelství LN, Praha 1998
ISBN 80-7106-234-0
10. Fromm.E. Mít nebo být? Aurora, Praha 2001, ISBN 80-7299-036-5
11. Giddens A, Sociologie, Argo, Praha 2005, ISBN 80-7203-124-4
12. Havlík R, Úvod do sociologie, Nakladatelství Karolinum, Praha 2005,
ISBN 80-246-0381-0
13. Keller J, Tři sociální světy, Slon, Praha 2011 ISBN – 978-80-7419-044-5
14. Králová L, a kol., Krotitelé dluhů, Plot, Praha 2009, ISBN 978-80-7428-017-7
15. Kraus B, Základy sociální pedagogiky, Portál, Praha 2008,
ISBN 978-80-7367-383-3
16. Křížek, Crha, Život s reklamou, Grada, Praha 2002, ISBN 80-247-0213-4
17. Mareš P, Sociologie nerovnosti a chudoby, Sociologické nakladatelství, Praha
1999, ISBN 80-85850-61-3
18. Matoušek O, Metody a řízení sociální práce, Portál, Praha 2008,
ISBN: 978-80-7367-502-8
19. Prudký L, a kol., Inventura hodnot, Akademia, Praha 2009,
ISBN978-80-200-1751-2

20. Rushkoff D, Manipulativní nátlak, Konfrontace, Praha 2002,
ISBN 80-86088-07-3
21. Říčan P, Psychologie příručka pro studenty, Portál, Praha 2005,
ISBN 80-7178-923-2
22. Skripta Sociální pedagogika IMS Brno 2003
23. Smrčka L, Osobní a rodinné finance, Professional Publishing, Příbram 2007,
ISBN 978-80-86946-41-2
24. Smrčka L, Rodinné finance Ekonomická krize a krach optimismu, C.H.Beck,
Praha 2010, ISBN 978-80-7400-199-4
25. Smrčka L, Rodinný rozpočet a společnost spotřeby, Professional Publishing,
Praha 2008, ISBN 978-80-86946-78-8
26. Sýkora L, Rezidenční segregace, FF UK, Ministerstvo pro místní rozvoj 2010,
ISBN 978-86561-34
27. Toscani O, Reklama je navoněná zdechlina, Slovart, Praha 1996,
ISBN 80-85871-82-3
28. Tomková E, 111 Tipů jak šetřit svoje peníze, CPRESS, Brno 2009,
ISBN 978-251-2565-6
29. Vízdal F, Techniky poznávání osobnosti, IMS Brno 2005
30. Vágnerová M, Psychopatologie pro pomáhající profese, Portál, Praha 2004,
ISBN 80-7178-802-3
31. Vrbková L, Už nikdy dlužníkem, Cofet, Praha 2009,

Internetové zdroje

<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/milan-zeleny.php?itemid=6022>

<http://www.penize.cz/spotrebitel/182622-kurzy-financni-gramotnosti-obvykle-zachazet-s-penezmi-nenauci>

http://finance.idnes.cz/svet-je-mnohem-nejistejsi-a-rizikovejsi-soudi-ekonom-jan-svejnar-pyc-/inv.aspx?c=A110830_155430_inv_zuk

<http://www.novinky.cz/veda-skoly/276017-naklady-na-studia-deti-casto-ruinuji-rodinne-rozpocty.html>

http://finance.idnes.cz/je-v-cesku-vic-zadluzenych-pstrosu-kukacek-nebo-smolaru-hlasujte-pyq-/uver.aspx?c=A100322_090426_uver_sov

http://www.youtube.com/watch?gl=US&feature=player_embedded&v=EM31myP0tqE

http://byznys.lidovky.cz/hororova-praxe-konci-soudce-dal-sanci-zadluzenym-fbv-/moje-penize.asp?c=A100720_224539_moje-penize_pks
http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp?v=031&r=z_domovaa&c=1528012
<http://www.novinky.cz/finance/276677-predrazene-telefonni-linky-lakaji-na-pujcky-ministerstvo-to-chce-zarazit.html>
<http://www.investicniweb.cz/ekonomika/2012/1/24/clanky/ekonomika-co-take-ohrozi-rust-v-roce-2012/>
<http://www.novinky.cz/finance/272939-stat-uz-prestava-zvladat-rostouci-dluhy-cechu.html>
<http://www.penize.cz/spotrebitelske-uvery/183940-novy-zakon-o-spotrebitelskem-uveru-dluznikum-pomuze-vse-ale-zdaleka-neresi>
http://ekonomika.idnes.cz/dluhy-domacnosti-v-listopadu-narostly-o-5-3-miliardy-fho-/ekonomika.aspx?c=A111230_101716_ekonomika_vem
http://praha.idnes.cz/stredoceske-sanitky-jezdi-stale-casteji-k-lidem-s-psychickymi-potizemi-1n3-/praha-zpravy.aspx?c=A120105_1710989_praha-zpravy_ab
¹http://zpravy.idnes.cz/prahu-ozdobili-obesenci-upozornuji-na-sebevrazdy-z-financni-tisne-1dt-/domaci.aspx?c=A120109_113642_praha-zpravy_cen
Zdroj:http://finance.idnes.cz/setrime-udelejte-si-inventuru-ve-svych-financich-f70-/viteze.aspx?c=A120106_134357_viteze_zuk (cit 20.1.2012)
<http://www.obcanskeporadny.cz/tiskove-zpravy/mnoho-prazanu-je-ohrozeno-osobnim-bankrotem/>
http://www.pomocsdluhy.cz/SPES_projekty.html
<http://profit.tyden.cz/clanek/vice-nez-tretina-cechu-si-predsevzala-snizit-sve-dluhy/>

Ostatní

Manuál Sdružení SPES pro školení sociálních pracovníků a pracovníků nevládních neziskových organizací a charit 2007

Ekonomický deník E15, ze dne 14.12.2011

Ekonomický deník E15, ze dne 2.8.2012

Časopis - Psychologie Dnes, 02/2007, ISSN - 12-129607

Příkrylová B, a kol., Kvalita v občanském poradenství, Asociace občanských poraden, Praha 2006

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník
2. John Perkins Přiznání lovce ekonomik
3. Kde je etika v reklamě
4. Osobní bankrot – usnesení
5. Provident – Smlouva o půjčce

Příloha č.1:

Dovoluji si Vás tímto požádat o anonymní vyplnění níže uvedených otázek zjišťujících stav zadlužování, respektivě motivů a příčin, jež zadlužování mezi občany způsobují.

Prosím Vás o pravdivé vyplnění níže uvedených otázek.

Vaše odpovědi prosím zakroužkujte. Pokud je možno více odpovědí budete upozorněni
Dotazník nepostihuje hypotéky, úvěry na pořízení bydlení, leasingy aut nad 100.000 pořízovací hodnoty

A)Jsem

- a) Muž
- b) Žena

B)Jsem

- a) Mladší 30 let
- b) 30 – 39 let
- c) 40 – 49 let
- d) 50 – 59 let
- e) nad 60 let

C)Bydlím

- a) Sám
- b) V partnerském vztahu
- c) U rodičů

D)Moje dosažené vzdělání

- a) Základní
- b) Výuční list
- c) Střední s maturitou
- d) Vysokoškolské

E)Můj měsíční příjem

- a) Do 20.000
- b) 20.000-29.000
- c) 30.000-39.000
- d) 40.000 a více Případně uveďte přesnou částku

Otázky:

- 1) Půjčku od rodičů, prarodičů.
 - a) Jsem vždy vrátil (a)
 - b) Byla mi později prominuta (např. narozeninový dárek)
 - c) Vracel (a) jsem pomalu až mi byla prominuta
- 2) Půjčku za kreditní kartu:
 - a) Vracím vždy včas, využívám bezúročné období
 - b) Splácím postupně
 - c) Mám problémy se splácením
 - d) Nemám kreditní kartu

- 3) Když něco chci:
 - a) Na věc si našetřím
 - b) Část našetřím, část si půjčím
 - c) Půjčím si vše a postupně splácím
 - d) Půjčím si, nějak to dopadne

- 4) Moje televize nemá digitální tuner:
 - a) Koupím si novou, ale cenově dostupnou LCD
 - b) Koupím si kvalitní LCD na splátky
 - c) Koupím si set top box, vyjde to levněji

- 5) Půjčím si:
 - a) Budu vydělávat víc a tak ušetřím
 - b) Chci žít teď, nemám čas čekat
 - c) Nepůjčuji si

- 6) Kupuji si věc na půjčku, moje rozhodnutí ovlivnilo:
 - a) Každý den, slyším reklamu a chci to co ostatní
 - b) Nic jsem si kupovat nechtěl, přesvědčil mě prodavač
 - c) Na půjčku si nekupuji, to by to muselo v budoucnu stát více

- 7) Mám několik půjček, v bance mi nabídli konsolidaci půjček do jedné, a protože moje souhrnná splátka bude stejná jako součet předcházejících mohu si půjčit pár tisíc navíc:
 - a) Ano půjčím si něco navíc, vždyť potřebuji něco koupit
 - b) Ne, chci konsolidaci půjček nikoliv si půjčit další peníze
 - c) Toto se mě netýká
 - d)

- 8) Když si půjčuji:
 - a) Vím o kolik přeplatím v penězích na úrocích a na poplatcích
 - b) Řídím se RPSN (roční procentní sazbu nákladů)
 - c) Když něco chci, musím dát něco navíc to je jasné
 - d) Toto mě nezajímá, to neřeším
 - e) Nepůjčuji si

- 9) Nezbyvá mi na splátky (možno více odpovědí):
 - a) Vezmu si další půjčku
 - b) Nechám si poradit v bance (konsolidace půjček, prodloužení doby splacení)
 - c) Dám na rady známých
 - d) Navštívím poradnu pro dlužníky
 - e) Prodám něco z mých věcí
 - f) Najdu si přivýdělek
 - g) Jiná odpověď....

- 10) Jsem ochoten(na) si půjčit na (možno více odpovědí, maximálně ale 3):
- Zařízení domácnosti (nábytek, pračka lednička, televize)
 - Oblečení
 - Sportovní potřeby, mobilní telefon, věci pro volný čas
 - Věci na auto, servis, opravy, obnova staršího vozu
 - Dovolená
 - Dárky
 - Sázky a hry
- 11) Myslím si, že levnější půjčka je:
- Půjčka na jeden rok s úrokem 15%
 - Půjčka na 7 let s ročním úrokem 10 %
 - Matematika mi nikdy nešla
- 12) Jsem ve dlužích, protože (výjimečně možné i dvě odpovědi):
- Splácím dluhy za partnera, po partnerovi
 - Přišel jsem o dobře placenou práci
 - Naletěl jsem podvodníkům
 - Myslel jsem to dobře, ale vymklo se mi to z rukou
- 13) Půjčil(a) jsem si (možno více odpovědí, pořadí dle důležitosti ovšem označte: 1,2 ...):
- V bance
 - Díky kreditní kartě
 - Splátkové firmy
 - V nebankovní instituci
 - V zastavárně
 - Mezi známými
 - V rodině
- 14) Splácím
- Jeden úvěr
 - Dva úvěry
 - Tři a více
 - Jeden, v kterém jsou všechny předcházející
 - Žádný
- 15) Finanční deník, knihu příjmů a výdajů
- Vedu pravidelně
 - Snažím se vést, ale zapomínám
 - Nikdy jsem nevedl (a)
 - d)

Zde můžete uvést svůj názor, svoji zkušenost:

Otázka č.16 Moje zkušenosti s půjčováním jsou tyto:

Otázka č.17 Upadl jsem do dluhů protože:

John Perkins-Přiznání lovce ekonomik

„Jsou dvě možnosti jak si podrobit národ. Jedna je zbraněmi, druhá je prostřednictvím dluhu“ John Adams, 1735 – 1826

My ekonomičtí nájemní vrazi jsme byli v podstatě zodpovědní za vytvoření tohoto globálního imperia. Pracujeme mnohými způsoby, říká John Perkins, bývalý hlavní ekonom Chas. T.Main, autor knihy Přiznání ekonomického nájemného vraha.

To co nejvíc děláme je, že nalezneme zem, která má nějaké zdroje bohatství, které naše korporace zaujímají, například ropa. Potom zprostředkujeme půjčku, skrz Světovou banku, nebo její sesterskou organizaci. Ty peníze ale nejdou zemi samotné. Namísto toho jdou našim velkým korporacím, které za ně budují infrastrukturu v dané zemi, elektrárny, průmyslové parky, přístavy... Věci z kterých kromě našich korporací prosperuje jen hrstka bohatých v dané zemi. Peníze nejdou vůbec na věci, které by zlepšily situaci obyčejných lidí.

Zemi a jejím občanům ale zůstane na plecích obrovský dluh. Tak obrovský, že se nedá splatit. A to je část plánu – že dluh je nesplacitelný. A tak v určitém stádiu přijdeme my, ekonomičtí vrahové, a řekneme jim: Dlužíte nám moc peněz , nemůžete splatit dluh... Prodejte nám vaši ropu, levně..., ...prodají ji našim ropným společnostem. Nebo nám dovoluňte umístit ve vaší zemi vojenskou základnu, případně pošlete vojáky do některé země, kde se nám to hodí, třeba Irák. Hlasujte s námi v budoucnu hlasování Spojených národů... Donutíme je zprivatizovat energetické strategické podniky a podobně, jsou prodané do rukou amerických nebo multinárodních korporací. Je toho celý kopec. Toto je typický způsob, jakým ve světě operuje Světová banka a Mezinárodní měnový fond.

Uvalit na zemi takový velký dluh, že ho nedokáže splatit a potom nabídnout přeřinancování tohoto dluhu s tím, že zaplatí ještě větší úroky.

Příloha č. 3

Kód zdravotní pojišťovny 0,0,0	RECEPT 166000	poř. č.
Příjmení a jméno OBČAN ČESKÉ REPUBLIKY		
Číslo pojistěnce	0,0,0,0,0,0,0,0,0,0	f.
Bydliště (adresa) CELÁ ČESKÁ REPUBLIKA		

☒ Rp. ☐ C ☐ P ☐ I ☐ C ☐ P	Sk. Kód	cena
	LÉK NA FINANČNÍ POTÍŽE PŮJČKA AŽ 166 000 Kč Informace o úvěru na bezplatné lince 800 166 000 nebo online úvěr na www.pujcime-vam.cz	

AMBULANCE RYCHLÉ FINANČNÍ POMOCI VŠUDE V ČR	BEZPLATNÁ LINKA 800 166 000 www.pujcime-vam.cz	VOLEJTE ZDARMA
---	--	-------------------

Dne: **V případě potíží volejte ihned!**

razítko zdrav. zařízení,
jmenovka a podpis lékaře

Připravil:	Vydal:
------------	--------

Recept platí pro zaměstnance, osoby pobírající rodičovský příspěvek, důchodce, živnostníky i podnikatele.

Č.j.: MSPH 99 INS 22787/2011-B-10
(MSPH 99 INS 22789/2011)

USNESENÍ

Městský soud v Praze rozhodl samosoudcem [redacted] v insolvenční věci dlužníků: 1) [redacted]
2) [redacted]
o schválení oddlužení

takto:

I. Schvaluje se oddlužení dlužníků: 1) [redacted]
2) [redacted], plněním splátkového kalendáře.

Účinky schválení oddlužení nastávají dne 15.03.2012 14:17 hod.

Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je každý z dlužníků povinen:

- a) vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,
- b) hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,
- c) bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,
- d) vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců,
- e) nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení,
- f) neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,
- g) nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemoohl v době jejich splatnosti splnit.

II. Dlužníkům se ukládá, aby po dobu 5 let ode dne schválení oddlužení platili níže označeným nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce nejpozději vždy k posledního dni měsíce z příjmů, které získají po schválení oddlužení, částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, a to po odečtení zálohy na odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenčního správce podle poměru pohledávek těchto věřitelů takto:

- 1) věřitel č. 1: JUDr. Jitka Wolfová, se sídlem Plzeň 2 – Slovany, Radyňská 470/9, IČO: 66212294, na úhradu zjištěné pohledávky ve výši 7.800,-Kč v poměru 0,7504307 % z těchto příjmů,

Příloha č.5:

PROVIDENT

SMLOUVA O PŮJČCE

mezi
 Provident Financial s.r.o., IČ: 25621351, DIČ: CZ25621351, tel. č. 800 148 148
 Sídlo: Praha 4, Olbrachtova 9/2006, PSČ 140 00
 zapsaná v obchodním rejstříku Městského soudu v Praze, oddíl C, vložka 55523 (dále jen „Provident“)

☐ ND	☐ OBN	☐ 45
☐ NZ	☐ REF	☐ 60
☐ OBN6	☐ SOU	

Pouze pro interní účely

Jméno: [redacted]
 Příjmení: [redacted]
 Ulice, č.p.: [redacted]
 Obec: [redacted]
 PSČ: [redacted]

Rodné číslo: [redacted]
 (dále jen „zákazník“)
 Číslo osobního bankovního účtu / kód banky: [redacted]
 (Vyplní se při bezhotovostním režimu)

lítní uzavření Smlouvy o půjčce ve smyslu ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „Smlouva“) za dříve stažovaných podmínek. Nodlnou součástí této Smlouvy jsou Smluvní podmínky Smlouvy o půjčce uvedené na zadní straně tohoto formuláře (dále jen „Smluvní podmínky“).

Zákazník je srozuměn s tím, že hotovostní inkaso splátek představuje volitelnou složku půjčky
 Zákazník si zvolil hotovostní inkaso splátek (hotovostní režim):
 ANO Datum: 12. 2. 2012
 NE*
 * v tomto případě se použije bezhotovostní režim (a je nezbytné specifikovat číslo osobního bankovního účtu Zákazníka v záhlaví Smlouvy)
 Podpis Zákazníka: [redacted]

Provident touto Smlouvou poskytuje půjčku (celkovou výši spotřebitelského úvěru) v částce Kč 15 000,-
 Zákazník se zavazuje zaplatit Providentu za tuto půjčku poplatek (dále též jen „Poplatek“) v částce Kč 18 300,-
 Poplatek je vypočten jako součet následujících kalkulačních položek:
 a) úrok Kč 1 900,-
 b) administrativní činnost Kč 4 650,-
 c) hotovostní inkaso splátek (v případě hotovostního režimu Smlouvy) Kč 11 750,-
 Celková dlužná částka, kterou je Zákazník na základě této Smlouvy povinen zaplatit Providentu (půjčka + Poplatek, dále též jen „celková dlužná částka“), činí Kč 27 300,-
 Celková částka splatná Zákazníkem, představovaná celkovou dlužnou částkou sníženou o náklady na hotovostní inkaso splátek, bylo-li zvoleno Zákazníkem, činí Kč 15 550,-

V případě, že si Zákazník zvolil hotovostní inkaso splátek (hotovostní režim)
 Zákazník splatí Providentu celkovou dlužnou částku (jak je definována výše) v hotovosti, a to vždy do rukou osoby uvedené v článku 16 Smluvních podmínek v [redacted] splátkách následovně. Výše každé splátky od první po předposlední činí Kč 600,- Kč, když první splátka je povinen zaplatit 7. kalendářní den od data uzavření Smlouvy a každou následující splátku až po předposlední vždy nejpozději do konce dalšího následujícího týdenního (sedmidenního) období. Poslední splátka činí Kč 600,- Kč a je splatná nejpozději do konce dalšího následujícího týdenního (sedmidenního) období.
 Zákazník podpisem této Smlouvy potvrzuje, že při uzavření Smlouvy od Providenta v místě jeho bydliště převzal v hotovosti celou výši uvedenou částku půjčky.

V případě, že si Zákazník nevolil hotovostní inkaso splátek (bezhotovostní režim)
 Zákazník splatí Providentu celkovou dlužnou částku (jak je definována výše) v [redacted] splátkách následovně. Výše každé splátky od první po předposlední činí Kč 600,- Kč, když první splátka je povinen zaplatit nejpozději do sedmi kalendářních dnů ode dne převzetí půjčky na účet Zákazníka uvedený v záhlaví této Smlouvy a každou následující splátku až po předposlední vždy nejpozději do konce dalšího následujícího týdenního (sedmidenního) období. Poslední splátka činí Kč 600,- Kč a je splatná nejpozději do konce dalšího následujícího týdenního (sedmidenního) období.

Zákazník se zavazuje platit splátky převodem/akcizním na:
 BANKOVNÍ ÚČET Providenta: 2 2 3 3 7 2 1 1 9 / 0 3 0 0, vedený u Československé obchodní banky, a.s.
 VARIABILNÍ SYMBOL (číslo smlouvy): 5 0 4 0 7 9 8 4 5
 SPECIFICKÝ SYMBOL (číslo pobočky): 1 0 0 5
 Zákazník podpisem této Smlouvy potvrzuje, že od Providenta obdržel specifikaci variabilních a speciálních symbolů, které je povinen používat pro identifikaci plateb placených na zápis této Smlouvy Providentu. Zákazník dále potvrzuje, že částku půjčky obdržel bezhotovostně na osobní bankovní účet Zákazníka vedený v České republice, uvedený v záhlaví této Smlouvy 65 18 18 18 18 dnů od podpisu Smlouvy.

Zákazník se podpisem Smlouvy zavazuje splatit Providentu celkovou dlužnou částku ve výši Kč 27 300,- Kč, a to za podmínek Smlouvou stanovených. Zákazník dále potvrzuje, že mu byly s dostatečným předstihem před uzavřením Smlouvy poskytnuty Standardní informace o spotřebitelském úvěru a bylo mu poskytnuto náležité vysvětlení, tak aby byl schopen posoudit, zda navrhovaná Smlouva o půjčce odpovídá jeho potřebám a finanční situaci. Náležitým vysvětlením se rozumí především vysvětlení předmluvních informací poskytnutých ve Standardních informacích o spotřebitelském úvěru, včetně důsledků prodeje a zániku informací o jednotlivých nabízených produktech a jejich dopadech na Zákazníka. Zákazník rovněž potvrzuje, že Provident před uzavřením Smlouvy s odbornou péčí posoudil jeho schopnost splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostupných informací získaných od Zákazníka, tyto jsou obsahem Zákaznické karty.

Za Provident Financial s.r.o.
 Jméno a příjmení výhradního zástupce: [redacted]
 Místo podnikání výhradního zástupce (dle ZL) / IČ: [redacted]
 Podpis výhradního zástupce: [redacted]
 Datum: 12. 2. 2012

Podpis Zákazníka: [redacted]
 Datum: 12. 2. 2012

Pobočka číslo	Číslo agentury	Zákazník číslo	Týden / Rok
1005	[redacted]	[redacted]	06/12